UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 03 07 09 017 7

DL
732
R4

Refik, Ahmet
Memālik-i 'Osmāniyede
Demirbāş Şārl

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

1271

10/32

Refik, Ahmet

تاریخ عثمانی انجمنی کلیاتی

عدد : ١

احمد رفیق

ممالک عثمانیه‌ده

Memālik-i ʿOsmāniyede Demirbāş Şārl

دمیرباش شارل

دیوان همایونده محفوظ غیر مطبوع وثیقه‌لره ومعاصر وقعه‌نویسلرك قیوداتنه
نظراً یازلمشدر . دیوان همایون وثیقه‌لری عیناً مندرجدر .

استانبول

باب عالی قارشوسنده هلال مطبعه‌سی

١٣٣٢

DL
732
R4

هر حقی محفوظدر .

LIBRARY
SEP 19 1967
UNIVERSITY OF TORONTO

تاریخ عثمانی انجمنی کلیاتی

مکمل بر تاریخ عثمانی وجوده کتیرمك ایچون اول امرده مختلف وقعه‌لرك کافهٔ وثائقیله جمع وتألیفی ، عثمانلی سیاسیات واجتماعیاتنه دائر قیوداتك تدقیق وتصنیفی وعثمانلی تاریخنه دائر کرك لسانمزده موجود یازمه آثارك وکرك السنهٔ اجنبیه‌ده یازلمش قیمتدار مؤلفاتك واقفانه حاشیه‌لرله طبع ونشری اسباب موفقیتك مهملرندن معدوددر. تاریخ عثمانی انجمنی تعلیمات اساسیه‌سنده بو وظیفهٔ اساسیه نظر اعتباره آلنمش وانجمنك مقاصد اساسیه‌سی ایضاح اولوندیغی صره‌ده بو قبیل رسائلك طبعی ونشری‌ده ذکر اولونمشدر .

انجمن بو نشریاتی واسع بر ساحه داخلنده یاپمغه غیرت ایلیه‌جکدر . (تاریخ عثمانی انجمنی کلیاتی) نامی آلتنده نشر ایدیله‌جك اولان بو اثرلر آتیده‌کی مواده شامل اولاجقدر :

۱ . دولت علیهٔ عثمانیه ایله اوروپا دولتلری بیننده وقوعه‌کلن مخابرات سیاسیه دیوان همایون وخزینهٔ اوراق قیوداتندن چیقاریلارق هر جلد بر دولته عائد اولمق اوزره ترتیب اولوناجقدر. ینه بو میانده دولت عثمانیه ایله سائر اوروپا دولتلری اره‌سنده‌کی مناسباته متدائر اولوب دیوان همایون قیوداتنده تصادف ایدیله‌مین تفصیلات لازمه‌ درجهٔ وثوقلرینه نظراً السنهٔ سائره‌دن انتخاب وترجمه ایدیله‌جکدر .

۲ . عثمانلیلرك بدایت ظهورنده ممالك عثمانیه‌ده اجرا ایدیلن سیاحتلره عائد آثاردن صرف مملکتمزه تعلق ایدن قسملر السنهٔ مختلفه‌دن ترجمه وبرر جلد حالنده نشر ایدیله‌جکدر .

۳ . عثمانلیلرك ظهورندن استانبولك فتحنه قدر بیزانس مؤرخلرینك

عثمانلی و بیزانس مناسبات سیاسیه و تاریخیه‌سنه دائر یازدقلری فصللر عیناً ترجمه وطبع اولوناجقدر .

٤ . سلاطین ومشاهیر عثمانیه‌نك حیاتنه وتاریخمزك مهم دورلرینه عائد اثرلر کافهٔ وثیقه‌یله جمع وتألیف ایدیله‌جکدر .

اوروپالیلرجه (مونوغرافی) نامی ویریلن بوقبیل نشریاتك فوائد عظیمه‌سی درکاردر . بومونوغرافیلرك نشری انجمنمزك وظیفهٔ اصلیه‌سی اولان وایلك جلدینك نشری قوهٔ تربیه‌یه کلن عثمانلی تاریخنه صرف اولوناجق مساعی‌یی سکته‌دار ایتمیه‌جك و مجموعه‌نك نشرینه‌ده منتظماً دوام اولوناجقدر. بواثرلر عثمانلی تاریخنك آتیاً یازیله‌جق جلدلری ایچون حاضرلق مقامنه قائم اولاجغی کبی عثمانلی تاریخیله اشتغال ایده‌جك ذوات ایچون‌ده منابع موثوقه خدمتنی ایفا ایده‌بیلیر .

تاریخ عثمانی انجمنی کلیاتنك برنجی عددینه (ممالك عثمانیه‌ده دمیرباش شارل) ایله باشلایورز. بواثرانجمنمز اعضاسندن احمد رفیق بك طرفندن دیوان همایون قیوداتی تدقیق ایدیله‌رك یازلمش و بوتون وثیقه‌لر متن اثره عیناً درج ایدلمشدر . کلیاتك سائر عددلری‌ده متوالیاً نشر ایدیله‌جکدر .

تاریخ عثمانی انجمنی

ممالك عثمانيه‌ده

دميرباش شارل

— ١ —

پولتاوادن صوکرا - عثمانلیلرك اسوج قرالیله مخابره‌لری - شارلك بندرده ‌ر اصلتی - اوزی محافظی یوسف پاشانك شارله محمد افندی‌یی مرخص کوندرمسی - محمد افندینك شارل ایله ملاقاتی - اوزی قلعه‌سی محافظی عبدالرحمن پاشانك عزلی - شارلك بندرده اقامتی

شمال حربی بوتون شدتیله باشلامشدی . بو حربك الك بویوك قهرمانلری: روسیه چاری دلی پترو، دانیمارقه قرالی دردنجی فره‌دریق، پولونیا قرالی ایکنجی اوکوست (١)، اسوج قرالی اون‌ایکنجی شارل.

پترونك شمالده تعقیب ایلدیکی غایه، بالطق دکزینه تماميله یرلشمکدی. دانیمارقه قرالی دردنجی فره‌دریق اسوج حکمدارلرینه قاپدیردیغی یرلری کری آلمق ، هولشتاین قونتلغنی دانیمارقه‌یه تابع ایتمك ایسته‌یوردی . پولونیا قرالی و ساقسونیا پرنسی اوکوست‌ده (لیولاند)ی الده ایتمکه چالیشیوردی . بو اوچ حکمدارك بوتون فتوحاتی اسوجك ضررینه ایدی . نهایت دلی پترو کندی مقصدینی تأمین ایچون پولونیا قرالی اوکوست ایله اتفاق ایتدی . استانبولده صلح مذاکراتی ختامه ایرنجه‌یه قدر هیچ سسنی چیقارمادی، فقط کیزلی کیزلی تدارکاتده بولونمقدن کری طورمادی . بو صرده‌ده دانیمارقه قرالنك حربه باشلاماسی اسوج قرالی

(١) عثمانلی تاریخلرنده نعلبران .

اون ایکنجی شارلی غالبانه کتیردی. منتظم بر اسوج اردوسی (قوپنهاغ) اوکنده قره‌یه چیقدی، دانیمارقه‌قرالی مصالحه‌یه مجبور اولدی. بومصالحه موجبنجه هولشتاین قونتی حقوق‌واراضیسنی استرداد ایده‌جك، دانیمارقه ایله پولونیا بیننده عقد اولنان معاهده فسخ ایدیله‌جکدی.

شارل بوموفقیتی متعاقب پولونیاقرالی اوکوستك (ریغا)نی آلماسنه مانع اولمق ایچون (لیولاند) اوزرینه یورودی. بو صره‌ده پترووده استانبولده مصالحه‌نك عقد ایدلدیکنی خبر آلدی. هیچ وقت غائب ایتمه‌دن اون ایکنجی شارله قارشی حرکت ایتدی. فقط بو حرکت، (نا روا)ده پترونك فلاکتی ایله نتیجه‌لندی. اسوج آرسلانی برحمله‌ده دلی پترویی زده‌له‌دی. پولونیادن برچوق یرلر آلدی. شارلك پارلاق ظفری اوکوستك پولونیا تختندن محرومیتنه سبب ویردی. یرینه کچن قرال، استانیسلاوس لهسچینسکی ایدی.

شارل بو متوالی مظفریتلرله بسبتون جسارته کلدی. پترویی بالطق ساحللرندن آتمق قابلدی. فقط شارل طوس طوغرو (موسقووا)یه کیرمك، پترویی اوراده‌صلحه اجبارایتمك ایسته‌دی. بوبیوك وظیفه‌یی پارلاق بر صورتده ایفا ایده‌بیلمك ایچون روسلرك حمایه‌سندن چیقان قازاق خطمانی مازه‌پا ایله برلشدی.

شارل مظفراردوسیله عثمانلی حدودینه یاقلاشمشدی. آق‌صو (١)، اوزی ایالتی (٢) عثمانلیلرك حدود ممالکندن معدوددی. شارل عثمانلی قوتندن‌ده استفاده‌ایتمکی دوشوندی. موسقوفلرك عثمانلیلرایچون مدهش بر خصم اولدیغنی بیلیوردی، پترونك قوت و نفوذینی قیرمق عثمانلیلر ایچون‌ده لازمدی، بناءًعلیه عثمانلی‌دولتی ایله اتفاق‌عقدی طرفین ایچون

---

(١) بوغ نهری

(٢) اوچاقوف

نافع شرطلر آلتنده ممكن اولابيليردی . شارل موسقوف حاكميتنه نهايت ويرمك فكريله بواملە خدمت ايتدی .

بو صره‌ده عثمانلی تختنده سلطان احمدخان ثالث سلطنت سوريپوردی . صدراعظم ، چورليلی علی پاشا ايدی . علی پاشا اندروندن يتيشمه ايدی . سلطان احمد ثالثك سلفی ايكنجی سلطان مصطفی زماننده سلحدارلق ايتمش ، ادرنه وقعه‌سندن صوكرا رتبۀ وزارته نائل اولمشدی . علی پاشا خيرات و حسناتی سور ، تصرف و انتظامه رعايت ايدردی . سلطان احمد ثالثك جلوسنی متعاقب ركاب همايون قائممقاملغنه صعودايدن علی پاشا سلطان مصطفای ثانينك كريمه‌سی امنه سلطان ايله ازدواج شرفنه نائل اولمشدی . علی پاشا مقام صدارته كچديكی زمان (١١١٨) اندرونده تنسيقات اجرا ايتمش ، خزينه ايشلرينی تنظيمه موفق اولمشدی . علی پاشانك افعال و اجراآتی هر كسك تقديرينی جلب ايديپور ، زماننك شاعری :

ايام شريفنده شهنشاه زمانك
سلطان سلاطين زمان داور يكتا
خاقان ملك مرتبه خان احمد عادل
كيم ذات همايونيدر آرايش دنيا
اول پادشه مملكت آرا كه ويرمش
اقبال سليمان ، نفس خضر ومسيحا
چون حكمت ايله اولدی صدارتده وكيلی
برذات خردمند وزير هنرآرا
دستور كرم كستر دارای ملك فر
صدرالوزرا آصف اعظم علی پاشا

طرزنده علی پاشايی مدح وثنادن كری طورميوردی (١) .

چورليلی علی پاشا شمال حربنی كمال دقتله تعقيب ايديپوردی . بو

---

(١) عطا ، اندرون تاريخی ، جلد ٢ ، ص ٧٧ .

مدهش حربك روسیه، اسوج و پولونیا آره‌سنده پیدا ایلدیکی خصومتلردن دولتی مستفید ایتمك ایستیوردی . شلی پاشاده اسوج قرالی اون ایکنجی شارلك فکرنده ایدی . روسیه‌یی ضعیف دوشورمك ایچون بهمه حال اسوجله اتفاق ایتمك لازمدی . حتی بو اتفاق ایکنجی سلطان مصطفی زماننده‌ده تأسیس ایدلمك ایسته‌نیلمش ، اسوجك استانبولده سفیر بولوندیرماسنه موافقت ایدلمشدی ؛ فقط بعض مانعلرك ظهوری ایله بو آرزو حاصل اولامامشدی (١) .

علی پاشا دلی پترو ایله اون ایکنجی شارل بیننده وقوعه کلن محاربه‌لری اوزی والیسی یوسف پاشانك کوندردیکی مکتوبلردن خبر آلدی . بو خبرلر پك زیاده ممنونیتی موجب اولدی . یوسف پاشایه کوندردیکی قائمه‌لرده شارلی موفقیتلرندن طولایی تبریك ایچون نزدینه بر هیئت کوندرمسنی امر ایتدی . یوسف پاشا آلدیغی امره امتثالاً برکوکلی محمد افندی (طورن) شهرینه کوندردی . او صره‌ده لهستانك اکثر محللری روسلرك حمایه‌سی آلتنده ایدی . محمد افندینك کچمسنه روسلرك مانع اولملری هر زمان ملحوظدی . محمد افندی بو حاللردن طولایی لهستان ایله آوستریا حدودی آره‌سندن کچمکه مجبور اولدی . آوستریا حدودنده مأمورلر طرفندن استجواب ایدلدی . مسئله‌یی آوستریا

---

(١) تاریخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٢٩١ — سلطان مراد رابع زماننده اسوجله عثمانیلر بیننده مناسبات باشلامشدی (١٠٤١). حتی اسوجدن او زمانلر استانبوله بر سفیر کلمشدی. سلطان مراد رابعه تقدیم اولونان بر تلخیصده آتیده‌کی فقره موجوددر :

« عرض بنده‌ٔ بیمقدار بودرکه بوندن اقدم ازوجه قرالندن آستانهٔ کلن ایلچی ینه ولایتنه کیتمك اوزره اولمله یارینمی اولور اول بر کونمی اولور باغچه‌ده بر محلده رکاب همایونلرینه یوزسورمك واذن همایونلری ایله ولایتنه کیتمك بابنده احسان شریفلرن رجا وتمنی ایدر . امر و فرمان پادشاهمکدر . »

سلطان مراد رابع بو تلخیصك کنارینه شو سطرلری یازمشدر :

« یارین ال اوپمز . اسکدارده اوپر . » (یازمه برنسخه)

مأمورلرينه ، اولديغى كبى ، آكلاتدى ؛ بيك درلو مشكلات ايچنده (طورن) شهرينه كيمكه موفق اولدى .

يوسف پاشا طرفندن كوندريلان مرخصك ورودى اسوج قرالنك ممنونيتنى موجب اولدى . شارل آرتق بوتون امللرينه موفق اولاجقدى . فقط اول امرده عثمانلى رجالنك اسوج حقنده‌كى تمايللرينى آكلامق لازمدى . شارل محمد افندى‌يه دولت عثمانيه احوالنى سؤال ايتدى ، كنديسنه قارشى كوستريلن دوستلغك درجه‌سنى آكلامق ايسته‌دى . مرخص ايله شارل آره‌سنده شو محاوره جريان ايتدى :

— پادشاهكزك بكا قارشى بو درجه دوستلق كوسترمسنه سبب نه اولابيلير ؟

— پادشاهمز سزك جسارتكزى پك زياده تقدير ايدر ، غيابكزده فوق‌العاده حرمت بسلر .

— عثمانليلر آره‌سنده شهرتم نه درجه‌ده‌در ؟

— عثمانليلر آره‌سنده او درجه شهرتكز يوقدر ؛ چونكه سائر دولتلرك استانبولده سفيرلرى بولونديغى حالده سزك هيچ سفيركز يوقدر . اسمكز يالكز مملكتكزدن كاوب كيدن تاجرلر واسطه‌سيله معلومدر .

— پك اعلا . سزك پاشاكز بنى دولت عليه ايله دوست ايدوب مملكتكزده بر سفيرم بولونماسنه ، تاجرلريمزك كلوب كيتمسنه توسط ايده‌بيليرمى ؟ فقط بزم مملكتمز سبته بوغازى خارجنده‌در . تجار سفينه‌لريمز بوغازدن كچركن جزايرليلر ضبط ايدر ، او زمان نه‌ياپاجغز ؟

— پاشامز دولت عليه‌ده هر شيئى ياپمايه قادردر . ذاتاً جزاير اوجاغى دولت عليه‌يه تابعدر . بز سزكله دوست اولوبده استانبولده سفيركز بولوندقدن صوكرا بو غائله پك چابوق برطرف اولور .

— پكى ، مادامكه اويله‌در ، كچنده جزايرليلر بزم بر قاليونمزى

آلديلر، بارى اونى استرداد ايديورك . برده حكومتكز روسيه‌يه قارشى، عجبا بزه ياردم ايده‌مزمى ؟

— سزكله دولت عليه بيننده‌كى مسافه اوزاقدر . امداد ناصل قابل اولور ؟

— بونك قولايى وار. بن لهستاندن (قامنجه) يه طوغرو كيدرم . حكومتكزده بكا اوطرفدن امداد كوندرير (١) .

عثمانلى مرخصى ايله اسوج قرالى بيننده وقوعه كلن شو محاوره‌نك اساسى صدراعظم على پاشانك‌ده آمالنه موافقدى . فقط محمد افندى بومسئله‌لرك حلنه مأمور دكلدى ؛ بونك ايچون شارلك تكليفنى حاوى بركاغد آله‌رق (اوزى) يه عودت ايتدى، وقوع حالى اوزى واليسى يوسف پاشايه اطرافيله آكلاتدى .

يوسف پاشا اون ايكنجى شارلك ارزولرينى صدراعظمه سرعت ممكنه ايله خبر ويردى . بوارزولر على پاشانك‌ده فكرينه توافق ايتدى ؛ يالكز بعضلرينى اجرا ايتمك غير ممكندى . بوسببدن على پاشا اوزى واليسنه كوندرديكى جوابنامه‌ده جزايرليلرك اسوجليلردن آلدقلرى قاليونك استردادى غير ممكن اولديغنى ، بومسئله اتفاقدن اول وقوعه كلمش اولاجغى جهتله جزايرليلره قارشى بويله برتكليف ايراديننه مساغ اولاميه‌جغنى ، مع مافيه بوندن بويله اسوجدن كله‌جك سفائنه تعرض اولونمامق ايچون جزاير ، تونس وطرابلس غرب اوجاقلرينه اوامر لازمه كوندرلمك قابل اولديغنى، شمديلك روسيه‌ايله مصالحه عقدايدلمش اولديغى ايچون روسيه‌يه قارشى امداد اردوسى كوندرمك ده ممكن اولاميه‌جغنى خبر ويريوردى . مع مافيه على پاشانك فكرنجه ، شارل دولت عثمانيه ايله مناسبات تأسيسنى ارزو ايتديكى تقديرده استانبوله برهيئت كوندره‌بيليردى .

(١) تاريخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٢٩١ ، ٢٩٣

اوزی محافظی یوسف پاشا صدراعظمك بوفکرلرینی اون ایکنجی شارله تبلیغ ایتدی ، اوآندن اعتباراً یوسف پاشا ایله شارل بیننده برمخابره قاپیسی آچیلدی . علی پاشا روسیه ایله حرب ایتمکی دائما ارزو ایدردی . فقط حرب وجدال ، سلطان احمد ثالثك سیاستنه مغایردی . پاشاه لاله صفالری ، چراغان اکلنجه‌لریله کچن حیاتنی قان قوقوسیله شائبه‌دار ایتمك ایسته‌مزدی . علی پاشا سیاستنی تعقیبدن کری طورمادی . شارل ایله مخابرات تأمیننه اوزی والیسی یوسف پاشانی مأمور ایتدی . اسوج قرالی روسلرله حرب ایتدیکی تقدیرده قریم خاننك اردوسیله برلکده امداده کله‌جکنی خبر ویردی . سلطان احمد ثالث صدراعظمنك بوتشبثلرینی بالآخره خبر آلدیغی زمان وزیرینی تکدیر ایتمش ، روسیه ایله عقد ایدیلن معاهده‌نك فسخ ایدلمه‌سی ایچون قریم خاننه امرلر کوندرمشدی (۱) .

شارل ، سلطان احمد ثالث ایله وزیری بیننده جریان ایدن احوالدن بی‌خبردی . اوآرتق عثمانلیلردن قوۀ امدادیه کله‌جکنی امید ایدیوردی . فقط یالکز بوامیده‌ده ربط قلب ایتمه‌دی . بوتقال و بره‌باش قازاقلرینی‌ده معیتنه آلدی . پتروپه آنی برتعرض اجرا ایتدی . اسوج آرسلاننك بوتعرضی فلاکت ایله نتیجه‌لندی . (پولتاوا) هزیمتی شارلك بوتون امللرینی زیر وزبر ایتدی . اردوسی پریشان ، کندی آیاغندن مجروح اولدی . بوالیم مغلوبیت اوزرینه عثمانلی طوپراغنه التجادن باشقه چاره بولامادی . خصوصیله یوسف پاشا ایله اولان مناسبتلری جسارتنی آرتدیردی . شارل ، مائی عسکرلرینك اوکنده ، مغلوب ومنهزم ، عثمانلی ممالکنه طوغرو فرار ایتدی .

روسلر بدبخت قرالك پیشنی براقیورلردی . اسوج آرسلانی هر طرفدن

---

(۱) تاریخ راشد ، جلد ۳ ، ص. ۲۹٦

دشمنله ، آتشله احاطه ایدلمشدی . آرقه‌سنده روسلر ، طورله (١) ساحللرنده قایقلرله چارپیشیوردی. شارلك رجعت استقامتی (اوزی) (٢) طرفلری ایدی . قریم خانی امداده یتشمه‌دیکی ایچون اهانته حکم ایدیور ، اوطرفلردن اجتناب ایلیوردی . اوصره‌ده اوزی قلعه‌سی محافظی عبدالرحمن پاشا ایدی .

شارل عظیم محرومیتلر ایچنده ایدی . روسلر اسوج اردوسنك رجعت استقامتنده بوتون وسائط نقلیه‌یی یاقمشلردی. شارل بو محرومیتلرك کافه‌سنه تحمل ایتدی . آرابه تخته‌سی وسائره کبی آله‌ کچن شیلرله صاللر یاپدیردی ، اردوسنی بوصورتله نقل ایتمکه چالیشدی . (آق صو) جوارنده (روس کچیدی) نه کلدیکی زمان روس عسکرینك هجومنه اوغرادی . تموز بوتون حرارتیله حکمران اولیوردی . یازك شدتی فرار ایدن عسکرك تاب وطاقتنی کسیوردی . یالکز بو هجوم اثناسنده بش یوز اسوجلی ایله اوچ درت بیك قازاق تلف اولدی . محاربه صباحلره قدر بوتون شدتیله دوام ایتدی . بوصره‌ده قرال (آق صو)ك اوبر یاقاسنه کچه‌بیلمشدی .

شارل ایچون بو فلاکتدن قورتولمق ممکندی. اسوج اردوسی بوتون سرعتیله نهری کچه‌بیلیردی. فقط اوزی قلعه‌سی محافظی عبدالرحمن پاشا قایق تدارکی ایچون شارلدن کلیتلی پاره ایسته‌دی ، شارل بیهوده یره وقت غائب ایتدی . عبدالرحمن پاشا اسوج قرالنك فلاکته دوچار اولماسیله‌ده قناعت ایتمه‌دی ؛ « اسوجلودن وافر تازه اوغلان و قیزلرنی پاشانك کندوسی واوزی اهالیسی آلوب » (٣) اسیر ایتدیلر . شارل بو فلاکتدن قورتولور قورتولماز (بندر) ه التجا ایتدی ، باباطاغی

---

(١) دینیه‌ستر نهری

(٢) دینیه‌پر نهری

(٣) تاریخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٣٠١

محافظی یوسف پاشانك مأموری طرفدن استقبال ایدلدی . عبدالرحمن . پاشانك غدارانه حرکتندن شکایت ایتدی . یوسف پاشا فراری مسافرینك شکایتلرینی سلطان احمد ثالثه خبرویردی . بر مدت صوکرا احمدخان ثالثدن کلن حکمده شو صورتله بیان مطالعه ایدیلیوردی :

اوزی والیسی وزیر یوسف پاشایه حکم که

افتخارالامراء العظام العیسویه مختارالکبراء الفخام المسیحیه مصلح مصالح جماهیر الطائفةالنصرانیه اسوج قرالی ختمت عواقبه بالخیر ایله مسقو چاری بیننده بالتاق نام محلده واقع اولان معرکه‌ده بارادة الله تعالی قرال مشارالیهه انهزام عارض اولمغله ملاذ سلاطین جهان وملجای خواقین دوران اولان سایهٔ دولت علیه ومظلهٔ سلطنت سنیه‌مه التجا قصدیله اولاطرفلرده واقع سرحد منصوره‌م حدودنده آق صو معبرلرندن روس کچیدی نام محلده نهر مزبوری برو طرفه عبور واوزی قلعه‌سی آلتنه کلیرکن اوزی قلعه‌سی محافظه‌سنه مأمور اولان عبدالرحمن پاشا خباثت فطرت ورداءت خلقتی حسبیله اسوجلودن کچید آقچه‌سی نامیله بیك آلتون آلوب وبوندن ماعدا طائفهٔ مرقومه‌نك رجالندن یدی سکز نفر اسوجلویی کندوسی وینه رجالدن ایکی نفر ایله برعورتی دخی کتخداسی الند ویانلرنده آلیقویوب بوکونه اطوار شنیعه وحرکات فضیحه‌یه اجترا ایتدوکی على وجه الیقین خبر آلنوب وزیر جناح رأفت خسروانه‌مه التجانیتله حدود سرحد منصوره‌مه داخل اولنلر حمایهٔ مراحم وایهٔ پادشاهانه‌م ایله محمی اولیکلدوکی معلوم عالمیان ومستغنی عن البیان اولمله قرال مشارالیه حقنده دخی لوازم مهما (نداری) نوزی ومراسم خاطرسازی کایذبغی مراعات اولنمق لازم ایکن پاشای مذکورك بوکونه ظهور ایدن اوضاع ناهموارینك سزاسنه کوره ترتیب جزاسی لازم کلمکین مذکور محافظهٔ مزبوره‌دن رفع وسابقا اچو قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان امیرالامراءالکرام حسن دام اقباله اوزی قلعه‌سی محافظه‌سنه امرشریفمله تعیین اولنمغله ایدی سنکه وزیر مشارالیه‌سن اشبو امر شریفم سکا واصل اولدوقده مزبور عبدالرحمن پاشایی و کتخداسنی بندره احضار واسوجلودن کچید آقچه‌سی نامیله آلدوغی بیك آلتونی بالتمام تحصیل واکر کندوسنك واکر کتخداسنك طائفهٔ مرقومه‌نك ذکور واناثندن اخذ و یانلرنده آلیقودقلری اسوجلو نه مقدار ایسه انلری دخی یدلرندن نزع وتخلیص واسوج قرالی طرفنه تسلیم اولندقدن صکره مزبور عبدالرحمن پاشایی و کتخداسنی بندر [illegible]

قلعه‌بند ایدوب بعده حضورنده توجهاً امر شریفم صادر اولور ایسه موجبیله عمل ایلیه‌سن دیو یازلمشدر. فی اواخر ر ١١٢١ (١)

سلطان احمد ثالثك بو امری درحال اجرا ایدلدی. فقط شارل عبدالرحمان پاشانك عفوینی استرحام ایدنجه بوارزوسی ده یرینه کتیرلدی، سابق اوزی محافظی عفو ایدلدی، تجزیه‌سی ایچون کوندریلان حکمك آلتنه شو سطرلر یازلدی: «استانبوله کلمامك شرطیله اطلاق اولنمشدر. فی اواسط ن ١١٢١».

آرتق اون ایکنجی شارل (بندر) ه یرلشمشدی. اسوجك جسور آرسلانی هیچ تردد ایتمیور، تورکیه‌ده مملکتی کبی حرکت ایدییوردی. حتی باباطاغ محافظی یوسف پاشا ایله ایلك دفعه ملاقات ایتدیکی زمان اعتدالی هیچ بوزمامش:

— بز دولت علیه‌یه ایلچی کوندره‌جکدك. مکر کندیمز کلمك قسمت ایمش! دیه لطیفه‌ده بیله بولونمشدی (١٠ جمادی الاخر ١١٢١).

---

(١) دیوان همایون مهمه دفتری، نومرو ١١٦، ص ١٠٨

دمیر باش شارل ایله سلطان احمد خان ثالثك مخابراتی ـ چورلیلی علی پاشا و دمیر باش شارل ـ روسیه ایله محاربه ـ پروت مظفریتی ـ پترونك دمیر باش شارلی تورکیه‌دن اخراج ایچون تشبثی ـ باب عالینك تدبیرلری .

اسوج قرالی عثمانلی طوپراغنه یرلشدکدن صوکرا کاتبی نویکه‌باوئری صدراعظم چورلیلی علی پاشایه کوندردی . مقصدی عثمانلیلرله تدافعی و تعرضی بر اتفاق عقد ایتمکدی . فقط نویکه باوئر سیاسی بر صفتی حائز اولمادیغی ایچون یالکز صدر اعظم طرفندن قبول ایدلدی ، شارلك مکتوبی سلطان احمد خان ثالثه عرض اولندی . مکتوبك مندرجاتی بروجه آتی ایدی :

رکاب همایون شهریاری‌یه اسوج قرالی طرفندن کلان نامه‌نك ترجمه‌سیدر .
مکهٔ مکرمه مدینهٔ منوره وقدس شریف وبلاد ثلثهٔ معظمهٔ قسطنطنیه وادرنه وبروسه وشام وبغداد ومصر وبتون عربستان وحلب وعراق وعجم وبصره وموصل و وان ودیاربکر وکردستان وکورجستان وارضروم وسیواس وادنه وقرمان ومغرب وحبش وتونس وجزایر وطرابلس واق دکز وقره دکز وجمله اناطولی وروم‌ایلی وتاتارستان ونوغای وقپچاق وافلاق و بغدان ودولتلرینه متعلق اولان جمله بلادك پادشاهی وشهنشاه ال عثمان سلطان احمد خان بن سلطان محمد خان بن سلطان ابراهیم خان حضرتلرینك جانب ملوکانه‌لرینه بعنایة‌الله تعالی اسوج وغوتیلر واندلیلر قرالی فنلاندیه بیوك هرسکی اسقانیه اسطونیه لوونیه قاره‌لیه بردمه ورده استطین پومرانیه قسوبیه والدالیه دوقه‌سی روجیه هرسکی انغریه وسمازیه مالکی‌راین وباواریه وکولیاچه قومس پلاطنوشی قلیویه وموئچیون دوقه‌سی قارلوس طرفندن صحت وسعادت ادعیه‌سی تقدیمندن صکره اخوت ودوستلق ایله عرض واعلام اولنورکه بوندن اقدم ازقرانیه طرفندن رفقاء قلیله ایله جناب ملوکانه‌لرینك ممالکنه دخول ایلیوب کرك بز وکرك ادملرمز استراحت ایلیوب له مملکتنه عسکرلرمز کیتمك اوزره حالیابندر قربنده سکز کون قدر

توقف ایلدیکمز سرعسکرلری یوسف پاشا حضرتلری طرفندن بوندن اقدم معلوم همایونلری اولدوغی فهم اولنوب بو آنه دکین لاینقطع طرفیندن استقرار اوزره جاری اولان مودته بناءً ممالك شهریاریلرنده دوستلق ایله قبول اولنه‌جغمزه امید وار اولوب مأمولمزدن محروم اولیوب کزیده سرعسکرلرینك اهتمامی ایله کمال حرمت ایله قبول اولندوغمزدن ماعدا بو آنه دکین بزه و آدملرمزه جمله لوازم مستوفی و معتدل بها ایله ویرلدیکندن محظوظ اولدوغمزی اشبو نامه‌مز ایله طرف شهریاریلرینه افاده ایلدمزی ماینده اولان دوستلغه لایق کوردك و بو ممنونیتمزی درونمزده حفظ ایلیوب جانب ملوکانه‌لرینه خلوص اوزره دوستلغمز وکمال رغبت ایله مودتمز علی التحقیق معلوم شهریاریلری اولمسی مرجو ومطلوبدر اه تعالا حضرتلری وجود همایونلرین حفظ و مانده طوتوب صحت کامله یله انواع آثار ممدوحه ظهوری عن صمیم القلب ستدعا اولنور .

میلاد حضرت عیسانك بیك یدییوز طقوزنجی سنه‌سنده ماه تموزك اوتوز برنجی کونده بندر قربنده یزلمشدر (١) .

شارل بونامه‌دن صوکرا سلطان احمد ثالثك سراینه برمرخص کوندردی ، استانبولده مقیم اولمق اوزره نویکه بلوئه‌ری سفیر تعیین ایتمك ایسته‌دی . سفیرك تعیینی اوزون اوزادی مخابراتی موجب اولدی . قرالدن وقرالك باش وکیلندن سلطان احمد خان ثالث ایله صدراعظم چورلیلی علی پاشایه کوندریلان نامه ومکتوبلر بروجه آتی ایدی :

«دولتلو صدر اعظم حضرتلرینه اسوج قرالی باش وکیلی طرفندن کلان مکتوبك ترجمه‌سیدر .

الااب معتاده‌دن صکره تعظیم وتکریم واحترام برله دوستانه اعلام اولنان اولدرکه بوبقینده دردولتمداره مروتلو افندم اسوج قرالی مصلحت کذاری اولان سینور نوجیازری کوندردکده بومقوله خدمته لایق و مناسب وجه وزره جمله لوازمات کورلمسنه وقت وامکانك مساعده‌سی اولمدیغندن اول وقتده مزبوره مناسب رتبه احسان اولنمسی ترك اولندی . حالابندرده سرعسکر اولان پاشا حضرتلری اسوج قرالنه دولت علیه‌نك رغبتنی تحقیق ایلمکله بلا تأخیر قرال مشارالیه ماراالذکر سنیور نوجیاور نام مصلحت کذارینی الحالة هذه دردولتمداره ممتاز کوچك ایلچی قیلوب بورتبه ایچون اعتمادنامه‌سنی عنقریب کوندره‌جکدر . الیوم وقت تنك اولمغله وجه احسن اوزره بوللامغه امکان اولمدی و بو اراالقده

(١) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ٦ ، ص ١٨٤

بوندن تأخیر مصالح اولامغیچون مرنلو قرال افندمك امریله طرف سعادتلرینه مکتوب کوندرمك مناسب کورلدی . اکا بناءً تحصیل وقت ایله موسی الیه سینیور نوجیاور نام ممتاز کوچك ایلچیسنك حضور شهنشاهیده یوز سورکنه واور بهمه‌یی مکالمه‌یه مکان اوله . اعتمادنامه دخی درعقب علی‌العجله وجه‌ الیق اوزره تکمیل اولنوب کوندریلور . باقی جناب سعادتلری اه تعالی‌نك امانتده اولوب عز وسعادت ایله دائم اولملری استدعا اولنور .

میلاد حضرت عیسی‌نك بیك یدییوز طقوزنجی سنه‌سنده ماه ایلولك یدنجی کوننده بندر قلعه‌سی قربنده یازلمشدر (۱) .

رکاب همایون شهریاری‌یه اسوج قرالی طرفندن کلان نامه‌نك ترجمه‌سیدر :

شوکتلو و قدرتلو پادشاه مکهٔ مکرمه و مدینهٔ منوره و قدس شریف و بلاد ثلثهٔ معظمهٔ قسطنطنیه و ادرنه و بروسه و شام و بغداد و مصر وبتون و حلب و عراق و عجم و بصره و موصل و وان و دیار بکر و کوردستان و کورجستان و ارض روم و سیواس و ادانه و قرمان و مغرب و حبش و تونس و جزایر و طرابلس و آق دکز وقره دکز و جمله آناطولی و روم وتاتارستان و نوغای و قپچاق و افلاق و بغدان دولتلرینه متعلق جمله بلادك شهریاری شهنشاه ال عثمان سلطان احمد خان بن سلطان محمد خان بن سلطان ابراهیم خان حضرتلرینك جانب ملوکانه‌لرینه بعنایةاه تعالی اسوج و غوتیلر و واندالیلر قرالی فنلاندیه‌یه بیوك هرسکی اسقانیه استونیه لوانیه قاره‌لیه برمه ورده استتین پومرانیه قصوبیه واندالیه‌دوقه‌سی روجیه هرسکی این‌غربیه سماریه مالکی راین قومسی پلاتینوشی بواریه کولیاچی قایتویه دوقه‌سی قارولوس طرفندن صحت و سعادت ادعیه‌سی تقدیمندن صکره دوستلق و مودت ایله عرض واعلام اولنان مکتوبلر ایله خدامزدن صداقتلومز مارطینوش نوجیاور نام بکزاده‌ارسال اولنمش ایدی . لکن دوستلغمزك علایم معینه ایله معلوم ملوکانه‌لری اولمسی مقصودمز اولمغله دوستلق و مودت شهریاریلرینه فوق‌الغایه نائل اولان قلبمزده مرکوز احوالك افاده‌سنه مأمور ایلدیکمز کمسنه‌نك حضور پادشاهانه‌لرینه دخولی ایچون اذن علیه‌لری صدورینه مشتاق اولدوغمز اجلدن موسی‌الیه‌نوجیاور نام بنده‌مزه ممتاز کوچك ایلچی رتبه‌سنی احسان ایلدککه حضور ملوکانه‌لرینه دخولی میسر اولدقده درونمزده طرف شهریاریلرینه کمال صدق و خلوص ایله

(۱) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ٦ ، ص ۱۸۳

جايكير اولان اعتبار و مودتمزى افاده‌دن غيرى جانبينك منافعنه موافق كوريلان هر نه ايسه لساناً تفصيل اوزره تقديره قادر اوله . بناءً على ذلك مومى اليه نوجياور ممتاز الچيمز طرفمزدن ايراد ايله‌جكى كلامره اعتماد بيورملرينى رجا ايليوب انواع آثار ممدوحه ظهورى ايله صحت كامله وسعادت شامله ايله دولت عليه‌لرنده معمر و دائما الله تعالى حضرتلرينك حفظ و امانده اولملرينى استدعا ايدرز . ميلاد حضرت عيسانك بيك يديوز طقوزنجى سنه‌سنده ماه ايلولك اون بشنجى كوننده بندر قلعه‌سى قربنده يزلمشدر (۱) .

جناب ملوكانه‌لرينك صادق دوستلرى

قارلوس

بو مكتوبى حاوى نامه‌سى سلطان احمد ثالث ممنونيتنى موجب اولدى . نوبكدباور حسن صورتله قبول ايدلدى . بندر محافظى يوسف پاشا اسوج قرالى ايله مذاكرات اجراسنه مأمور تعيين اولوندى . شارله جواباً آتيده‌كى نامهٔ همايون كوندرلدى :

« افتخار امراء العظام العيسويه مختار كبراء الفخام فى الملة المسيحيه مصلح مصالح جماهير الطائفة النصرانيه ساحب اذيال الحشمة والوقار صاحب دلائل المجد والاعتبار اسوج و غوتيلر وونداليلر قرالى و آنلره تابع ولايتلرك حكمدارى دوستمز قارلوس ختم الله عواقبه بالخير والرشاد والهمه الى سبيل الصواب والسداد توقيع همايونمز واصل اوليجق معلوم اوله كه جناب حق وفياض مطلق جل وعلانك علو عنايتى وايكى جهان فخرى پيغمبرمز حبيب خدا ورسول مجتبى پيشواى انبيا حضرت محمد المصطفى عليه من الصلوات ازكاها ومن التحيات اوفاها نك معجزات باهره السعادتى ايله ملجاء سلاطين روى زمين وملاذ خواقين صاحب التمكين اولان سدهٔ سنيهٔ سعادت قرين وسدهٔ عليهٔ خلافت رهينمزه اظهار صداقت و اشعار لوازم موالفت ايچون بوندن اقدم طرفكزدن بعث اولنان نامه يرسال ايدمكز قدوة اعيان الملة المسيحيه مارطينوش نوجياور ختمت عواقبه بالخير كلوب استانهٔ سعادت اشيانه‌مزه واصل اولدقده تلقى بالقبول اولنوب و بعده مذكور نامه رسانكزه ابلاغ مراسم رسالته صلاحيت اولماغيچون ينه جانبكزدن كوچك الچيلك رتبه‌سى ويرلمكله ذات قديمه اسلاف بلند اوصاف ودينه سنيه‌نه اجداد سعادت اتصافمز اوزره دستور اكرم مشير المفخم نظام العالم ناظم مناظم الامم مدبر امور الجمهور بالفكر الثاقب متمم مهام الانام بالراى الصائب ممهد بنيان الدولة والاقبال

(۱) ديوان همايون نامه دفترى ، نومرو ٦ ، ص ١٠٢

المحفوف بصنوف عواطف الملك الاعلى وزير اعظم حميدالشيم و وكيل مطلق قوى الهمم على پاشا ادام الله تعالى اجلاله وضاعف اقتداره وساطتيله اذن ورخصت همايونانه‌مز صدورندن صكره ايچيكز موهى اليه پيشگاه سرير اعلامزه جبهه‌ساى نامهٔ مخالصت نما و مسالمت انتماكزى رسم قديم اوزره ابلاغ و تسليم ايدوب ودأب مألوف اوزره وزيراعظممز مشاراليه طرفندن نامه‌كزك ترجمه‌سى وايچيكز موهى اليهك تقريرى دركاه شوكت دستگاهمزه عرض و تلخيص اولندقده دولت عليهٔ قاهره وسلطنت سنيهٔ باهره‌مز جانبنه بر آز ايامدن برو قلبكزده مركوز ضمير صداقت سميركزده مرموز اولان ادعيهٔ اخلاصى اظهاره و طرفينه لايق عقد وداد ايله مابينده نتيجه آثار ممدوحه ظهوره كلمسنه ترقب و انتظار اوزره اولدوغكز محاط علم عالم شمول خسروانه‌مز اولمغله بووجه مرغوب و اسلوب مودت مصحوب اوزره ايراد اولنان استدعاى دوستانه‌كز طرف همايونمزدن دخى قرين مساعفه اولوب ومابينده مصمم اولان ودادت اعتقادينه لازم اولان شرايطه و وسايطى وزراى عظاممزدن دستور مكرم مشير مفخم نظام العالم بالفعل اوزى واليسى اولوب حالا بندر محافظه‌سنده اولان يوسف پاشا ادام الله تعالى اجلاله اول جانبده طرفكز ايله سويلشمك اوزره مأمور و مرخص اولمغله نامهٔ همايون ملاطفت مشحونمز اصدار و ارسال اولنمشدر . انشاالله تعالى وصولنده طرفيندن وجه مرغوب ايله مطلوب اولان دوستلق خصوصى اولطرفده كوركى كبى مكالمه ولوازم وداده موافق شروط و قيود ايله عهدنامه باغلندقدن صكره اول عهدنامه بنه بو طرفه كوندريلوب وطغراى جهان آراى ايله موشح قلندقدن صكره حالا آستانهٔ سعادتمزده اولان ايچيكزه تسليم اولنه‌جغى معلومكز اولوب وبودوستلغك استقرارينه عزيمت ملوكانه‌مز مقرر ايدوكى ملحوظكز اوله . فى ز ١١٢١ » (١).

سلطان احمد خان ثالثك بو نامه‌سى اسوچ قرالى ايله باش وكيلى طرفندن كمال ممنونيتله تلقى اولوندى. كرك قرال و كرك باش وكيل طرفندن صدراعظم چورليلى على پاشايه كوندريلن مكتوبلرده بو ممنونيت صراحةً اظهار ايديليوردى :

« دولتلو سعادتلو صدراعظم حضرتلرينه اسوچ قرالى طرفندن كلان مكتوبك ترجمه‌سيدر :

القاب معتاده‌دن صكره تعظيم وتكريم برله دوستانه انها اولنان اولدر كه ارسال اولنان آغافوللرينك يديله مكتوب شريفلرى طرفمزه وصول بولوب مضمو

(١) ديوان همايون نامه دفترى . نومرو ٦ . ص ١٩١ .

معلوممز اولدقده محظوظ اولدق . على‌الخصوص معزز دوستمز شوكتلو پادشاه حضرتلرينك طرفمزه اولان دوستلق و تعلق قلب ملوكانه‌لرينك دلايلى تصريح اولندوغندن مسرور اولوب بزدخى فرصت دوشدكجه كذلك انجذاب‌درون علايمى اظهارده قصوراتميه‌جكمز مقرردر ومؤكد دوستلق انعقاديله آثارمودت حصولنه جناب سعادتلرى همتلرينى مصروف قيلدقلرينه اشتباهمز يوقدر . باقى الله تعالى حضرتلرندن جناب‌سعادتلرينك امتدادصحت ايله معمراولملرينى رجاايليوب طرفلرينه اولان رغبت ومودتمزى تحقيق ايده‌رز .

ميلاد حضرت عيسانك بيك يديوز طقوزنجى سنه‌سنده ماه ايلولك اون بشنجى كوننده بندر قلعه‌سى قربنده يازلدى . » (١)

قارلوس

« دولتلو سعادتلو صدراعظم حضرتلرينه اسوج قرالنك باش‌وكيلى طرفندن كلان مكتوبك ترجمه‌سيدر :

القاب معتاده‌دن صكره تعظيم وتكريم و توقير واحترام برله دوستانه اعلام اولنان اولدركه جناب سعادتلرى طرفندن مروتلو قرال‌افندمه ارسال اولنان آغا قوللرينك وصولندن خبردار اولدوغم برله بلاتأخير بكنزده كوندروب سلامت‌ايله وصولنى تبريك ايلدم و كورشدكدن صكره مومى‌اليهى قرال افندمه بولشدروب مكتوب‌شريفلرينى تبليغ ومرصع خنچرى تسليم وانواع زينت‌ايله مكمل دونانمش آت دخى عرض اولندى و مكتوب شريفلرى ترجمه ايتديريلوب مفهومى قراله افاده اولندقده قرال مشاراليه جناب سعادتلرينه اولان كمال مودتنى اثبات نيتى‌ايله كندواليله زياده توجه‌ايله جواب يازوب آغاى موى‌اليه ايله ارسال ايلدوكندن ماعدا بكاده تنبيه ايلديكه كوندريلن هدايا ايچون جناب سعادتلرينه دوستلق ايله ممنونيتنى بيلديروب درونى مودتلرينه و كمال رغبتلرينه دليل اولدقلرى اجلدن مسروراً قبول ايلدوكنى اعلام ايليم و جناب سعادتلرى كرك مروتلو قرال افندمه و كرك بو دوستلرينه كوندردكلرى مكتوبارده قرال افندمك‌در دولتده اولان ممتاز كوچك ايلچيسى رغبت ايله قبول اولنوب شوكتلو پادشاه حضرتلرينك‌كه الله‌تعالى‌نك حفظنده اوله مروتلو قرالم ايله مابينده دخى قوى دوستلق انعقادينه كمال رغبت وميل‌ملوكانه‌لرى اولوب جناب سعادتلرى دخى وقت ومحلنده تسهيلنه صرف مقدور بيوره‌جقلرينى اشكاره يازوب بودوستلرينى دخى وجه‌مشروح اوزره تقيد واهتمام ايله ترغيب بيوره‌جقلرينه بناءً بو خيرلو مصلحتك عنقريب سعادت ايله نتيجه‌پذير اولاجغنه شك و اشتباه قالمدى . زيرا مروتلو قرال افندم وقت ضايع اولميوب بلكه ايكى‌دولت بيننده ثابت‌اوله‌جق بيوك منفعت حصولنه صرف

---

(١) ديوان همايون نامه دفترى ، نومرو ٦ ، ص ١٨٥ .

اولمق ایچون بتون عالمده شیوع بولان همت وخلوص ذاتیه‌سی مقتضاسنجه مومی الیه ممتاز کوچك الچیسنی لازم اولان سپارشلر ایله مأمور قلمشدر .

همان اه تعالی حضرتلری بومصلحته توفیق احسان ایلیه وجناب سعادتلرینك امتداد صحت ایله معمر اوللرینی درون دلدن دوستلق وخلوص ایله استدعا ایدیوب دائما مرام دوستلغه متهی بنده‌لری اولدوغم معلوم سعادتلری اوله .

فی التاریخ المذکور (١)

سلطان احمد ثالث اون ایکنجی شارله « بربساطلی آت ایله برمجوهر خنجر » کوندرمشدی . کذا باب آصفیدن و اسوج قرالی طرفندن‌ده سفیرلر و مرخصلر متقابلاً کوندرلدی . قرالك مرخصلرینی محافظه ایچون یول اوزرنده‌کی مأمورلره امر اعطا اولوندی :

« آستانهٔ سعادتمدن بلغراده وارنجه یول اوزرنده واقع اولان قاضیلره وکتخدا یرلری ویکیچری سردارلری واعیان ولایتك ایش ارلرینه حکم که

افتخارالامراء العظام العیسویه مختارالکبراء الفخام المسیحیه مصلح مصالح الطائفةالنصرانیه اسوج قرالی ختمت عواقبه بالخیرك طرفندن دردولتمداره کلان ادملرندن ایکی نفر آدمیسی کیرو عودت ایتمکله سزکه مومی الیهم سز قرال مسفورك ایکی‌نفر ادمیسی هرقنغکزك تحت قضاسنه واروب داخل اولور ایسه مناسب محله کوندروب وکیدر اولدقلرنده یانلرینه عسکری طائفه‌سندن کفایت مقداری تفنك انداز آدملر قوشوب اثنای راهده ومنازل ومراحلده کماینبغی حفظ وحراست ایدرك امناً وسالماً بربریکزه ارسال وبروجه تعجیل محل مأموره ایصاله اهتمام تام ایدوب تأخیر وتسویفدن وخلاف شرع شریف برفرده تعدی وتجاوزدن بغایت احتراز واجتناب ایلمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر . فی اوائل ص ١١٢١ » (٢) .

شارل (بندر) ه ، سفیری نویکه باوئرده استانبوله یرلشدی . اسوج قرالنه یومیه تعیینات بهاسی اولمق اوزره درت یوز اون درت بچق غروش تخصیص ایدلدی . سائر سفارتخانه‌لره اولدیغی کبی اسوج سفارتخانه‌سی ایچون‌ده شراب اعطاسنه مساعده ایدیلیور ، حتی فرانسه‌ده

(١) دیوان همایون نامه دفترلری ، نومرو ٦ ، ص ١٨٥

(٢) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ١١٦ ، ص ٢٢١ ، ٢٥٥

ذخيره يوزندن صيقنتى چكن اسوجك پارس سفيرينه ايكى كمى حنطه كوندرمكدن بيله كرى طورولمپوردى :

« دركاه معلام يكيچرى آغاسى مصطفى آغا دام علوه وخاصه بوستانجى باشى احمد دام مجده‌يه حكم كه،

اسوج قرالنك استانه سعادتده مقيم وزرى اولان كوچك الچيسى قدوة الامراء الملة المسيحيه مارتين نان نكيب ور (١) ختمت عواقبه بالخير سدهٔ سعادته عرضحال كوندروب استانهٔ سعادتده مقيم اولان سائر مستأمن الچيلرينه خمر ايچون امر شريف ويريله‌كلمكله اشبو بيك يوز يكرمى بر سنه‌سنده الچئ مومى‌اليه دخى كفاف نفسيچون استانبوله قريب اسكله‌لردن بهرمدرى اوتوز قيه اولمق اوزره خمر مبايعه ومنزلنه نقلنه ممانعت اولنميوب ضابطلردن واخردن خرج وعوايد ناميله آقچه طلبيله رنجيده اولنمامق بابنده امرشريفم رجا ايلمكين وجه مشروح اوزره ايكى بيك مدره خمرنقلنه ممانعت اولنمامق ايچون يازلمشدر.
فى اواسط ن ١١٢١ » (٢)

بوغاز حصارلرى دزدارينه حكم كه

قدوة الاعيان الملة المسيحيه حالا استانهٔ سعادتده مقيم اسوج الچيسى مارطينوش بوجياور سدهٔ سعادته عرض حال ايدوب اشبو سنهٔ مباركه ده فرانچه مملكتنده بامراه تعالى قحط وغلا واقع اولمغله اسوج قرالنك فرانچه‌ده اولان الچيسنك دفع مضايقه‌سيچون استانهٔ سعادتدن اقچه‌سيله برمقدار بغداى اشترا واستانبولده اولان ايكى قطعه فرانچه سفينه‌لرينه تحميل وفرانچه‌ده اولان اسوج الچيسنه ارسالنه ممانعت اولنمامق بابنده استدعاى عنايت ايتمكين سزكه دزدارلرسز حالا استانهٔ سعادتده اولان اسوج الچيسى مومى‌اليه استانبولده اقچه‌سيله اشترا ايلدوكى انجق سكز بيك كيله حنطه‌يى فرانچه‌ده اولان اسوج الچيسنك دفع مضايقه‌سيچون فرانچه سفينه‌سنه تحميل وارسال ايتدكده بوغاز حصارلرندن مرورينه ممانعت اولنمامق ايچون يازلمشدر . فى اواخر ل ١١٢١ » (١) .

بو امر نويكه باوئرڭ مراجعتى اوزرينه يازلمش ، بالآخره محلنه كوندرلمه‌مشدى. حتى ديوان همايونده‌كى قيدينه شو نقطه علاوه اولونمشدى : « اشبو امرشريف محلنه كيتميوب شق اولنمشدر » .

(١) نويكه باوئر

(٢) ديوان همايون مهمه دفترى ، نومرو ١١٦ ، ص ٢٦٥

اسوج قرالی ایچون هر درلو تسهیلات کوستریلیوردی . که کاتبلرندن برینك محافظه‌سی ایچون یول بوینده‌کی ایش ارلرینه حکملر کوندریلیور، که معیتنده‌کی عسکرلری تجهیز ایچون ایسته‌دیکی مالزمهٔ عسکریه‌یی سرعتله یوللامقدن کری طورولمیوردی :

« آستانهٔ سعادتدن بندره وارنجه یول اوزرنده واقع اولان قاضیلره وکتخدایرلری یکیچری سردارلری واعیان ولایت وایش ارلرینه حکم که
افتخار الامراء العظام العیسویه مختارالکبراء الفخام المسیحیه اسوج قرالی قارولوس ختمه عواقبه بالخیر والرشاد ایچون استانهٔ سعادتمده مبایعه اولنان ایکی بیك عدد مزراق تمرینی ایله مشارالیهك طرفنه ایصالی مهم ومقتضی اولمغله ایمدی ذکر اولنان تمرینلی مزراقلرك اکر استانهٔ سعادتمدن واکر قره‌دکز بوغاز حصارلرندن کلی‌یه کلنجه سواحل بحرده واقع اسکله‌لردن مرورینه ممانعت اولنموب برکون اول وبرساعت مقدم کلی‌یه ارسال وایصاله هربریکز کرکی کبی تقید واهتمام ایلیه‌سز دیو یازلمشدر . فی اواسط حا ١١٢٣ » (١) .

اون ایکنجی شارلك عثمانلی طوپراغنه التجاسی روسیه‌نك اندیشه‌سنی موجب اولدی . شارل دولت عثمانیه‌یی روسیه ایله حربه تشویق ایچون نه‌درجه طاقتلی املار بسلیورسه، باب عالی‌ده روسیه ایله صلح ومسالمتی محافظه‌یه اودرجه اعتنا ایدیوردی . چورلیلی علی پاشا روسیه ایله معقودالك حسن مناسبات تأمین ایتمك الزم اولدیغنه دائر اوزی والیسی یوسف پاشایه امرلر کوندردیکی کبی کرك روس وکرك اسوج مرخصلرینك مخابره‌لرینی تأمین ایچون یول اوزرنده‌کی قاضیلره‌ده حکملر کوندرییوردی . بو حکملر بروجه آتی ایدی :

« اوزی والیسی وزیر یوسف پاشایه حکم که
بوندن اقدم مسقو چاری ایله اسوج قرالی بیننده واقع اولان معرکه‌دناول و صکره چار مشار الیه طرفندن دردولتمدارمه برقاچ قطعه نامه کلوب مفهومنده جنتمکان فردوس آشیان مرحوم و مغفور نشان قرنداشم سلطان مصطفی خان اسکنه الله تعالی فی غرق الجنان زمانلرنده بیك یوز اون ایکی سنه‌سی محرمنك یکرمی

(١) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ١١٦ ، ص ٣٥٦

آلتنجی کوننده اوتوزسنه مدت‌ایله عقدصلح اولنوب لکن تخت‌عالی بخت اوزره جلوس همایون شوکتمقرونم وقوعندن برو اسوج قرالی‌ایله جنك وحربه مشغول اولدوغندن دولت علیه‌م ایله دوستلق اوزره اولان سائرملوك نصارانك رأیلری اوزره تجدید صلح مراسمنی ادایه فرصت بولمیوب تأخیره قالدوغندن اعتذارایله نسبت خالصه اظهار وتجدید صلح وصلاحی نامه‌سنده التماس ایدوب بو خصوص ایچون استانهٔ‌سعادتمده الچیسنه رخصت کامله ویرمکله الچیٔ مسفور ایله کرکی کبی مکالمه ایتدیریلوب وقرنداشم مرحوم مشارالیه زماننده ویریلان عهدنامه‌نك جملهٔ شروط وقیودیله بلاتغییر وتبدیل طرف‌همایونمدن دخی اول‌عهدنامه تجدید والچیٔ مسفوره تسلیم اولندیغندن غیری چار مشارالیهه نامهٔ همایون سعادت مقرونم دخی شرف صدور بولمغله مابینده صلح و صلاح متمدد ومتأکد اولوب و بو مصالحهٔ لازم المسالمه‌نك جملهٔ شرایطی دولت‌علیه‌م طرفندن‌مرعی وکافهٔ ضوابط وروابطی اسباب نقایصدن محمی اولمسی اتم مهام دولت علیه واهم لوازم سلطنت سنیه‌مدن اولمغله لوازم مصالحه کماینبغی حفظ وصیانت اولنماغیچون جناب امارت مآب ایالت نصاب سعادت اکتساب بالفعل قریم خانی اولان دولت کرای‌خان دامت معالیه‌یه نامهٔ همایون ملاطفت مقرونم شرفیافتهٔ صدور اولمغین ایمدی سنکه وزیر مشارالیه سن امر شریفم وصولنده منوال مشروح اوزره قرنداشم مرحوم مشارالیه زمانلرنده چار مشارالیه ایله دولت‌علیه‌م بیننده واقع اولان صلح و صلاح طرف همایونمدن دخی تمدیداولنوب عهدنامهٔ همایون ویرلمکله بومصالحهٔ لازم (المسالمه‌نك) المحافظه‌نك شروط و قیودینی رعایتده اولکیدن زیاده اهتمام لازم اولمغین بو خصوصه کمال اهتمام ایله قیام و اول سرحد منصورده‌مده تنبیهی لازم (کلنلره) اولنلره کرکی کبی تنبیه و تأکید واعلان واشاعت ایدرب دولت علیه‌م ایله چار مشارالیه بیننده تجدید و تأکید اولنان مصالحه‌نك شروط وقیودنه علی‌الدوام رعایت واسباب نقایصندن حفظ وصیانت ایدوب خلاف عهدنامهٔ همایون بر وضع وحالت ظهور ایتمامك اوزره کمال بصیرت ایله دقت وبذل وسع وقدرت ایلیه‌سن شویله‌که شروط مصالحه‌یه مخالف‌اول سرحدده برامر ناملایم ظهوره‌کلمك احتمالی اولور ایسه سؤال و جوابی طرفنکه عاید اولمغله بر وجهله عذر و جوابك اصغا اولنمیه‌جغی مقرر و محقق بیلوب آکا کوره دائما تقیدتام و سعی واهتمام ایلمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر بیوردمکه . فی اواخررا ١١٢١ » (١)

بر صورتی : اوزی قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان وزیر اسماعیل پاشایه ، برصورتی : قلعهٔ جدید محافظی وزیر محمد پاشایه ، بر صورتی کفه بکلربکیسی مرتضی دام اقباله‌یه .

---

(١) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ١١٦ ، ص ٣٢٢ .

« استانهٔ سعادتدن بندره وارنجه یول اوزرنده واقع اولان قاضیلر وکتخدا یرلری ویکیچری سردارلری واعیان ولایت وایش ارلرینه حکم که

افتخار الامراءالعظام العیسویه اسوج قرالنك استانهٔ سعادتمده مکث اوزره اولان کوچك الچیسی سدهٔسعادتمه عرضحال کوندروب اولکی سرکاتبی اولان یوحان پرمان نام مستأمینی قرال مشارالیهك یاننه کوندرمك اقضا ایتمکله سزکه مومی الیهم سز مسفور یوخان پرمان هر قنغکزك تحت قضاسنه واروب داخل اولور ایسه مناسب ومحفوظ محللره قوندروب و کیدر اولدقده یاننه عسکری طائفه‌سندن کفایت مقداری آدملر قوشوب اثنای راهده و منازل و مراحلده کمایذبغی حفظ وحراست ایده‌رك امناً و سالماً بربریکزه ارسال وبروجه تعجیل محل مأموره ایصال ایدوب تأخیر وتوقیفدن و تکاسل و تسامحدن بغایت احتراز ایلیه‌سن دیو یازلشدر. فی اوائل را ۱۱۲۱ » (۱) .

باب عالی شارلك آدملرینه هردرلو تسهیلاتی کوستردیکی حالده اسوج قرالی حدودده دائما روسلرله منازعه چیقارمقدن خالی قالمایوردی . شارل یوسف پاشانك اخطاراتنی‌ده دیکله‌میوردی . حتی برقاچ هفته اول لهستان حدودینی ترصد ایچون مولدارایه بیك قدر اسوجلی کوندردی. روسلر شارلك بو مفرزه‌یی نه سببه مبنی کوندردیکنی بیلدکلری ایچون درحال (چرنوویچ) جوارنده تعرض ایتدیلر . وقوعه کلن مصادمه‌ده اسوجلیلردن بر قسمی تلف اولدی، برقسمی فرار ایتدی ، برقسمی‌ده اسیر ایدلدی. روسلرك بوتعرضی استانبولده بویوك برتأثیر حاصل ایتدی. باب عالی اندیشه‌یه دوشدی ، عثمانلی طوپراغنه التجا ایدن اسوج قرالنی محافظه ایتمکی بر وظیفهٔ ناموس عدایلدی . علی پاشا حدود وقایعنی خبر آلیر آلماز مفتی ورئیس افندیلرله اوزون اوزادی مذاکراتده بولوندی، روم ایلی قطعاتندن بعضیلرینك (بندر)ه متوجهاً حرکت ایتملری ایچون حکملر یازلدی (۱) .

روسلرك (چرنوویچ) باصقینی باب عالی نزدنده‌کی سفیرلرینی مشکلات ایچنده براقدی . روس سفیری تولستوی ، اسوج قرالك سفیری نویکه

(۱) تاریخ راشد ، جلد ۳ ، ص ۳۰۲ .

باو ترك مواصلتندن برقاچ كون اول حضوره قبول اولونديغى زمان سلطان احمدخان ثالث ايله وزيرينه قيمتدار هديه‌لر تقديم ايلامشدى . پترو، سفيرى واسطه‌سيله ايكى تكليفده بولونيوردى : چار اولا اسوج قرالنك عثمانلى طوپراغنده او ون مدت قالماسنه باب عالينك ممانعت ايتمسنى ، ثانياً مازه‌پپا روس تابعيتنده بولونديغى ايچون مازه‌پپانك كنديسنه تسليمنى طلب ايديوردى .

روسيه سفيرى ايله بو مسئله‌يى مذاكره‌يه حسين پاشا زاده الحاج محمد افندى مأمور ايدلدى . روسلرك بر آرزولرى اسعاف ايديله‌ميه‌جك برطرزده ايدى . روسلر بابا طاغى محافظى يوسف پاشايه‌ده مراجعت ايده‌رك بو مطالباتى ايلرى‌يه سورمشلردى . اوزمان يوسف پاشا روس مرخصلرينى يانته چاغيردى ، اونلرله مذاكراته باشلادى . يوسف پاشا ايچون اول‌امرده مازه‌پپا مسئله‌سنى حل ايتمك لازمدى . روسلر مازه‌پپايى ايستيه‌بيليرلردى. فقط يوسف پاشا مازه‌پپانك تسليمنى شأن‌سلطنته منافى كوريوردى . بونك ايچون بر چاره واردى : مازه‌پپايى قريم خاننه كوندرمك . قريم خانك مازه‌پپايى تسليم ايتميه‌جكى محققدى . يوسف پاشا مازه‌پپا مسئله‌سنى بو صورتله حل ايتدى . اون ايكنجى شارل مسئله‌سنه كلنجه، بومسئله‌يى‌ده كمال موفقيتله برطرف ايلمكه موفق اولدى. روسيه مرخصلرينه شو جوابى ويردى :

— سز حدوديمزدن اوتوز آلتى ساعت ايچريلره قدر تعرض ايتديكز . مسافريمزى مملكتمز داخلنده باصمايه جرأت ايلديكز . دها بز بو تجاوزيكزدن طولايى دعوايه قيام ايتمه‌دن سز قباحتكزى باصديرمق ايچون برده فضله اوله‌رق اسوج قرالنى ايستيورسكز . مع مافيه شايد محاربه‌يه تصدى ايده‌جك اولورسه‌كز صلحى كنديكز اخلال ايتمش اولاجقسكز . مازه‌پپا واقعا چاره تابع ايمش . فقط بزه اسوج قرالنك

معیتنده کلدیکی ایچون بز اونی اسوجلی عد ایده‌رز . اسوج قرالی مملکتمزدن چیقدقدن صوکرا مازه‌پپایه ایسته‌دیککزی یاپابیلیرسکز (۱).

یوسف پاشانك و باب عالینك نقطهٔ نظری روسیه سفیرینی مشکلات ایچنده براقدی . تولستوی اسوج قرالنك (آق صو) ساحللرینه قدر تعقیب ایدلمسندن طولانی بیان معذرت ایتدی . (چرنوویچ) باصقینی کاملاً انکار ایله‌دی . بونك اوزرینه‌روسلرك (چرنوویچ) ه نه‌صورتله و هانکی استقامتدن تعرض ایتمش اولدقلری موثوق بیاناته استناداً آکلاشیلدی . نهایت ایکنجی سلطان‌مصطفی زماننده عقدازلنان معاهده اساس اتخاذ ایدیله‌رك روسلرله بر معاهده عقد ایدلدی . بو معاهده‌ده اسوج قرالنك مناسب کوردیکی یولدن بلاتعرض عودت ایتمسی‌ده شرط اتخاذ ایدلمشدی .

بو صره‌ده شارل (بندر) ده اوطوریبوردی. یکانه دوشونجه‌سی دولت عثمانیه یی روسیه ایله حربه‌تشویق ایلمکدی . اسوج قرالنك باب عالی نزدنده‌کی سفیری نویکه باوئر بو وظیفه‌یی ایفا ایله مکلفدی . فقط قرالك الك زیاده ایشنه یارایان ، پونیا طووسکی اولدی . شارل پونیا طووسکی یی استانبوله کوندردی .

پونیاطووسکی قرالنك آمالنه خدمت ایچون سرای رجالیله مناسبات تأسیس ایتدی . الده ایتدیکی بر یهودی واسطه‌سیله سلطان‌احمدثالثك والده‌سی کلنوش سلطانك توجهنی قازانمایه موفق اولدی . بویهودی قادین دائماسرایه کیرر چیقار ، شارلك قهرمانلغنی، حرب منقبه‌لرنی، خارق‌العاده جسارتنی حکایه ایدردی . بو صورتله سرای ارکانی و حتی قادینلر آره‌سنده بیله شارله قارشی بر حرمت و تقدیر حاصل اولمایه باشلادی . والده‌کلنوش سلطان اون ایکنجی شارلك یوزینی‌بیله کورمدیکی حالده کندیسنه‌قارشی

---

[۱] تاریخ راشد ، جلد ۳ ، ص ۳۱۱

حرمت بسلردی . شارلك فتوحاتی ، دائمی ظفر و بسالت منقبه‌لری دیکله‌ین والده سلطانی سرمست ایدردی . بعضاً اوغلی سلطان احمد ثالثه :
— جانم ، آرسلانمه نه‌زمان یاردم ایده‌جکسك که شوچاری پارچالاسین؟ دیردی .

استانبولده بوفکرلر جاری اولدیغی اثناده شارل (بندر) ه تمامیله یرلشمشدی. یوسف پاشا شارل ایچون غایت ظریف چادرلر قوردیردی. بالآخره شارل‌ده کندیسنه مخصوص بر أو انشا ایتدیردی . شارلك اوطوردیغی یر ، کندیسنه و ضابطلرینه مخصوص باراقه‌لرله عادتا اوفاق بر شهر حالنه کیردی . شارل ، یاره‌سی ای‌اولور اولماز، بارکیره بینوب کزینیور ، عسکرلرینه تعلیملر یاپدیرییوردی . باب‌عالی شارلك استراحتنی تأمین ایده‌جك هردرلو اسبابی حاضرلادی . تعیینات بهاسی اولمق اوزره هرکون آلدیغی پاره ایچه بریکونه بالغ اولدی. فرانسه‌دن واستانبولده‌کی اسوج تاجرلرندن تدارك ایتدیکی مبلغده هر درلو احتیاجاتنی تأمینه کفایت ایندی .

استانبولده شارلك قهرمانلغی حقنده شایعه‌لر دوران ایدییوردی . همان بر چوق کیمسه‌لر شارلی کورمك ایچون (بندر)ه کلیوردی . هر یرده اسوج قرالنك نامی ایشیدیلیوردی .

بو اثناده ادرنه‌قپوسی خارجنده یساقجیلر کیجه‌لین « بر سرم عربه‌سنه راستکلوب بر بیاض تخته‌صندوق ایچنده قدیداولمش عورت میتی بولنمغین یاننده اولان فرنکلره سؤال اولوندقده مومیادر وحالا پادشاهمز اولان فرانچه قرالی اسوج قرالنه کوندرمشدر دیو جواب ویرملریله قائممقام پاشا طرفندن مهرلنوب یدی قلعه‌یه وضع » (۱) ایدلدی .

سلطان احمد خان ثالث روسیه سفیری ایله تجدید مصالحه ایدر ایتمز

(۱) تاریخ راشد ، جلد ۳ ، ص ۳۳۲

هر طرفه امرلر كوندردی . اون ایکنجی شارله كوندردیکی بر نامه‌ده «مصالحه‌نامه‌نك كنديسنه تعلق ایدن فقره‌سنی ذكر ایتدی : شارل ایسته‌دیکی محلدن مملکتنه عودت ایده‌بیله‌جکدی . شارله اون بیك آلتون خرج‌راه، « بر رأس مکمل بساطلی ویکرمی‌بش رأس یدککندست آت » كوندردی . صدر اعظم چورلیلی علی پاشاده آیریجه « بر رأس مکمل بساطلی و اوچ رأس یدككندست بارکیر » هدیه ایتدی . شارل روسیه ایله مصالحه‌نك عقدینی علی پاشادن بیلدیکی ایچون هدیه‌لرینی قبول ایتمه‌دی: « بن دشمنلریمك هدیه‌سنی قبول ایده‌مم » دیدی .

بو صورتله شارل ایله چورلیلی علی پاشا بیننه عداوت کیردی. علی پاشا بوخصوصتی‌الكزیاده بندر محافظی یوسف پاشادن بیلدی، یوسف پاشانك عزلی ایچون تدابیر لازمه اتخاذ ایتدی . اسوج قرالنك قریم خانی دولتکرای ایله‌ده آره‌سی بوزوقدی . شارل قریم خانك پولتاوا محاربه‌سندن اول کندیسنه یاردیم ایتمدیکی ایچون کوجنمشدی. بوسببدن قریم خانی ، اون ایکنجی شارلك سلاح قوتیله عزل ایتدیکی اوکوستك (نملقران) قراللغنی تصدیق ایتمك جهتنی التزام ایدیوردی .

صدراعظم علی پاشا ، شارلدن انتقام آلمق ایچون قریم خانك افکارینی تعقیب ایتدی . بومسئله حقنده سلطان احمد خان ثالثی‌ده اقناع ایتدی . احمد خان ثالث شارله کیفیتك تبلیغی ایچون برهیئت كوندرلمسنه قرار ویردی . بوهیئت قریم خانی ایله یوسف پاشا ومیراخور ثانیدن مرکب اولاجقدی (۱) .

هیئت (بندر)ده طوپلاندی . اسوج قرالنی یوسف پاشانك قوناغنه دعوت ایتدی . شارل کلمه‌مك ایچون بهانه‌لر آرامایه باشلادی . هیئت شارلك اقامتکاهنه کیتدی . احمد خان ثالثك خط شریفی اسوج قرالنه

(۱) تاریخ راشد ، جلد ۳ ، ص ۳۲۲

تبليغ ايدلدى . شارل بو تكليفى رد ايتدى ، (بندر)دن چيقمق خصوصنده هيچ برجواب موافقت ويرمه‌دى :

« سزك بو تكليفكز مالايطاقدر . زيرا بن و استانسلاو قرال له جمهوريته تعلقران من‌بعد له قراللغى دعواسى ايتمه‌مك اوزره عهدوپيمان ايدوب تمسك ويروب تمسك آلمشيدق . بو تكليف اول عهد و پيمانه مخالف اولوب سزه موافقت ايلديكم صورتده عهدمدن رجوع ايتمش اولورم . بوايسه امر محالدر . » ديدى (١) .

شارل الك زياده سرايده الده ايتديكى رجاله استناد ايديوردى . اوچ قرالك طرفدارلرى و لده كلنوش سلطان ايله سلاحدار على پاشا و قيزلر آغاسى ايدى . شارل بو اوچ نفوذ سايه‌سنده صدر اعظمى دويرمكه موفق اولدى (١١٢٢) (٢) .

يكى صدر اعظم كوپريلى زاده نعمان پاشا حميتى و عدالتى ايله مشهوردى . هركس بو تجدد ايله كوپريليلر دورينك شركت و عظمتى اعاده اولوناجق ظن ايديوردى . فقط بو ظن بيهوده ايدى . نعمان پاشاده ، سلفلرى كبى ، ادارهٔ دولتده اقتدار كوستره‌مه‌دى . ايلك ايشى ، روسيه ايله‌عقد اولونان معاهده موجبجه‌اسوج قرالنى عثمانلى طوپراغندن چيقارمق تشبثندن عبارت اولدى . شارله تكرار مراجعت ايدلدى . صدر اعظم نعمان پاشا ، (بندر)ده‌كى هيئته بر مكتوب كوندردى . « اول بهارده مقدما مقتول مصطفى پاشانك بجه كوندرديكى قدر عسكر

---

(١) تاريخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٣٢٣

(٢) « فقط ، سلطان ماده‌سنده داماد على پاشا سلاحدار ايكن چيقدقده چورليلى دفعته‌سى ايتديكيچون داماد پاشا چورليليه غيظ ايدوب قيزلر آغاسى سليمان آغا ايسه چورليلى پاشانك يارغارى ايكن يازيجى ابراهيم افندى‌ئى طشره آتدير ديغيچون سليمان آغا دخى وزيره كين ايدوب فرصت كوزه‌درلر ايدى » . شمعدانى زاده اوغلى سليمان افندى ، يازمه تاريخ .

بیکران ایله اسوج قرالی لهایچندن ولایتنه کوندرلمك مصمم اولدیغنی » (۱) اشعار ایتدی . هیئت بو تکلیفی شارله تبلیغ ایتدکدن صوکره یرلرینه عودت ایتدی .

نعمان پاشانك اقبالی ده چوق سورمه‌دی . « مزاج دولته مغایر اوضاع واطواری باعث خلجان خاطر همایون » اولدی . بالطه‌جی محمد پاشا صدارت مقامنی احراز ایتدی .

محمد پاشا صدارته کلدیکی زمان ، سرایده اسوج قرالنه طرفدارلرینی پك نفوذلی کوردی . پونیاطووسکی استانبولده بر سلطنت [illegible] قیراجق صورتده چالیشمشدی . والده سلطان ، قیزلر آغاسی ، هپ روسلر علیهنده ایدی . روسلرك آره صره وقوع بولان تجاوزلری ده بو خصومتلری آرتدیریردی . بو تجاوزلردن قریم خانی ده بیزار اولدی . استانبوله کلدیکی زمان سلطان احمد خان ثالث حضورنده آچیقدن آچیغه بیان افکار ایتدی : « شوکتلو خنکارم . بو کافر حیله‌کار و مکار کافردر . اکر عهد و صلحنه اعتماد و عرض و محضرلردن اغماض عین اعتداد بیوریلورسه عاقبت کار پك دشوار اولور . حالا قریم مملکتی شمدیدن الدن کیتدی . روم ایلی خود قبضهٔ تصرفدن چیقمغه یوز طوتمشدر و بو کافرك قصدی استانبول اولوب عموما رعایا کفره‌سیله اتحاد و اتفاق اوزره اولدیغی ظاهر اولمشدر » (۲) دیدی .

شارل یوسف پاشایه التجا ایتدیکی ایچون قریم خانی یوسف پاشایی تصقالمشدی . بو سببدن پاشایی ده عزل ایتدیردی . بونکله برابر خصمی اون ایکنجی شارلك بوتون امللرینی قوه‌دن فعله کتیرمکه غیر اختیاری چالیشمش اولدی . روسیه قارشی حربك اعلان اولنمسنه یاردم ایتدی . نهایت بر مجلس عقد ایدلدی . بو مجلسده روسلرك (آقصو)دن حدودی

---

(۱) تاریخ راشد ، جلد ۳ ، ص ۲۲۷

(۲) تاریخ راشد ، جلد ۳ ، ص ۲۳۷

تجاوز ايتملرى ، ازجمله (چرنوويچ) باصقينى وسيله اتخاذ ايدلاى ۔ (قامنيچه) قلعه‌سنك اشغالى بتون نظردقتى جلب ايتدى . نهايت پشمقجى‌زاده على افندينك فتواسيله دلى پترويه اعلان حرب ايدلدى (۱۱۲۳) ۔

روسیه‌یه اعلان حرب – پترونك هزیمتی – موسقوه‌یه مکتوبی – مصالحه مذاکراتی – فالچی مصالحه‌سی – بالطه‌جینك صلحه موافقتی – اسوج قرالنك عدم موافقتی – دمیرباش شارلك تورکیه‌دن چیقماسی ایچون روسیه‌نك تشبثاتی – پترونك سلطان احمدخان ثالثه مکتوبی .

اسوج قرالنك بوتون امللری حاصل اولمشدی . شارل روسیه ایله حربی بویوك بردقتله تعقیب ایدییوردی . خصمی دلی پترونك عثمانلیلردن ییه‌جکی ضربه پولتاوا مغلوبنك انتقامی یرینه کچه‌جکدی .

اردونك سردارلغنه بالطه‌جی محمد پاشا تعیین اولوندی . عسکری لوازم سرعتله اکمال ایدلدی .

پترو عثمانلیلرك اعلان حربنی خبر آلدیغی زمان هیچ متحیر اولمادی . بیزانس ایمپراطورلرینه خلف اولمق کبی موسقوف چارلرینك تعقیب ایلدکلری غایه‌یه دها برآدیم ایلریلیه‌جکنه قانع اولدی . اردوسنك حرکاتنه مساعد زمینلر حاضرلامق ایچون ، عثمانلی طوپراغنده ، عثمانلیلرك داخلی دشمنلریله اتفاق ایتمکی مناسب کوردی . اولا بغدان وویوده‌سی قانته‌میر ایله برلشدی . دها صوکرا استانبولده‌کی روم پطریقنك یاردیمنه اعتماد ایتدی . قانته‌میره روسیه‌نك حمایه‌سی آلتنده پرنسلك وعد ایتدی . بوکا مقابل قانته‌میرده اون بیك کشیلك برقوتله پترویه یاردم ایده‌جکدی . پترونك مأمورلری روملری ، اولاحلری ، بولغارلری ، قره‌طاغلیلری آیاقلاندیرمغله مشغول اولدیلر ، عثمانلی طوپراغنده یاشایان خریستیان عنصرلردن امداد اومدیلر . فقط بو تشبثلردن هیچ برثمره حاصل اولمادی .

بوصره‌ده بالطه‌جی محمد پاشا قوماندا سنده‌کی عثمانلی اردوسی (فالچی)یه

کلدی . قاپودان دریا محمد پاشا قوماندانسنده سکسان قالیوندن مرکب برقوت‌ده قره‌دکزه کوندرلدی. دونمایه اون‌ایکی شارلك معیتی ارکانندن برقاچ اسوج جنرالی ترفیق اولوندی .

پترو عثمانلیلرك طونه‌یی کچملرینه مانع اولمق ایچون سرعتله(یاش) شهرینه کلدی . اولاحلردن مأمول ایتدیکی یاردیمی کوره‌مه‌دی . پترو بواندیشه‌لرله‌مشغول ایکن، بالطه‌جی محمد پاشا اردوسیله جبهه‌دن ، قریم خاننك تاتار عسکرلریله آرقه‌دن قوشـادلدی . چار بوتهلکه‌یه قارشی شاشیردی . مأیوس ومضطرب :

— ایشته شمدی شارلك پولتاواده اوغرادیغی فلاکتدن‌دها بویوك بر هزیمته دوچار اولدم !

دیدی . پترونك مغلوب دشمنلری بواثنـاده عثمانلی اردوکاهنده بولونیورلردی . دمیرباش شارلك معیتی رجالندن پونیاطووسکی‌ایله برقاچ اسوجلی،بالطه‌جی‌محمدپاشانك یاننده‌ایدی . پونیاطووسکی‌پترونك‌فلاکتنی شارله خبر ویردی . اسوج آرسلانی معیتنه قرق قدر ضـابط آلدی ، پولتاواده اوغرادیغی هزیمتك انتقامنی آلمق ایچون (بندر) دن سرعتله حرکت ایتدی .

روس اردوسی محاصره‌آلتنده ایدی. پترونك اردوسی‌ده ، حیاتی‌ده تهلکه‌ده ایدی. خروج حرکتی امکان خارجنده ایدی. محاصره‌اردوسنك قوتی غایت فائقدی . پترو بوفلاکت ایچنده ، عثمانلی صـفلرندن آدملر قاچیرارق موسقووایه نومیدانه برمکتوب کوندرمشدی. چاربومکتوبنده یأس ونومیدیسنی شو صورتله اعتراف ایدییوردی :

« ایشـته یاکلش فکرلره قاپیلارق هیـچ بر جرمم اولمادیغی حالده اردومه درت مثلی‌فائق برعثمانلی‌اردوسیله اردوکاهمده محصور بولونیورم . جناب حق امید ایتدیکمز برزمانده امدادیمزه یتشـمیه‌جك اولورسـه بوراده ارزاقدن کاملاً محروم اولدیغمز ایچون یا پارچه پارچه ایدیله‌جك

ويا اسير اولاجغز . شايد عثمانليلر طرفندن اسير ايديليرسه‌م آرتق بنی
چاريكز و سه‌نيوريكز صايمايكز . حتی بنم يازم اولديغنی بيله آكلاسه‌كز
ينه طرفمدن هيچ بر امر بكله‌ميكز . كندم كلنجه‌يه قدر بكله‌يكز .
شايد بنم غائب اولديغمی ويا حقيقةً وفات ايتمش بولونديغمی طويارسه‌كز ،
اوزمان ايچكزدن اك لياقتليسنی انتخاب ايديكز . »

پترو صوك دفعه اولارق نوميدانه برخروج اجراسنه قرار ويردی ،
حاضرلقده بولوندی . او كيجه ، مأيوس ومتأثر ، چاديرينه چكلدی . شارلك
رقيبی ، عثمانلی عسكرلرينك اورتاسنده ، اضطراب دقيقه‌لری كچيرييوردی .
پترويی حياتنك بواك اليم دقيقه‌سنده برقادين قورتاردی . قاته‌رينه
ناميله موسقوف چاريچه‌لكنی احراز ايدن بوفداكار قادين ، مارط ،
او كيجه جنراللرله كوروشدی . عثمانلی سرداری بالطه‌جی محمد پاشايه
برمكتوب يازلماسنی ، كنديسندن متاركه طلب اولونماسنی تكليف ايتدی .
بوتكليف قبول ايدلدی . مارط بوتون مجوهراتنی طوپلادی . اك قيمتدار
اشياسنی بالطه‌جينك كتخداسی عثمان آغا ايله سردارك چادرينه كوندردی .
بالطه‌جی محمد پاشا اولا متاركه‌يه ودها صوكرا مصالحه‌يه راضی اولدی .
تاتار خانی ايله اسوج قرالی مصالحه‌يه قطعياً موافقت ايتميورلردی .

« وزير اسوج قرالنی وقيرم خاننی دعوت واوردو رجاليله مشورت
ايدوب مسقو عرضحالنده هرنه استرسكز ويره‌يم صلح اوله‌ليم ديه يازمش
معقول ندر ديدكده » « اسوج ايله تاتار خانی خستهٔ دوشكده مضمونجه
فرصتی فوت ايتمك كرك . زيرا موسقو بی عار وحيله‌كاردر . قوله
اعتماد اولنمز . نجات بولدقده سوزندن رجوع ايتمكدن عار ايتمز ديدی » (۱).

بالطه‌جی سردارلق نفوذينی استعمال ايتدی ، پترويی بويوك بر
فلاكتدن قورتاراجق مصالحه‌يی امضايه راضی اولدی . مصالحه‌نامه
موجبنجه پترو آزاق قلعه‌سی ايله توابعنی عثمانليلره ترك ايده‌جك ،

(۲) شمعدانی زاده اوغلی سليمان افندی ، يازمه تاريخ .

(قامینسقا) ، (صمار) و (طیغان) قلعه‌لرینی ییقاجق، پوتقال و براباش قازاقلرینك ایشلرینه قاریشمیه‌جقدی . مصالحه‌نامه‌نك دیگر ماده‌لرنده استانبولده چارك سفیری بولونمامسی ، عثمانلیلره التجا ایدن اون ایکنجی شارلك ایسته‌دیکی کبی مملکتنه کچوب کیتمسی ، حتی ایجاب ایدرسه پترو ایله بر مصالحه عقد ایتمسی تأمین ایدیلیوردی .

شارلك دشمنی ، عثمانلیلرك ازلی خصمی بو صورتله اسارتدن قورتولدی. پترو صوك درجه ممنوندی . کندیسی ایله الك آغر شرطلر داخلنده معاهده عقدی ممکن ایکن بالطه‌جینك پك خفیف شرائط ایله مصالحه‌یه راضی اولماسی پترونك نزدنده مارطك قیمتنی برقات دها بویولتدی . بالطه‌جی محمد پاشا ایسه ، پترویی اسیر ایتمك کبی بویوك برفرصتی الدن قاچیردیغنی دوشونمیور : « بزم ایستدیکمز قلعه‌لرك هربری هزار سعی وهزار مشقتلره محتاجدر. حاضر بوقدر زحمت ومشقتسز الیمزه کیررکن بونعمتی بیلمیوب فرصته مغرور اولورسه‌ق نعوذبالله بونك وخامتی چکیله‌جکنده شبهه‌یوقدر . » (١) دییور، پترودن آلدیغی برقاچ قلعه ایله کندیسنی تسلیه ایدییوردی .

پروت محاربه‌سی بالطه‌جی محمد پاشانك‌ده ، اون ایکنجی شارلك‌ده راحتلرینی بوزدی . محمد پاشا « قریم خانی قوللرینك واسوج قرالنك دولت علیه‌یه خیرلو اولان سوزلرین اصغا ایلمیوب کمارك اقچه‌سنه طمع » (٢) ایلدیکندن طولایی عزل ایدلدی ، بالطه‌جینك عزلنه شیخ الاسلام ایله داماد سلحدار علی پاشانك ودارالسعاده آغاسنك بویوك تأثیرلری اولدی . « مسند صدارته وزارت ایله یکیچری آغاسی اولان یوسف پاشا اصعاد اولندی » (٣) . یوسف پاشانك سعادتی ده چوق سورمه‌دی.

---

(١) تاریخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٣٦١

(٢) تاریخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٣٦٩ ، ٣٧١ ، ٣٧٤

(٣) تاریخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٣٧٢

پترونك نقض عهد امارەلری ، صد اعظمك مالزمهٔ حربیـه تداركنده مسامحه‌سی اونك‌ده عزلنه سببيت ويردی (١١٢٤) . يرينه نشـانجی سلحدار سليمان پاشا تعيين اولوندی .

سلطان احمد ثالثك اركان دولتی بوصورتله عزل ونصب ايتمسنه سببيت ويرن ، هپ روسـيه ايله يكيدن حرب اجرا ايتمك قورقوسی ايدی . پادشاه حربدن نفرت ايديـيوردی . اون ايكنجی شارلك الآن عثمانلی طوپراغنده اوطورماسی ، پترويه يكيدن حرب وسيله‌سنی تشكيل ايتمسی احمد خان ثالثك نظر دقتنی جاب ايدييوردی .

شارلك دشمنی يالكز پترو دكلدی . انكليزلرله فلمنكلرده پترونك امللرينی قوه‌دن فعله كتيرمك ايچون دمير باش شارله خصومت ايتمكدن كری طورميورلردی . حتی پترونك كنديلرينه بويوك بر تجارت سربستيسی ويرمسندن غيرنه كليورلر ، اون ايكنجی شارلی توركيه‌دن چيقارتمق ايچون استانبولده تشبثاتده بولونيورلردی . انكليزلرله فلمنكليلرك تشـبثلری باب عالينكده نقطهٔ نظرينـه توافق ايتمـه‌دی : پترو ايله عقد ايديلن معاهده‌نامه‌نك احكامنه هنوز رعايت ايدلميوردی . روسيه ايله همان يكيدن سفر اجرا ايديله‌جك كبيدی . بوكا ده سبب « اسوج قرالنك ديارينه رجعت امرنده توقف وعنادی » (١) ايدی . پترو سلطان احمد خان ثالثه كوندرديكی نامه‌ده بومسئله‌يی صراحةً آكلاتيوردی :

« شوكتلو عظمتلو قدرتلو پادشاه عالمپناه حضرتلرينه مسقو چاری طرفندن كلن نامه‌نك ترجمه‌سيدر

(القاب معتاده‌دن صوكرا) بيك يديوز اون بر سنه‌سنده ماه تموزك اون ايكنجی كوننده نهر پروت كنارنده وزير اعظمكز اولان محمد پاشا وبا ذن قانجير وشرمت اوغلك اوغلی جنرال ميخائل نام مرخصلرمزك توسطلريله بينمزده عقد اولنان صلح مؤبد معلوم ملوكانه‌لری اولمشدر وطرفمزدن تأكيد تام كوندرديكنه

---

(١) تاريخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٣٩٠

بناءً جانب شهرياريلرندن كوندريلن نشان (٤) كلوب وصول بولمشدر و ذكر اولنان مصالحه‌يه كمال رغبتمز اولمغله تعهد ايدرزكه طرفمزدن بلانقصان حفظ اولنور و ينه كركى كبى تصديق اولنماغيچون طرفمزدن ويريلجك ممهور مواد كاغدى كه هرماده لفظ بلفظ مسطوردر مرخصلرمزه ارسال ايلشوزدروبومبارك صلح مؤبد طرف ملوكانه‌لرندن دخى بلا نقصان مراعات اولنه و هر احوال صلح موجبنجه تكميل اولنه ديو تنبيه ايلشمدر وبونك علايمنى دخى مشاهده بيورمشلردر. زيرا قمانكه وصمار دماغنده اولان يكى قلعه هدم اولنوب طوپ وجبخانه اسماعيل پاشايه تسليم اولندى وآزاق وطيغان قلعه‌لرندن دخى طوپ وجبه‌خانه اخراج اولنور. زيرا اولطرفده اولان جنرالمزه تنبيه ايلشم كه هروجهله آزاغى تسليم ايچون حاضر ايليه وبوخصوصى انده اولان قلعه‌لردن مهماتك اخراجى وطيغانك هدمى وآزاق قلعه‌سى تسليم اولنماغيچون حاضرومهيا اولنمسى يا كانون‌اولده وياخود كانون‌ثانيده تكميل اولنه و بلاشبهه ذكر اولنان وقتده ازاق قلعه‌سى تسليم اولنور. اكر دشمنمز اولان و مقدما بينمزده منعقد اولان صلحى فسخ ايتديرن اسوج قرالى مملكتكزدن چيقار ايسه. زيرا قرال مرقوم كيتدكدن صكره طرفيندن شبهه رفع اولنور و وزيريكز محمد پاشا بزه يازمش كه آزاغك تأخيرى صلحك نقضنه بادى اوله‌جقدر و ايلچيلرمزدن دخى زور ايله تمسك آلمشدركه ايكى آيه‌دك ازاق قلعه‌سى تسليم اولنه. بوخصوص ايسه محالاتدن اولدوغى نمايانده. آنجق ايلچيلرمز كندى يدلرنده اولمقله بحسب الاقتضا ويرمشلر. لكن جناب ملوكانه‌لرينك كمال عقل و فراستلرندن مأمول ايدرمكه بويله آز زمانده ممكن اولمديغى ملاحظه بيوريله و بودخى معلوم شريفلرى اوله‌كه قلعه‌لرك بيوك طوپلرندن وذخيره وجبه‌خانه‌دن ماعدا بتون بردونانمامزك مهماتى نقل اولنملو و نهمقدار مهمات جمع اولنه‌بيلور جناب ملوكانه‌لرينك دخى دونمالرى اولمغله معلوم شريفلرى اوله‌بيلور وبويله اولدوغى صورتده واقع اولان تأخيره قطعا سوءالظن بيورلميه و ايلچيلرمزه دخى بر درلو عتاب ايتميه‌لر. زيرا بالاده ذكراولنديغى اوزره طرفمزدن هرماده تكميل اولنور. آنجق جناب سعادتلرندن نياز اولنوركه اسوج قرالى بلاتأخر كتسون ديو تنبيه بيوريله. زيرا اطراف و اكنافه شايع ايدركه مملكتكزده مكث ايلمكله مقدما ايلدوكى كبى هنوز دخى بينمزده عقداولنان مصالحه‌يى فسخ ايتديره وبوسوزلردن عظيم شبهه‌يه وارمشوز. لكن مملكتكزدن اخراج اولنديغى كبى هر درلو شبهه رفع اولنور وبعض قصورقالان ماده‌لر دخى تكميل اولنور وذكر اولنان وقتده

---

(٤) نشان ، طرفين مرخصلرينك تنقيحاً قرارلاشديردقلرى معاهده‌نك بر صورتى.

طیغان دخی هدم اولنوب ازاق تسلیم اولنور وبواحواله متعلق هرنه‌ایسه الچیلرمز لساناً افاده ایلسونلر دیو تنبیه ایلمشوزدر و بو خصوصده اولان میلمز و صادقانه حرکتمز معلوم دولتلری اولمغله دشمنمز اولان اسوج قرالنی اخراج ایلیه‌لر . باقی عمر دولتلری بردوام‌باد . تحریراً فی اوسط را ۱۱۲۳ » (۱) .

پترو ، نامه‌سنده اسوج قرالنك تورکیه‌دن اخراجنی طلب ایلدیکی کبی صدراعظمه کلن بر مکتوبده‌ده ینه بومسئله‌دن بحث ایدیلیور :

« اسوج قرالنك ولایتنه کیتمسی وحتی اسوج‌قرالنی دولت‌علیه هرنه‌زمانده و هر نه یولده کوندررسه مسقو چاری طرفندن و مسفوره تابع اولنلردن قرال مشارالیهك کتمسنه آشکاره و کیزلوجه بر درلو ممانعت اولنمیه و ینه اکر آشکاره و کیزلوجه اسوج و عسکرینه دولت علیه‌دن بیله قوشیلان عسکره مسقولودن ومسقوه تابع اولنلردن بروجهله ضرروزیان ایرشمیه دیوقرار » (۲) بولدیغی یازیلیوردی .

---

(۱) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ٦ ، ص ۲۲٦

(۲) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ٦ ، ص ۲۳۳

باب عالینك شارلی مملکتنه کوندرمك تشبثی ـ معاشنك قطعی ـ یکیدن باغلانماسی ـ شارلك آدملرینك استانبوله قونولماسی ـ دونمادهکی اسوج جنراللرینك چیقارلماسی ـ شارلی لهستاندن کوندرمك ایچون باب عالینك مذاکراتی ـ شارلك بندردن چیقارلماسی ایچون ترتیبات ـ دمیرباش شارلك اصراری .

سلطان احمد خان ثالث روسیه ایله حربك یکیدن آلونمهمسی ایچون هر درلو تدابیری اتخاذ ایلدی . قریم خانته یازدیغی بر نامهده تاتارلرك بولندقلری یردن بر آدیم ایلری‌یه حرکت ایتمهملرینی تنبیه ایتدی . نامهده شو صورتله اخطاراتده بولنیوردی :

« سنکه سلطان مشار الیهسن ، اشبو امر شریفم سکا واصل اولدقده اکر عساکر تاتار عدو شکار ایله ایصال خسار ایچون مسقو مملکتنه طوغرو عزیمت ایتمش بولنور ایسهك قطعا بر خطوه ایلری کیتمیوب یانکده اولان بالجمله تاتار عسکریله بولندیغك محلدن کیرو عودت ایدوب و اکر هنوز یرکدن حرکت ایتمامش ایسهك اصلا مملکت مزبور طرفنه حرکت و عزیمت ایتمیوب طوایف تاتاردن دخی بر فردك کیتمسنه رخصت کوسترمیوب و دولت علیهم ایله چار مرقوم بیننده منوال مشروح اوزره صلح و صلاح واقع اولدیغن ولایت قریم و مضافاتندن اولان محللرده واقع طوایف تاتار و سایرلرینه اعلان و اشاعت و شروط مصالحهیه مغایر وضع و حرکتدن بغایت مجانبت اولنمق اوزره کرکی کبی تنبیه و تأکید ایلمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر . فی اوائل ج ۱۱۲۳ » (۲)

باب عالی بویوك بر اندیشه ایچنده ایدی . اون ایکنجی شارلك (بندر) دن اخراجی ایچون روم‌ایلی والیسی وزیر حسن پاشایه مؤکد

---

(۲) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ۱۱۹ ، ص ۱

حكملر يازيليور ، شارل ايله مذاكره ايچون مأمورلر كونديريليوردى. حسن پاشايه يازيلان حكملر بروجه آتى ايدى :

« روم ايلى واليسى وزير حسن پاشايه حكم كه

حالا بندرده مكث اوزره اولان افتخارالامراءالعظام العيسويه مختارالكبراء الفخام المسيحيه مصلح‌مصالح جماهيرالطائفةالنصرانيه اسوج قرالى‌دوستمز قارولوس ختم‌اه عواقبه بالخير والرشاد و احسن‌اليه سبيل‌الصواب والسداد كندو مملكتنه كيتمك ايچون كمال امن و سلامت ايله له جمهورينه ايصال و تسليمى اهم مهام دولت عليه‌مدن اولمغله سنكه وزير مشار اليه‌سن ، مكمل و مرتب قپوڭ خلقى ايله بو خصوص ايچون سن مأمور و روم ايلى ايالتنده واقع صاغ قول وصول قول و سلانيك و اسكوب و اوخرى و ايلبصان و يانيه و دلوينه و آولونيه و پرزرين و دوقه‌كين و اسكندريه و ولچترين و الاجه‌حصار سنجاقلرينك الاى بكيلرى و عموماً زعما و ارباب تيماريله و اوزى ايالتندن حالا بندرده اولان سلستره و نيكبولى و ويزه و قرق‌كليسا و چرمن سنجاقلرينك كذلك الاى بكيلريله عموماً زعما وارباب تيمارى دخى سنكله معاً تعيين ورأى صوابديدڭ ايله حركت ايلمك‌ايچون الاى بكلرك هر برينه باشقه‌باشقه امر شريفمله تعيين وتأكيد اولنمغله ايمدى اشبو امر واجب‌الامتثالم وصولنده اصلا تأخير و توقف ايتميوب مأمور اولديغك اوزره مكمل ومرتب قپوڭ خلقى وروم ايلى ايالتنده وجه‌مشروح اوزره سنكله مأمور اولان سنجاقلرك الاى بكلريله عموماً زعما و ارباب تيمارين دخى يانكه آلوب و ثانياً قالقوب بركون اول و برساعت مقدم بندره واروب انده اولان اوزى ايالتنك آلاى بكلريله بالجمله زعما و ارباب تيمارى دخى يانڭه استصحاب ايدوب انشاء‌الله تعالى قرال مشاراليهى كندو مملكتنه كيتمك ايچون كمال امن و سلامت ايله له جمهورينه ايصال و تسليم واداى خدمته بذل سعى وقدرت ايليه‌سز ديو يازلمشدر . فى اواسط ج ١١٢٣ » (١)

« اوزى‌واليسى اولوب حالا بندرده طوايف عسكره باش بوغ اولان وزير محمد پاشايه و روم ايلى واليسى وزير حسن پاشايه حكم كه

بتوفيق‌اه الملك العلام عساكر اسلام ظفرارتسامم نهر پروت كنارنده مسقو چارينى و عسكرينى محاصره و مقاتله ايله تضييق ايدوب و چار مرقوم طرفندن

(١) ديوان همايون مهمه دفترى ، نومرو ١٠٩ ، ص ٩

صلحه طالب اولدقلرنده دولت علیهٔ ابدپیوندمله مسقو چاری بیننده بعض شروط و قیودی متضمن موادّوزرینه مصالحه واقع اولوب وطرفیندن معمول به عسکار آلنوب ویرلمکله مقدما دولت علیه‌مك جناح حمایتنه التجا ایدوب حالا بندرده مکث اوزره اولان افتخارالامراء العظام العیسویه مختارالکبراء الفخام المسیحیه مصلح مصالح جماهیر الطائفة النصرانیه اسوج قرالی قارولوس ختم‌اه عواقبه بالخیر والرشاد و احسن‌الیه سبیل‌الصواب والسدادك دخی امن و سلامت ایله کندو مملکتنه کیتمسنه قطعا چار مرقوم طرفندن ممانعت و دخل و تعرض اولنمامق خصوصی شروط مصالحه‌یه داخل اولوب بوندن صکره قرال مشار الیهك کندو مملکتنه کیتمسنه بر درلو مانع و عذر وعلت ایراد ایده‌جك نسنه قالمامغله ایمدی سنکه روم ایلی والیسی وزیر مشار الیه‌سن کندومملکتنه کیتمك ایچون کمال امن و سلامت بر کون اول البوه (١) ده له جمهورینه ایصال و تسلیمه بذل وسع قدرت ایلیه‌سن . شویله‌که بوندن صکره دخی قرال مشار الیه بر درلو عذر وعلت ایرادیله صوب مقصوده کیتمکده تعلل وتردد ایلمك احتمالی اولورسه سنزکه وزیر مشارالیه‌سز قرال مشار الیهی بای‌حال بر کون اول اردوی همایونمه نقل و ارسال و ایصاله بذل مقدور وجد بیتصور ایلمکز بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر بیوردمکه فی اواسط ج ١١٢٣ » (٢) .

بو امرلر روم ایلی ایالتنده واقع صاغ قول آلای بکیسنه و بوتون آلای بکلرینه‌ده یازلدی . بندرده « خدمت‌محافظه‌ده اولان عتیق سپاه و سلحدار وسردنکچدیلر وترقیلولری ضابطلری وبندرك یمین ویسار کوکللویان‌نفراتی آغالری »ده مسئله‌دن خبردارایدلدی. فقط شارل تعند ایدییوردی. شارلك بواصراری سلطان‌احمدخان ثالثك‌ده جانی‌صیقدی. اسوج قرالنك رجلیله استانبول بیننده مواصلات‌قطع ایدلدی . شارلك معیتی رجالنك استانبوله کلملری منع اولوندی . او زمانه قدر دونانماده بولونان اسوج جنراللرینك دونانمادن چیقاریلوب (بندر)ه کوندرلملری امر ایدلدی . (بندر) ده‌کی عساکرمحافظه‌نك یرلرندن قیملدامامالری ایچون امرلر ویرلدی. شارل آرتق باب‌عالینك‌ده‌عداوتنی جلب ایدییوردی.

---

(١) لمبه‌رغ .

(٢)دیوان همایون مهمه‌دفتری ، نومرو ١١٩ ، ص ٩

اسوج قرالنی تورکیه‌دن چیقمایه اجبار ایتمك لازم كلدیكی حس اولونیوردی .

نهایت شارله خصومتی اولانلر اونی هر شیدن محروم براقمق ایسته‌دیلر . كندیسنه یومیه ویریلن تعیینات بهاسنی‌ده قسماً كسدیردیلر. بو مسئله‌لره دائر قاضیلره ، قپودان پاشایه ، بندر محافظنه ، روم ایلی والیسنه یازیلان حكملر بروجه آتیدی :

« آققرمان و تاتار پیكاری و كلی و اسمعیل و طولچه و ایساقچی و ابرائیل و یركوكی و . . . قاضیلرینه و اعیان ولایت و ایش ارلرینه و اسكله امینلرینه حكم كه

بوندن اقدم دولت علیه‌مه التجا ایدوب حالا بندرده مكث اوزره اولان افتخار الامراء العظام العیسویه مختار الكبراء الفخام المسیحیه مصلح مصالح جماهیر الطائفة النصرانیه اسوج قرالی قارولوس ختم اه عواقبه بالخیر و الرشاد كرك كندو مملكتنه ارسالی خصوصی وكرك سائر اموری خط همایون شوكتمقرونمله دستور اكرم مشیر افخم نظام العالم ناظم مناظم الامم وزیر اعظم وسردار اكرمم محمد پاشا ادام اه تعالی اجلاله وضاعف اقتدارەنك عهدهٔ كفایتلرینه تفویض وحواله اولنوب بوندن صكره قرال مشار الیهك آدملرینك و سائر اسوجلودن برفردك استانهٔ سعادتم طرفنه وكذلك استانبولده اولان الچیسی آدملرینك وسائر اسوجلولردن بر فردك مشار الیه جانبنه مرور وعبورلرینه قطعا رضای همایونم اولمامقله ایمدی سزكه قاضیلر واعیان ولایت وایش ارلری واسكله امینلری سز اشبو امر شریفم هر قنغكزك تحت قضاسنه واروب داخل اولورایسه (...) مضمون منیفنی اعلان واشاعت وفیمابعد تحت قضاكزده اولان اسكله ومعبر وممرلردن قرال مشار الیهك آدملرندن وسائر اسوجلولردن بر فردك استانهٔ سعادتم طرفنه وكذلك استانبولده اولان الچیسی آدملرینك و سائر اسوجلولردن برفردك مشار الیه جانبنه مرور وعبورلرینه زنهار رخصت كوسترمیوب اولقوله مرور وعبور قصدیله كرك قرال مشار الیهك طرفنه استانهٔ سعادتمدن كتمك اوزره وكرك استانبولده اولان الچیسی طرفندن مشار الیهه كتمك ایچون كلان آدملرینی و سائر اسوجلولری علی ای حال اخذ واردوی همایونمه ارسال واحضار ایلیه سز. شویله كه بوندن صكره اكر قرال مشار الیهك آدملرندن واكر اسوجلولردن برفردك استانهٔ سعادتم طرفنه و كذلك استانبولده اولان الچیسی آدملرینك و سایر اسوجلولردن برفردك مشار الیه طرفنه كچوب كتدوكی استماع اولنور ایسه صكره بروجهله عذر وجوابكز اصغا اولنمیوب اشد عقوبت ایله حقلریكزدن كلنه‌جكنی

مقرر ومحقق بيلوب آكا كوره زياده بصيرت و انتباه ايله حركت ايلمكز بابنده فرمان عاليشانم صادر اولمشدر . بيوردومكه في اوائل ب ١١٢٣ » (١) .

« قپودان پاشايه حكم كه

حالا دونمای همايونمده اولان اسوج جنرالی ايله نقدار اسوجلی وار ايسه حالا بندرده مكث اوزره اولان افتخار الامراء العظام العيسويه مختار الكبراء الفخام المسيحيه اسوج قرالی دوستمز قارولوس ختم‌اه عواقبه بالخير والرشاد واحسن اليه سبيل الصواب والسداد يانه ارسال وايصاللری مهم ومقتضی اولمغله ايمدی سنكه ميرميران مومی اليه‌سن اشبو امر شريفم وصولنده بو خصوصده قطعا تعلل وتردد ايتميوب وجه مشروح اوزره دونمای همايونمده اولان اسوج جنرالنك و سائر اسوجلولرك جمله‌سنك يانلرينه معتمدعليه آدملر قوشوب بندره ارسال و بندره وصوللرينی وقرال مشار اليهه تسليم اولندقلرينی مشعر دستور مكرم مشير مفخم نظام العالم حالا بندر محافظه‌سنده اولان وزير محمد پاشا ادام‌اه تعالی اجلاله‌دن كاغد آلوب اردوی همايونمه ارسال ايليه‌سن . شويله‌كه بو خصوصده فرمان همايونمه مخالف وضع و حركتك نمايان اولور ايسه قطعا بر درلو عذر وجوابك اصغا اولنميوب مؤاخذ ومعاتب اوله‌جغكی مقرر ومحقق بيلوب آكا كوره مزبورلرك بر كون اول بندره ارساللرينه زياده‌سيله دقت و اهتمام ايلمك بابنده فرمان عاليشانم صادر اولمشدر . بيوردومكه فی اواسط ب ١١٢٣ » (٢) .

« اوزی واليسی اولوب حالا بندر محافظی اولان وزير محمد پاشايه

بوندن اقدم دولت عليه‌مك زير جناح حمايتنه التجا ايدوب حالا بندرده مكث اوزره اولان اسوج قرالنی عساكر منصوره‌م ايله كندی مملكتنه ايصال ايلمك خبريله طرف دولت عليه‌مدن له جمهورينه آدم ارسال اولندقده له جمهوری اسوج قرالنی يالكز كندو عسكريله امن وسلامت ايله كندو مملكتنه بز ايصال ايدرز وبو خصوص ايچون دولت عليه طرفنه تمسك ويررز . آنجق دولت عليه طرفندن كليتلو عسكر ايله مملكتمزدن كتمسنه راضی دكلوز . زيرا مملكتمز پايمال اولور ديو له جمهوری طرفندن اعلام اولنوب و بو خصوص اردوی همايونم طرفندن اسوج قرالی ايله مذاكره و استشاره‌يه موقوف اولمغله خصوص مزبور ايچون دركاه معلام قپوجی باشيلرندن . . . دام مجده مباشر تعيين وارسال اولنمشدر . ايمدی سنكه وزير مشار اليه‌سن اشبو امر شريفم وصولنده بو خصوصی مذاكره

---

(١) ديوان همايون مهمه دفتری ، نومرو ١١٩ ، ص ٢٣

(٢) ديوان همايون مهمه دفتری ، نومرو ١١٩ ، ص ٢٣

و استشاره ایچون قرال مشارالیهی مباشر مرقوم معرفتیله برساعت اول اردوی همایونمه ارسال ایلیه‌سن. شویله‌كه قرال مشارالیه بالنفس كندیسی اردوی همایونمه كلمكدن ابا وامتناع ایدرایسه بوخصوصی مذاكره ایچون استانهٔ سعادتم طرفدن یانینه واران الچیسی ایله اردوی همایونم طرفندن كیدن جنرالی . . . ینه مباشر مومی‌الیه‌معرفتیله تعجیل علی‌التعجیل اردوی‌همایونمه ارسال‌ایلیوب تأخیر وتوقیفدن بغایت توقی ایلیه‌سن دیو یازلمشدر . فی اوائل ش ۱۱۲۳ » (۱) .

« اوزی والیسی اولوب حالا بندر محافظی اولان وزیر محمد پاشایه وبندر دفترداری‌نه حكم كه

حالا بندرده مكث اوزره اولان اسوج قرالی بوندن اقدم دولت علیهٔ ابد پیوندمك زیر جناح حمایتنه التجا ایدرك حقنده لوازم مهمان نوازی مراعاتیله ترتیب اولنان تنزیل دفتری موجبنجه بووقته دكین قرال مشارالیهه روزمره تعیینات بهاسی درتیوز اون درت بچق غروش ویریلدوكی خزینهٔ عامرهم دفترلرنده مقید اولوب لكن كتب فقهیهٔ معتبره‌ده مسائل كتاب هزار تتبع اولندقده (وان ادخل‌الحربی الینا ستاً متا لم یكن ان یقیم دارنا سنة ویقول له الامام ان اقت تمام السنة وضعت علیك الجزیة والاحل فیه ان‌الحربی لایمكن من اقامةٍ دائمةٍ فی دارنا الاباسترقاقٍ اوجزیة لانه یعیر عینا لهم و عدنا علینا فلیحق المضرة بالمسلمین) مسئلهٔ شریفه‌سنك فحوای حكمت احتواسی اوزره حربی طایفه‌سندن اوزرینه جزیه وضع اولنموب روزمره تعییناتی بهاسی اولان‌درتیوز اون درت بچق غروشدن انجق اللی غروش ویریلوب ماعداسنك قطعی‌ایله اكتفا اولنمق فرمانم اولمغین ایمدی سنكه وزیر مشارالیه (سن) و دفتردار مومی‌الیه سن اشبو امر شریفم واردیغی كبی خزینهٔ عامرهم دفترلری موجبنجه قرال مشارالیهك روزمره تعییناتی بهاسی اولان درتیوز اون درت‌بچق غروشدن‌انجق اللی غروش ویریلوب ماعدا اوچیوز آلتمش درت بچق غروش قطع اولنمق ایچون یازلمشدر . فی‌اواسط سنه ۱۱۲۳

برصورتی : قرال مشارالیهك اتباعندن مارسحق ذابوریه‌نك روزمره تعییناتی بهاسی اولان اون بیك سكز یوز سكسان آلتی آقچه‌نك بالكلیه قطعی ایچون » (۲) .

---

(۱) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ۱۱۹ ، ص ۳۷

(۲) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ۱۱۹ ، ص ۲۹

« روم ایلی والیسی وزیر حسن پاشایه حکم‌که

سنکه وزیر مشارالیه‌سن بوندن اقدم دولت علیهٔ ابدپیوندمه التجا ایدوب حالا بندرده مکث اوزره اولان اسوج قرالی کندی مملکتنه کتمك اوزره له‌جمهورینه ایصال وتسلیم ایچون امر شریفمله سن مأمور و بو خصوص ایچون حالا اول طرفده اولان روم ایلی و اوزی ایالتلرینك آلای بکیلریله عموماً زعما وارباب تیماری‌دخی سنکله معاً تعیین اولنمشلرایدی . بتوفیقه تعالی قرال مذکورك نقلی خصوصی برطرف اولنجه‌یه‌دکین ذکر اولنان ایالتلرك آلای بکیلریله عموماً زعما و ارباب تیمارندن بر فرد ولایتلرینه کتمیوب کماکان اول طرفده یانکده موجود بولنملری فرمانم اولمغین اشبو امر واجب‌الامتثالم وصولنده مقدما سنکله وجه‌مشروح اوزره مأمور اولان روم‌ایلی واوزی ایالتلرینك آلای بکاریله زعما وارباب تیمارندن برفرده ولایتلرینه کتمك اوزره اذن ویرمیوب وصالیویرمیوب کماکان اول‌طرفده یانکده موجود ایدوب وکرکی کبی ضبط‌وربطلریله تقیدواهتمام ایلمك‌بابنده فرمان‌عالیشانم صادراولمشدر. بیوردومکه فی‌اواخر ش ١١٢٣» (١).

« اوزی والیسی اولوب حالا بندر محافظی اولان محمد پاشایه

بوندن اقدم دولت علیه‌مه التجا ایدوب حالا بندرده مکث اوزره اولان اسوج قرالنك حرکتی غائله‌سی برطرف اولنجیه دکین بندرده اولان سپاه وسلحدار سردنکچدیلرینك روز قاسمه دکین بندرده مکثلری اقتضا ایدوب واردوی همایونمده اولان سپاه وسلحدار سردنکچدیلری دخی روز قاسمه دکین ایساقچیده توقف وارام و ان‌شااه تعالی روز قاسم حلولنده اکر بندرده اولان سپاه وسردنکچدیلرینك واکر ایساقچیده اولنلرینك ضابطان ونفراتنه اذن ورخصت ویریلوب واشبو تذکره‌لری دخی وقت مرقومده ویرلمك اوزره مصمم ومقدر اولمغله ایمدی سنکه وزیر مشارالیه سن بندرده اولان سپاه وسلحدار سردنکچدیلرنی روز قاسمه دکین انده مکث وتوقف ایتدیروب وان‌شااه تعالی وقت مرقوم حلولنده ذکر اولنان سردنکچدیلرك ضابطان ونفراتنه قالقوب کلمك اوزره عود ورجعتلرینه اذن ورخصت ویرمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر بیوردومکه. فی اواخر ش ١١٢٣ » (٢)

---

(١) دیوان همایون مهمه دفتری، نومرو ١١٩ ، ص ٤٣ — برعینی بندر محافظی محمد پاشایه یازلمشدر .

(٢) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ١١٩ ، ص ٤٥

« اوزی والیسی اولوب حالا بندر محافظی اولان وزیر محمد پاشایه حکم که حالا اردوی همایونم باباطاغی صحراسنه نزول واندن دخی استانهٔ سعادتم طرفنه توجه وعزیمت اولنمغله انشاالله تعالی اردوی همایونم استانهٔ سعادتمه‌وار ب وحالا بندرده مکث اوزره اولان اسوج قرالنك احوالنه متعلق خبر وارد اولنجیه دکین انده اولان روم‌ایلی واوزی‌ایالتلری عسکرلرندن بر فرد ولایتلرینه کتمیوب کما کان اول جانبده مکثلری اقتضا ایدوب آنجق وقت شتا تعاقب ایتمك اوزره اولمغله لازم کلن زاد و ذخیره‌لرینی آقچه ایله آلمق اوزره ذکر اولنان ایالتلرعسکرلرینك جمله‌سنی بندرطرفنده اولان قراده‌قشلاغه یرلشدیروب وروم‌ایلی والیسی وزیر حسن پاشایه دخی درون قلعه‌ده اقامته چسبان برمناسب محل تعیین وکذلك بندرده آشاغی بلوك خلقنه دخی درون قلعه‌ده بر مناسب قشلا تدارك و یرلشدروب وانشاالله تعالی اردوی همایونم طرفندن قرال مشارالیهك احوالنه متعلق توجهله امر شریفم صادر اولور ایسه مضمون شریفی اوزره عمل وحرکت اولنمق بابنده یازلمشدر . فی اواخر ش ۱۱۲۳ » (۱) .

باب‌عالی اوسنه شارلك قیشی بهانه ایتمسنی نظردقته آلدی . بواثناده شارلك سرای همایونده‌کی طرفدارلری اسوج آرسلانك بو صورتله مملکتدن اخراجنی تنسیب ایتمه‌دیلر . شارلك تعیینات بهاسندن محرومیتی کندیسی ایچون بیوك بر فلاکتدی . اسوجك فداکار قرالی عثمانلی طوپراغنده بورج ایله یاشامایه مجبور اولاجقدی . والده سلطان وسائر سرای رجالی بونی موافق کورمه‌دیلر . کرك شارلك وکرك معیتی رجالنك قطع اولنان تعیینات بهالرینی تکرار اعاده‌ایتدیردیلر . بومسئله‌یه دائر اوزی محافظنه وبندر دفتردارینه آتیده‌کی حکملرك یازلمسنی تأمین ایله‌دیلر :

« اوزی والیسی اولوب حالا بندر محافظی اولان وزیر محمد پاشایه و بندر دفتردارینه حکم که

حالا بندرده مکث اوزره اولان اسوج قرالنك بوندن اقدم ترتیب اولنان تذییل دفتری موجبنجه روزمره تعییناتی بهاسی اولان درتیوز اون درت بچق

(۱) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ۱۱۹ ، ص ٤٦ .

غروشدن اقتضا حسبيله آنجق اللى غروش ويرلمسى فرمانم اولمشيدى . حالا مشاراليهك آنجق كندى تعييناتى بهاسى اولان درتيوز اون درت بچق غروشك كافى‌الاول بالتمام ويرلمسى فرمانم اولمغله ايمدى سنكه وزير مشاراليه‌سن ودفتردار مومى‌اليه‌سن اشبو امر شريفم وصولنده قرال مشاراليهك روزمره آنجق كندى تعييناتى بهاسى اولان درتيوز اون درت بچق غروشى كافى‌الاول بالتمام ويرمكز بابنده فرمان عاليشانم اولمشدر . بيوردومكه فى اواخر ش ١١٢٣ » (١) .

« اوزى واليسى اولوب حالا بندر محافظى اولان وزير محمد پاشايه و بندر دفتردارينه حكم كه

حالا بندرده مكث‌اوزره اولان اسوج قرالنك اتباعندن مارسحق ظابوريه‌نك روزمره تعييناتى بهاسى اولان اون بيك سكز يوز سكسان آلتى آقچه‌نك ينه بندرده مكث اوزره اولان ويوده‌كيوسكى‌نك وبراباش خطمانى‌نك بندرده اولان تعييناتلرى اقتضا حسبيله قطع اولنمغيچون امر شريفم صادر اولمشيدى . الحالةهذه قرال مشاراليهك اتباعندن سالف‌الذكر مارسحق ظابوريه‌نك روزمره تعييناتى بهاسى‌اولان اولمقدار آقچه‌نك ويوده‌كيوسكى‌نك وبراباش خطمانك دخى بندرده اولان تعييناتلرى كافى‌الاول ويرلمسى فرمانم اولمغين ايمدى سنكه وزير مشاراليه و دفتردار مومى‌اليه‌سن اشبو امر شريفم واردينى كبى قرال مشاراليهك اتباعندن سالف‌الذكر مارسحق ظابوريه‌نك روزمره تعييناتى بهاسى اولان اون بيك سكز يوز سكسان آلتى آقچه‌يى و مرقومان ويوده‌كيوسكى‌نك و براباش خطمانك روزمره اولان تعييناتلرينى كافى‌الاول ويرمكز بابنده فرمان عاليشانم صادر اولمشدر . بيوردومكه فى اواخر ش ١١٢٣ » (٢) .

شارل بو صورتله مساعداته مظهر اولديغى حالده معيتى عسكرلرى حدودده منازعه‌لر چيقارمقدن كرى طورميورلردى . شارلك (بندر)ده اوطورمسى باب عالى ايله روسيه مناسباتى ايچون دائما تهلكه ايدى . لهستان و روسيه حدودلرنده همان هر زمان اشتعاله مهيا بر حرب ووغا آتشى صاقلى بولونيوردى . نته‌كيم شارلك عسكرلرى لهستانده برمنازعه

(١) ديوان همايون مهمه دفترى ، نومرو ١١٩ ، ص ٤٦
(٢) ديوان همايون مهمه دفترى ، نومرو ١١٩ ، ص ٤٦

چیقارمشلر ، او صره‌ده محمد پاشانك یرینه تعیین اولونان یکی بندر محافظی اسماعیل پاشایه آتیده‌کی امرلرك کوندرلمسنه سببیت ویرمشلردی:

« بندر محافظی وزیر اسماعیل پاشایه حکم که

سنکه وزیر مشارالیه‌سن دردولتمدارمه کوندردوکك قائمه‌ده اسوج قرالنه تابع اولوب بندر جانبنده اولان لهلو وقزاق طائفه‌سندن درت بیك مقداری لهلو وبیك قدر قزاق لهلوبی کندو طرفلرینه ترغیب و تبعیت ایتدیرمك ایچون له مملکتی ایچروسنه کیدوب خوتین حوالیسنه قریب سلاتنه نام محله واردقلرنده یوزر آدم اولمق اوزره ایکی بیراق لهلو کندولره تابع اولوب و محل مزبوردن له قلاعندن استانسلاو قلعه‌سنه کیدرلر ایکن له‌بکلرندن قالینوسکی بیك‌بشیوز آدم ایله اول محللرك محافظه‌سنده بولنمغله ذکراولنان لهلو وقزاقلرك مرورلرینه ممانعت قصدیله برمقدار آدم تعیین ایلدکده آدملرندن یکرمی نفر اخذ اولندوغن استماع ایلدیکی کبی قصور قلان آدملریله مسفور قالینوسکی فرار ایدوب آندن لهك یوقارو طرفنده بیماچه نام محله واردقلرنده اوچیوز نفر آدم دخی اول محلده کندولری متابعت ایلدکاری اعلام اولنوب لکن مسفور لهلولر و قزاقلر اکرچه سائرلهلولری کندو طرفلرینه جذب‌وترغیب صورتنده‌کیتمشلر امانتیجهٔ حرکتلری (زد وبرد وجدال و قتال) کبی کیفیاته منقاب اولمش . دولت علیه‌مه التجاده اولان مسفورلرك ایسه له مملکتنه بوشکل کیفیت دخوللری دولت علیه‌م ایله لهلو بیننده اولان صلحی مخل نیجه مفاسدی مستتبع امرکریه اولوب وسنکه‌وزیر مشارالیه سن اول‌طرفلرده بو مثللو مفسدتك دفعی سنك عهده‌که لازم خطرمتحتم اولمغله ایمدی امرشریف واجب‌الامتثالم وصولنده فیمابعد ذکراولنان لهلو وقزاق طائفه‌سنی بوکونه کیفیت ایله له ایچندن کتمکدن ودولت علیه‌م ایله لهلو بیننده اولان صلح وصلاحه مغایر حرکات ناشایسته‌دن منع ایدوب مسفورلری کرکی کبی ضبط ایلیه‌سن. شویله‌که بوندن صکره دخی مسفورلرك بوکونه حرکات عنیفه‌لری ظهوره کلمك احتمالی اولورایسه سنك مساعده‌که حمل اولنوب و بر وجهله عذر وجوابك اصغا اولنمیوب مسئول و معاتب اولاجغك مقرردر . آکا کوره زیاده بصیرت وانتباه‌ایله حرکت‌ایلمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر. بیوردومکه فی اواسط را ۱۱۲٤ » (۱) .

باب عالینك بو حرکتی اون ایکنجی شارل حقنده صول مساعده

(۱) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ۱۱۹ ، ص ۱٤۸

ایدی. اسوج قرالی ومعیتنك لهستان و روسیه ایله باب عالینك آره‌سنی آچاجغی محققدی . ارکان دولت « مسقولو ایله وقوع بولان صلحك استحکامنه سعی واقدام » (١) ایدییوردی. باب‌عالی بومقصدی الده‌ایتمك ایچون یکی بندر محافظی اسماعیل پاشایه پك زیاده اعتماد ایدییوردی . حتی اسماعیل پاشانك خدماتی سلطان احمدثالث طرفندن‌ده تقدیرایدلمش، « بندرده مکث اوزره اولان اسوج قرالنك بو سنه امنا وسالماً ولایتنه نقل وایصالنده واو ، طرفلرك نظام احوالنده بالجمله عهده‌ٔ کفایتکه مترتب اولان خدمات علیه‌مده سندن کلی خدمت و رضای همایونمه موافق حرکت مأمول اولمغله حالا عواطف عنیهٔ خسروانه‌مدن نیکبولی الحاقیله اوزی‌ایالتی سکاعنایت واحسانم» (٢) اولمشدر دییه‌برحکم کوندرلمشدی. بو حکمك بر صورتی‌ده حسن پاشانك یرینه کچن یکی روم ایلی والیسی عبدی پاشایه تبلیغ اولنمشدی .

اون ایکنجی شارلك آرتق بو سفر وطننه کوندرلمسنه قطعیاً قرار ویرلمشدی. قریم‌خانه وبندر محافظی اسماعیل پاشایه کوندریلن امرلرده بو مسئله صراحةً بیان ایدیلیوردی :

« قریم خانی دولتکرای خانه واسمعیل‌پاشایه صورت خط همایون شوکتمقرون سزکه دولت علیه‌مزك خیرخواه صداقت نشانی بالفعل قریم خانی دولتکرای خانسز توجهات پادشاهانه‌مز ایله‌حال وشانکز ترفیع اولنوب و سکه بندرطرفنه مأمور عسکره باش‌بوغ‌اولان اسمعیل پاشاسن‌سکا دخی‌توجیه خطاب ملوکانه‌مدن صکره معلوم اولاکه مسقولو ایله‌مصالحه‌احوالی انکلیز وفلمنك‌الچیلرینك توسطلریله مسقوك بونده اولان مرخص رهنلریله مکالمه اولندقده جمله‌وزرا وعلما واوجاقلر خلقنك بالاتفاق ا. تصوابلریله بعض مواد اوزرینه عقد صلح اولنوب ورهنلردن تمسك النوب دولت علیه‌مدن دخی تمسك ویرلدکدن صکره مسقو چاری عهدنامهٔ همایون المغیچون الچی تعیین ایتمك اوزره رهنلر چارلری طرفنه ادم کوندروب

(١) تاریخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٣٩٠ .

(٢) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ١١٩ ، ص ١٢٣ ، ١٢٤

بوندن صكره حركت همايونم اقتضا ايتامكله اناطولى طرفندن كله‌جك عساكرك يرلرنده استقرارلريچون اوامر شريفه ايله تنبيه وان‌شاءاه تعالى اسوج قرالنك كتمسى وسائر اقتضا ايدن اموركه نظامنه استخدام اولنماغيچون روم ايلى‌واوزى ايالتلرى عسكرى بندر جانبنه مأمور اولمشلردر . ازجمله اسوج قرالنك بوسنه ولايتنه كتمسى امر مهم اولوب وبونك حصولى البته سزدن مطلوب همايونمدر وله‌ايچندن غيرى طريق ملحوظ اولمامقله قرال مشار اليهك له‌ايچندن امن‌وسلامت ايله كچوب كتمسى نه وجهله اقتضا ايدر ايسه لهلو ايله سويلشوب موانعنى دفع ومشكلاتنى حل ايدرك حسن تدبير ايله‌بواحواله باى حال صورت ويروب وتأخير وتوقيف ايتدرميوب‌اسوج قرالنى‌له‌ايچندن امن‌وسلامت ايله‌ولايتنه ارسال‌وايصال وسائر لازم كلان سرحد امورينه دخى اقتضاسنه كوره نظام ويروب ومسقولو ايله عقد اولنان مصالحه‌يه مغاير اولطرفلرده برحركت ناهموار دخى ظهورايتمامك اوزره اهتمام ايليه‌سز . هله اسوج قرالنك بوسنه كتمسى اقدم اموردندر . زنهار تهاون وتكاسل ايتميوب احسن حال ايله له ايچندن بركون اول ارسالنه ورضاى همايونم تحصيلنه غيرت وحميت ايله بذل قدرت ايليه‌سز . حسن توجه ملوكانه‌م سزكله بيله‌در » (١) .

بوخط همايوندن صوكرا قريم خانى دولتكراى ايله بندر محافظى اسماعيل پاشايه برر خط شريف دها كوندرلدى . قريم‌خانه كوندريلن نامه‌نك عنوانه آيريجه : « اشبو نامهٔ همايونم موجبنجه اسوج قرالنك دوستاق طريقيله له‌مملكتى‌ايچندن كتمسنك وجهى بولنوب كوندرلمسى مراد همايونمدر . اكا كوره حركت ايليه‌سز . » (٢) ديبه خط همايون كشيده قلندى . نامه‌نك صورتى بروجه آتى ايدى :

«قريم خانى دولتكراى خانه نامه همايون

جناب امارت مآب ايالت نصاب سعادت اكتساب ذوالقدرالاتم والفخرالاشم علم افراز خطهٔ شهامت يكه انداز عرصهٔ جلادت‌سلالهٔ خاندان خانى نقاوهٔ‌دودمان

(١) ديوان همايون نامه دفترى ، نومرو ٦ ، ص ٢٤٠ — تاريخ راشد، جلد ٣ ، ص ٣٩٠

(٢) ديوان همايون نامه دفترى ، نومرو ٦ ، ص ٢٤٣

ایلخانی بالفعل قریم خانی اولان دولتکرای خان دامت معالیه توجهات شاهانه
وتلطفات پادشاهانه‌که عنایت ومحض مکرمتدن صادر ومتبادر اولور مطالعه
قلندقدن صکره معلومکز اولاکه دولت علیه‌مز ایله مسقو چاری بیننده مصالحه
احوالی انکلیز وفلمنك ایلچیلرینك توسطلریله مسقو چارینك استانهٔ سعادتمزده
اولان مرخص رهنلریله مکالمه اولندقده جمله وزرا وعلما واوجاقلر خلقنك
بالاتفاق استصوابلریله بعض مواد اوزرینه عقد صلح اولنوب ورهنلردن تمسك
آلنوب طرف دولت علیه‌مزدن دخی تمسك ویرلدکدن صکره مسقو چاری عهد
نامهٔ همایون آلماغیچون ایلچی تعیین ایتمك اوزره مسقو رهنلری چارلری طرفنه آدم
کوندروب بوندن صکره حرکت همایونمز اقتضا ایتمامکله اناطولی طرفندن کلجك
عساکرك یرلرنده استقرارلریچون اوامر شریفه‌مز ایله تنبیه اولنوب انجق بوندن
اقدم دولت علیه‌مزه التجا ایدوب حالا بندرده مکث اوزره اولان افتخار الامراء العظام
العیسویه مختار الکبراء الفخام المسیحیه مصلح مصالح جماهیر الطائفة النصرانیه اسوج
قرالی قارولوس ختمت عواقبه بالخیر والرشادك بوسنه له مملکتی ایچندن امنا وسالماً
ولایتنه ارسالی وایصالی مراد همایونمز اولمغله قرال مشارالیهك وجه مشروح اوزره
ولایتنه کوندرلسنده واقتضا ایدن خدمات علیه‌مزك تمشیت وتکمیلنده استخدام
اولنمغیچون روم ایلی واوزی ایالتلری عسکری بندر طرفنه تعیین ودستور مکرم
مشیر مفخم نظام العالم حلب والیسی اولوب حالا بندر محافظه‌سنده اولان وزیرم
اسمعیل پاشا ادام‌اه تعالی اجلاله بندر طرفنه تعیین اولنان عسکره باشبوغ اولوب
وانضمام رأی خانیلریله هر احوالك تکمیل واتمامنه اهتمام ایلمك اوزره امر شریفمز
ایله تنبیه همایونمز اولوب وسراروغ بافروغ ایلخانیانك کیاست وجلادت ورویت
وبسالت ایله مشار (الیه) بالبنانی واباً عن جد دولت علیه‌مزك خیرخواه صادق
الجنانی اولدوغکز حسبیله بندر طرفنده اقتضا ایدن امورك نظامنده وخاصهٔ
اسوج قرالك امنیت ایله ولایتنه ارسالنده سزدن اسلاف سعادت اتصافکزدن
زیاده مساعیٔ جمیله مأمول ومنتظر اولمغله حالیا عواطف سنیهٔ ملوکانه‌مزدن مؤنتکزه
مدار اولماغیچون جناب حمیت مآبکزه درت بیك التون وبتوفیقه تعالی اسوج
قرالی ولایتنه کوندرلدکده طرفکزدن یانته سلاطیندن هرقنغیسی تعیین اولنورسه
اکا دخی بیك التون عنایت واحسانمز اولمغله اشبو نامهٔ همایون ملاطفت مقرونمز
دخی اصدار وسابقا چاوش باشی اولان افتخار الاماجد والاکارم احمد دام مجده
ایله ارسال وبو طرفده سویلشیوب صورت بولان کیفیت مصالحه معلوم اولماغیچون
طرفیندن النوب ویریلان تمسکك صورتی دخی جانب خانیلرینه کوندرلشدروبوندن
اقدم لهٔ مملکتنك باش خطمانی اولان سناسکی‌ونك خبررسان تعبیر اولنور ادمیسیله
کلان مکتوبنك مفهومنده له جمهورینك اتفاقلریله ماذونیه پلاطینی بیوك الچیلك

ايله‌در دولتمدارمزه بعث وارسال اولنمق اوزره حاضر ومهيا اولدوغنى اعلام
ودولت عليه‌مز طرفندن ايلچينك قبول اولنماسنى التماس واستدعا ايدوب لكن جوابى
بو وقته دكين تأخير اولنمشيدى . الحالة هذه اسوج قرالنك له ايچندن ولايتنه كتمسى
خصوصى سويلشلمك ايچون له ايلچيسنك بو طرفه كلمسى استصواب اولنمغله بناءً عليه
دستور اكرم مشير افخم نظام العالم ناظم مناظم الامم مكمل ناموس السلطنة العظمى
مرتب مراتب خلافة الكبرى المحفوف بصنوف عواطف الملك الاعلى وزير اعظم
اصف شيم ووكيل مطلق قوى الهمم يوسف پاشا ادام الله اجلاله وضاعف اقتداره
طرفندن له ايلچيسنك كلمسنه اذنى مشعر مكتوب ايله خطمان مسفورك ادميسى
اعاده اولنمغين انشاء الله تعالى بندر طرفنه وصولنده اكر جانب خانيلرندن واكر
بندر محافظى اولوب واول طرفه مأمور عسكره باش بوغ اولان اسمعيل پاشا طرفندن
له جمهورى طرفنه اقتضا ايدن مكتوبلر تحرير وخطمان مسفورك ادمى بندرده
توقف ايتدرلميوب عجالةً صوب مقصوده ارسال وله ايلچيسى بو طرفه عزيمت ايدوب
سرحد منصورمز حدودينه داخل اولدقده يوللرده امنيتى حصولنه وبركون اول
استانهٔ سعادتمزه ايصالنه اهتمام اولنه كه عقد اولنان مصالحه تمسكنده مسقو عسكرينك
كليت اوزره له مملكتى ايچندن چيقوب كتمسى ايچون اوچ آى مدت تعيين اولنمغله
مدت مزبوره تمامنه دكين له ايلچيسنك دخى بو طرفه كلمسى وبتوفيقه تعالى اسوج
قرالى مملكتى ايچندن كوندرلدكده دوستلق طريقيله كيده‌جكنه ولهلويه بر درلو
ضرر وزيان ايرشميه‌جكنه حاصل اولاجق وجهله له ايلچيسيله بو طرفده سويلشلوب
صورت ويرلمسى ملحوظ اولمغله انشاء الله تعالى منوال مشروعه اوزره ايلچىٔ مسفور
ايله سويلشلوب انجق بو امرك تسهيلى ومراد همايونمز اوزره تتميم وتكميلى جناب
صداقت مآبلرينك عهدهٔ همت خانيلرينه تحميل اولنمش مصلحت اولوب ومراد
همايونمز اوزره حصولى البته طرفكزدن مطلوب ومنتظر اولمغله بو احوال له ايلچيسيله
طرف دولت عليه‌ده سويلشمكه قالدى ديو اعصاب همتكزه فتور كتورميوب
فطرت زكيه وسجيهٔ بهيه‌كزده مضمر اولان صداقت قويه وحميت جبليه مقتضاسى
اوزره سز دخى بو مأمولك حصولنه قيام ولهلو قرب جواركزده اولمغله مقتضاسى
حاله موافق وجه وجيه ايله خبرلشوب وسويلشوب انشاء الله تعالى اسوج قرالى
كوندرلدكده دوستلق طريقيله كيده‌جكنه ولهلويه بر درلو ضرر وزيان ايرشميه‌جكنه
اعتماد ايتدروب باى حالٍ موانعنى رفعله اتمام مرامه اهتمام وشمديدن قرال مشار
اليه ايله كيده‌جك عسكرك مهمات سفريه ويول ذخيره‌لرى وسائر لوازم ضروريه‌نك
دخى تهيه وتداركنده وجيه ومناسب نه ايسه اسمعيل پاشا ايله معاضدت وموافقت
اولنه‌رق مباشرت واكر لهلو واكر مسقولو ايله اولان صلحك شروطنى دخى
كركى كبى محافظه‌يه مبادرت اولنوب وبعونه تعالى اسوج قرالنك وجه مشروح

اوزره دوستلق طريقيله له مملكتی ایچندن كتمسنك موانعی مندفع اولدوغی كبی قرال مشار اليه ايله كيده‌جك عسكرك اقتضا ايدن‌يول تدارككارى بالجمله كورلمش بولنوب صوب مقصوده توجه وعزيمتارينه باعث تأخير اولور بر نسنه قالمامق اوزره همت خانيلرى مأمولدر . اكر جناب سهل الصعاب طرف خانيلرندن ترتيب اسباب ايله بو امرى تسهيل ايدوب له الچيسنك بوطرفه كلمسنه وانكله سويلشلوب صورت ويرلمسنه قالميوب عقده كشاى رأى عاليلريله اسوج قرالنك دوستلق طريقيله له مملكتى ايچندن كتمسى خصوصى مراد همايونمز اوزره خير حصولده جلوه‌كر اولورسه سزك صدق نيتكز ودولت عليه‌مزه صداقتكز اثرى زيور جريدهٔ روزكار وپسنديدهٔ زمرهٔ اولى الابصار اولوب اضعاف مضاعف دعاى خيرمزه ونيجه توجهات ملوكانه‌مزه مظهر اولور سز واه موفق والميسر . فى اواخر را ١١٢٤ » (١)

سلطان احمد ثالث شارلى لهستاندن كچيرمك ايچون بو تدبيره مراجعت ايتمشدى . نهايت له سفيرلريله كوروشولمش ، شارلك مقدار كافى محافظ عسكرلريله لهستان ايچندن كچمسنه مساعده ايدلمشدى . پادشاه بو مسئله‌يى قريم خانى ايله بندر محافظى اسماعيل پاشايه يازديغى كبى اسوج قرالنه‌ده آتيده‌كى نامهٔ همايونى كوندرمشدى :

« اسوج قرالنه نامهٔ همايون

افتخار الامراء العظام العيسويه مختار الكبراء الفخام المسيحيه مصلح مصالح جماهير الطائفة النصرانيه ساحب اذيال الحشمة والوقار صاحب دلائل المجد والاعتبار دوستمز اسوج قرالى قارولوس ختم الله تعالى عواقبه بالخير والرشاد واحسن اليه سبيل الصواب والسداد توقيع رفيع همايونمز واصل اولجق معلومكز اولەكه بو سنهٔ مباركه‌ده مسقو اوزرينه سفر مصمم ايكن مسقو چارى مقدما شروط مصالحه‌يه داخل اولان ازاق قلعه‌سنى طرف دولت عليه‌مزك قديمى دوستلرندن انكليز وفلمنك الچيلرينه مراجعت وآنلرك توسطلريله سائر احوال دخى سويلشيلوب بعض مواد اوزرينه عقد صلح اولنمغله مسقورن رهنلردن تمسك آلنوب و طرف دولت عليه‌مزدن دخى تمسك ويريلوب و سزك له مملكتى ايچندن دوستلق طريقيله سلامت ايله ولايتكزه كيتمكز خصوصى جناب امارت مآب ايالات نصاب سعادت اكتساب بالفعل

(١) ديوان همايون نامه دفترى ، نومرو ٦ ، ص ٢٤٣ — مهمه دفترى ، نومرو ١١٩ ، ص ١٥٨

قریم خانی اولان دولتکرای خان دامت معالیه‌یه نامهٔ همایون شوکتمقرونمز ایله و دستور مکرم مشیر مفخم نظام‌العالم بندر محافظه‌سنده اولان وزیر اسماعیل پاشا ادام‌الله تعالی اجلاله‌یه دخی امر شریفمز ایله کرکی کبی توصیه و تنبیه اولنمغله طرفکزه دخی اشبو نامهٔ همایون ملاطفت مقرونمز اصدار و دولت علیه‌مز امکدارلرندن اولوب سابقا چاوش باشی اولان افتخار الاماجد والاکارم احمد دام مجده ایله ارسال اولنمغله نامهٔ همایونمز طرفکزه واصل اولوب کیفیت معلومکز اولدقده وجه‌مشروح اوزره له مملکتی ایچندن دوستلق طریقیله ولایتکزه کتمکه حاضر وآماده اولوب وقتنه مترقب اوله‌سز . انشاالله تعالی بندر طرفنه مأمور اولان عسکر واروب وبوخصوصده سائر لوازم واسبابی دخی کوریلوب کتمکز وقتی قریب اولدقده طرفکزه یول خرجلغی دخی ایصال اولنور و لهلو دولت علیه‌مزك قوکشولری و دوستلری اولوب آنلر ایله صلح وصلاح کماکان مقرر اولمغله تصمیم اولنان وجه‌اوزره له‌ایچندن توجه وعزیمت ایلدیککزده بعونه‌تعالی ولایتکزه واروب واصل اولنجه‌یه دکین اشیاعکزدن ویانکزه دولت علیه‌مز طرفندن قوشیلان‌عسکردن لهلویه ورعایا وبرایاسنه بردرلو ضرروزیان ایرشمامك و دولت علیه‌مز ایله لهلو بیننده اولان صلح و صلاحه مغایر بر نسنه ظهوره ظهوره کلمه‌مك اوزره تقید تام ایله کیدیلوب الحاصل له‌ایچندن مرور وعبورکز اثناسنده دولت‌علیه‌مز ایله لهلو بیننده اولان دوستلغه مغایر بر ناهموار حرکت وقوعه کلمه‌مك اوزره شرایط احتیاطه کرکی کبی رعایت و بو وجه ایله سزکله شمدی‌یه دکن حاصل‌اولان وداد قوی‌الاوتاد مقتضاسنی صیانت ایلمکز مأمولدر. والسلام علی من‌اتبع‌الهدی . فی اواخر را ١١٢٤ » (١) .

احمد ثالث بو خط همایونه بالذات شو جمله‌لری علاوه ایتدی :

« نامهٔ همایونم موجبنجه له مملکتی ایچندن دوستلق ایله و سزك ولایتکزه کتمکز خصوصی قریم‌خانیله بندر محافظه‌سنده‌اولان اسماعیل‌پاشایه سپارش وتنبیه اولنمشدر . سز دخی اشبو نامهٔ همایونمز مفهومیله عمل ایلیه‌سز » .

همان بوتون ارکان دولت اسوج قرالنك لهستان ایچندن کیتمسی مسئله‌سیله مشغول اولیوردی . لهستان سفیرلریله مذاکرهنك حسن نتیجه‌یه منجر اولمسی‌اسوج‌قرالی ایچون مضرتدی . شارل بورجلرندن ،

(١) دیوان همایون نامه‌دفتری ، نومرو ٦ ، ص ٢٤٥ — وولته‌ر ، اون ایکنجی‌شارل ، آرمان قوله‌طبی ، ص ٢٢٢ — بونامه‌نك ترجمه‌سی واردر ؛ فقط یاکلش ترجمه ایدلمشدر .

قیشلك تقربندن بحث ایدییور ، لهستان ایچنده خصمنك النه دوشه‌جكندن اندیشه‌ناك اولدیغی ایچون تورکیه‌دن چیقمق ایسته‌میوردی . سلطان احمد ثالث لهستان مرخصلرینك مساعده‌سنی مشعر اسوج قرالنه ایكی نامه كوندردی. صورتلری بروجه آتیدی :

« افتخار الامراء العظام العیسویه مختار الكبراء الفخام المسیحیه مصلح مصالح جماهیر الطائفة النصرانیه صاحب اذیال الحشمة والوقار صاحب دلایل المجد والاعتبار اسوج قرالی دوستمز قارولوس ختم الله عواقبه بالخیر والرشاد والهم الیه سبیل الصواب والسداد توقیع رفیع همایون واصل اولیجق معلوم اوله‌كه باراده‌الله تعالی سزك له ایچندن ولایتكزه كتمكزك اكر عسكر و اكر مهمات جهتیله بر قاچ دفعه تداركی كوریلوب بعض عوایق و محذورات سببیله بو آنه دكین تأخیر اقتضا ایتمشیدی . الحالة هذه جناب امارت مآب ایالت نصاب سعادت اكتساب بالفعل قریم خانی اولان دولتكرای خان دامت معالیه‌نك ركاب كامیابمزه عبودیت نامه‌سی كلوب مفهومنده له اعیاننك كیفیت احوالنی تفصیل اوزره اعلام و سزك ولایتكز طرفندن وافر عسكركز پومرانیه‌یه كلوب مسقو عسكرینی پومرانیه‌دن اخراج ایلدكلرینی و بو اثنالرده آغر قیش عسكریله دولت علیه‌مز وزراسندن بر یسیله له ایچندن ولایتكزه عزیمتكزی استصواب ایدوب و بندر محافظی اسماعیل پاشا دخی بو وجه اوزره اعلام ایتمكله خان مشارالیه ایله بندر محافظی اسماعیل پاشا بو قیش ایچنده آغر قیش عسكریله سزی صوب مقصوده كوتورمك اوزره خان مشارالیهه نامهٔ همایونمز ایله و بندر محافظی اسماعیل پاشایه دخی امر شریف واجب الامتثالمز ایله تنبیه همایونمز اولغله طرفكزه دخی اشبو نامهٔ همایون ملاطفت مقرونمز اصدار وسابقا چاوش باشی اولان افتخار الاماجد والاكارم محمد دام مجده ایله ارسال اولنمشدر. لدی الوصول مشارالیهمانك عرض واعلاملری اوزره بو قیش ایچنده له بولندن صوب مقصوده حركت و عزیمتكز بعنایةالله تعالی سلامت ایله عسكركزه ودیاریكزه وصولكزی منتج اولمسی مأمول اولمغله انشاالله تعالی خان مشارالیهك رأیلرینه مواقت ایله وقتیله حركت وله ایچندن ولایتكز جانبنه عزیمت ایدوب بر درلو تردد وتوقف ایله بووقتك فواتنه جواز كوسترمیه‌سز . مسقوك له ایچندن چیقماسی وكلیت ایله ال چكمه‌سی خصوصنده نقض عهدی ظهور ایتمكله مقتضای شرع قویم اوزره اول بهارده سفر همایون نصرتمقرونمز مقرر اولمشدر. سز دخی وقت مساعد ایكن تأخیر ایله زمرهٔ مخالفینه قوت بولدرمیوب بر كون

اول صوب مرامه اماله‌ٔ لجم اهتمام ایلمکز ماحوظ ر والسلام علی من اتبع الهدی.
فی اواسط ل ١١٢٤ » (١) .

«القاب معتاده‌دن صکره بعونه تعالی سزك له ایچندن ولایتکزه کیتمکز ایچون اکر عسکر واکر سائر مهمات جهتندن اقتضا ایدن تدارك بوندن اقدم بالجمله کوریلوب وجناب امارت مآب ایالت نصاب سعادت اکتساب بالفعل قریم خانی اولان دولتکرای خان دامت معالیه‌یه ووزرای عظاممزدن بندر محافظی اسمعیل پاشایه امر شریفمز ایله تنبیه همایونمز اولوب وطرفکزه دخی بوخصوص ایچون نامهٔ همایون شوکتمقرونمز شرفیافتهٔ صدور اولوب‌در دولتمدارمزده سابقا چاوش باشی اولان افتخار الاماجد والاکارم محمد دام مجده ایله کوندرلمشیدی . الحالة هذه اکر قریم خانی واکر اسمعیل پاشا بوسفره حرکت ایچون جمله مهمات وتدارکاریله حاضر وآماده اولوب وبیله کیده‌جك قریم عسکری وسائر طوایف تاتار دخی جسته جسته کلوب بندر صحراسنده تحیز وتجمع وحرکت وعزیمتکزك دخی قوت قریبه‌ده اولدوغی وجه یقین ایله معلوم همایونمز اولوب وبو سفر ایام شتایه وابسته اولمغله بیله کیده‌جك طوائف عسکرك ایام شتاده ساحهٔ صحراده مکث وانتظارلری ضعفلرینه وبرخارت اعصاب همتلرینه باعث اولمسی محتمل اولدوغندن غیری ایام ایرشمزدن وطوکلر چوزلمزدن مقدم عساکر منصوره‌مزك عودتلری لازم اولمغله حرکتده امروز وفردا'یه تعلیق ایله ایام شتا منقضیه ووقت فرصت فوت اولمامغیچون بندردن بر کون اول حرکتکز ویوللرده دخی مسارعتکز اقتضا ایتمکله اشبو نامهٔ همایون شوکتمقرونمز اصدار ودرکاه معلامز قپوجی باشیلرندن افتخار الاماجد والاکارم خلیل دام مجده ایله ارسال اولنمشدر . لدی الوصول بر آن تأخیر وتوقفه جواز کوسترمیوب خان مشار الیه واسمعیل پاشا ایله همعنان موافقت اوله‌رق بندردن بر کون اول حرکت ویوللرده دخی مکث وتوقف ایله اضاعت وقت ایتمیوب له ایچندن کندی دیارکزه مرورده مسارعت ایله کیتمکه مبادرت ایلیه‌سز . جناب هادی الطریق سلامت ایله ولایتکزه وصوله توفیق احسان ایلیه .
غرهٔ ١١٢٤» (٢) .

آرتق اسوج قرالنك مملکتنه کوندرلمسی تقرر ایتمشدی . قریم خانی ایله صدر اعظم قرالك لهستان ایچندن سوقی ایچون لازم کلن ترتیباتی

---

(١) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ٦ ، ص ٢٦٥
(٢) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ٦ ، ص ٢٦٨ .

اتخاذ ایتمشلردی . صدر اعظم پاشا قریم خانه کوندردیکی مکتوبده حاضرلقلرینی شو صورتله تعریف ایدییوردی :

«بن سعادتلو شهامتلو مکرمتلو برادر ستوده اثرم حضرتلری . بوندن اقدم صوب سعادتلرینه ارسال اولنان بزم چوقدار . . . ایله کوندریلان مکتوب وقائعلری بر وقت مرغوبده واصل ومفهومنه اطلاع مخلصی حاصل اولدقدن صکره شوکتلو عظمتلو مهابتلو کرامتلو افندمز خلیفهٔ روی زمین اعزاه انصاره الی یوم‌الدین حضرتلرینك رکاب همایون جهانداریلرینه عرض اولنوب اسوج قرالنك کوندرلمسی خصوصنده عزیمت صادقانه ونیت خالصه‌کز طرفکزه اولان حسن توجه ملوکانه‌لرینك ازدیادینه‌باعث اولمشدروچوقدار مزبور بوطرفه کلمزدن اوچ کون مقدم اسوج قرالنك فیمابعدبندرده توقف ایتدرمیوب کوتورلمسیچون شرف صدور بولان خط همایون جلالتمقرون ایله چاوش باشی احمد اغابنده‌لری طرف همایون شهریاریدن مأمور اولوب وبومخلصلری طرفندن دخی مکتوب تحریر وارسال اولنمشیدی . بودفعه چوقدار ایله وارداولان قائمهٔ کریمه‌لرینك درونده قریمدن کله‌جك عسکره حاضر وآماده اولمق اوزره مقدما تنبیه اولنوب بعده بر ساعت مقدم کلمکه مسارعتلریچون مخصوص کاغدلر ایله ادملر کوندرلمشیدی . انشاءالله تعالی ماه ذی‌القعده‌نك یکرمی اوچنجی کونی انلر دخی قریمدن حرکت ایدرلر وبزده قریم عسکرینك ورود ایتدوکی کون چیقارز ، انجق حرکتدن صکره ایام صیف کبی هنکام شتاده برمنزلده ایکی کون توقف اولنمز. بناءً علیه بوکون یارین دیو عساکر اسلامی شدت شتاده قره‌ده بکلتمیوب بلا تأخیر حرکت وعزیمت ایلمك ایچون اسوج قرالنه استعجال اقتضا ایدر دیو تحریرواعلام بیورلمغله رای رزین خانیلری اوزره اکر بندرده واکر یوللرده قطعا توقف ایتمیوب علی وجه‌المسارعه کیدلمك اوزره وجه اکید ایله اسوج قرالنه نامهٔ همایون سعادتمقرون دخی شرف صدور بولوب . . . ایله ارسال اولنمغله اشبو مکتوب مخالصت مصحوب دخی کشیدهٔ سلك تحریر وفرستادهٔ نادی ارم نظیرلری قلنمشدر. لدی‌الوصول قرال مشار الیهك ولایتنه کتمسی ویوللرده دخی توقف ایتدرلمسی خصوصی نمرتبه امر مهم ایدوکی ضمیر منیرلرینه‌خفی وستیر دکلدر وبتوفیقه تعالی اکر اقچه واکر عسکر وسائر لوازمدن جمله تدارکی دخی کوریلوب والحالة‌هذه نامهٔ همایون ایله دخی کتمسی خصوصی تأکید وتعجیل اولنوب حاصلی اقتضاایدن تأکیدات دخی دفعاتیله‌جاری اولمشدر . شمدن صکره‌بوامرك حصولی قوت کوه انداز خانیلرینه قالمشدر . همان انشاءالله تعالی بوندن صکره قرال مشار الیهی بردرلو تردد وتوقف ایتدرمیوب قائمهٔ شریفکزده‌اشارت بیورلدوغی اوزره برکون اول

بندردن قالدروب كوتورمكه ويوللرده ومنزللرده دخى توقف ايتدرليوب له‌الحمد كندى مملكتى حدودنده ممكن اولان محله ايصالنه اقدام واهتمام بيوره سز . عونكارئ لطف بارى ايله بوايشك حصولى ذات حميده اياتلرينه بلكه اخلاف واتباعلرينه الى ماشاءالله سبب احراز مفاخرت اوله‌جغى بلا اشتباهدر وحركت وعزيمتكز خبرينه انتظارمز كالده اولمغله بر كون اول تبشير بيورمكز مأمول ومسؤلدر وقائمه‌ده قلمه كتورلديكى اوزره ازاق قلعه‌سى ايچون اقتضا ايدن عسكرك دخى تدارككنه وانشاءالله تعالى وقتيله محلنه ايصالنه اهتمام اولنور وينه ازاق اوزى قلعه‌لرى جانبلرينه اقتضا ايدن سفاين خصوصى دخى عزتلو وزير مكرم قپودان پاشا ثناورلريله مذاكره وبرصورته افراغ اولنمشدر . انشاءالله تعالى انكداخى لزومى مرتبه تداركى كوريلور . حق سبحانه وتعالى جميع امورمزى تسهيل واسانى ايليوب سزكداخى سفر وحركتكزده مأثر جميله احسان ايليه . » (١)

---

(١) ديوان همايون نامه دفترى ، نومرو ٦ ، ص ١٧٠

باب عالینك شارلی اخراج ایچون قطعی تشبثی - یکیچریلرك شارلدن آلاجقلرینی ایستهمهلری - اوجاقدن بندره آغا مکتوبی کوندرلسی - بورجلرینك تسویهسی - شارله کوندریلن پاره - لهستان ایله مذاکرات - شارلك لهستاندن مرورینی تأمین - شارلك عدم موافقتی - باب عالیدن فضله پاره ایستهمهسی .

اسوج قرالی کرك نامهٔ همایونلردن وکرك کندیسنه بندر محافظی طرفندن وقوع بولان تبلیغاتدن بودفعه باب عالینك شدت عزمنی آکلامشدی . فقط مدت اقامتنی اوزاتمق ایچون بربهانه بولمق لازمدی : شارل هر طرفه بورج ایتمشدی ، بوبورجلر تسویه ایدلمدکجه کندیسنك بندردن حرکتنی موافق کورمیوردی . بوسببدن بورجلری تسویه ایدلمدکجه تورکیهدن حرکت ایدهمیهجکنی مأمورلره آکلاتدی . ارکان دولت بوکاده بر چاره بولدیلر . اسوج قرالنه ایکی یوز کیسه آقچه کوندردیلر . بو آقچهنك یوز کیسهسی خرجراه ، یوز کیسهسیده بورجلری ایچوندی . معمافیه بوپارهده بورجلره کفایت ایدهمیهجکدی . بونك ایچونده بر چاره دوشونولدی : متباقی بورجنی بر سنهده تسویه ایتمك اوزره اسوج قرالندن مهرلی بر سند آلنماسی امر ایدلدی . فقط بوچاره قابل تطبیق دکلدی ؛ اسوج قرالنك یکیچریلرهده بورجی واردی ؛ یکیچریلر سنده اهمیت ویرمیورلر : « بز آقچهمزی شمدی استرز ! » دییه مناسبتسزلکلرده بولونیورلردی . صدراعظم یکیچریلرك اویغونسزلقلرینه نهایت ویرمك ایچون امرلر کوندردی . فقط باب عالینك بوشدتی ، آلاجقلیلرك شارلی صقیشدیرمالرینه مانع اولامادی . شارله ایکی یوز کیسه آقچهدن اول سنده سکز یوز کیسه آقچه دها ودنج ویرلمشدی .

بو سفر هر کیسه‌سی بشر یوز غروش اولمق اوزره طقوز یوز کیسه آقچه‌دها کوندرلدی . شو صورتله بورجلرینه توزیعی امر اولونان یوز کیسه آقچه‌دن ماعدا قراله یکیدن بیك کیسه آقچه دها تسلیم ایدلدی . کندیسندن بیك یوز کیسه آقچه ایچون بر سند آلیندی . شارلك باب عالی‌یه بورجی بیك طقوز یوز کیسه آقچه‌یه بالغ اولدی . آرتق شارلك حرکت ایچون سرد ایده‌جکی بر بهانه قالامشدی .

پاره‌لرك تسلیمی ایچون اوزی والیسنه‌یازیلان حکملر بروجه آتی ایدی :

« اوزی‌والیسی اولوب بندر جانبنه مأمور طوایف عسکره باش‌بوغ اولان وزیر اسمعیل پاشایه حکم که

بوندن اقدم دولت علیه‌مه التجا ایدوب حالا بندرده مکث اوزره اولان افتخار الامراء العظام العیسویه مختارالکبراء الفخام المسیحیه مصلح مصالح جماهیر الطائفةالنصرانیه اسوج‌قرالی قارولوس ختم‌الله عواقبه بالخیر والرشادك اولجانبده یکیچری‌طائفه‌سنه وسائر ناسه بورج‌کثیره‌سی اولوب والحالةهذه قرال‌مشارالیهك دوستلق طریقیله له ایچندن ولایتنه کتمه‌سی وقتی دخی کلوب لکن ولایتنه وارمدقجه ادای دیون محال اندر محال ایدوکی ظاهر ومتیقن اولمغله ارباب‌حقوقك حقلری ضایع اولمامق اوزره بواموال بر وجه مناسب ایله صورت ویرلمکیچون حالا یکیچری‌اوجاغنده اورته‌چاوشی اولان قدوةالاماجد والاعیان صالح زیدمجده اوجاق طرفندن اغا مکتوبی ایله تعیین و اشبو امر شریف واجب‌الاتباعم دخی شرف صدوربولمشدر . امدی‌سنکه وزیرمشارالیه‌سن قرال‌مشارالیه مذکورلردن استقراض ایلدکده حد اعتدالدن خارج و بین‌الناس معتاد اولان معاملاته مخالف مرابحه ایله اقراض ایلدکلری اول‌طرفده توارد ایدنلردن تواتر ایله معلوم اولوب بو تقدیرجه داینلری برسنه صبر ایتدکاری صورتده ینه معتاد اولان مرابحه‌یی استیفا و مرابحه‌سندن دخی ضرر ایتمیه‌جکاری اغلب احتمال اولمغله مقدما اسوج قرالی ایچون اولطرفه ارسال‌اولنان ایکیبوز کیسه آقچه‌نك یوزکیسه‌سی خرج‌راه ایچون کندویه مستوفی کفایت‌ایتمکله یوز کیسه‌سنی قرال مشارالیهه تسلیم ویوز کیسه‌سنی دخی داینلرینه ویرمك اوزره افراز و سابق چاوش باشی اولوب حالا اولطرفده اولان افتخار الاماجد والاکارم احمد دام مجده اوجاق طرفندن تعیین اولنان اورته چاوشی معرفتیله ومعرفت شرعله اول طرفده اولان اصحاب‌حقوقك حقلرین علی‌الاسامی دفتر وهرکیسه نقوددن اصابت ایدن تسلیم وقرال مشارالیهك

تركاتی ظهرینه ثبت و حجت ایتدردکدن صکره اصحاب حقوقه باقی قلان دینی انشاالله تعالی بر سنه‌یه دکین اسوج قرالی ولایتندن کندولره ویرلمك اوزره سن جانب میریدن وکالةً تعهد و حجت ویروب و بونکله متسلی اولمدقلری حالده ینه سن بندر دفترداریله معاً ممهور و معمول‌به تمسك ویروب و منوال مشروح اوزره اسوج قرالنك کندوسنه تسلیم اولنان و بروجه نقد داینلرینه ویریلان ایکیوز کیسه ایله اولطرفده دفتر اولنان اصحاب حقوقك باقی قلان حقلری دخی من‌حیث‌المجموع مقدارآقچه‌یه بالغ اولورایسه جانب میری‌یه دینی اولمق وبرسنه‌یه دکین کوندرمك اوزره ینه مومی‌الیه معرفتلریله قرال مشارالیهدن دخی ممهور و معمول‌به تمسك آلوب بتة فیقه‌تعالی بو احواله بو وجه اوزره نظام ویردکدن صکره اسوج قرالنی بندرده توقفی مقتضی بر نسنه قالمامقله فیمابعد بندرده توقف اولنمیوب بر کون مقدم صوب مقصوده توجه و عزیمته منطقه بند اهتمام اولوب سندن مأمول اولدیغی وجه اوزره رضای همایونمه موافق وجهله ادای خدمته دل وجان ایله بذل و سع و قدرت ایلمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر دیو یازلمشدر . فی اواسط حا ۱۱۲٤ » (۱) .

« اوزی والیسی اولوب بندر جانبنه مأمور طوایف عسکره باش‌بوغ اولان وزیر اسماعیل پاشایه حکم‌که

بوندن اقدم دولت علیه‌مه التجا ایدوب حالا بندرده مکث اوزره اولان افتخار الامراءالعظام العیسویه مختارالکبراء الفخام المسیحیه مصلح مصالح جماهیر الطائفةالنصرانیه اسوج‌قرالی قارولوس ختم‌اه عواقبه بالخیر والرشادك اولطرفده بعض کمسنه‌لره دیونی اولوب و داینلرینك اکثری یکیچری طائفه‌لرندن اولمریله بز آقچه‌مزی شمدی استرز دیو قرال مشارالیهه و اتباعنه اذیت و جفا اوزره اولدقلری خبرآلنوب واسوج‌قرالنك شمدیکیحالده دیونی ادایه اقتداری‌اولمدیغی آشکار ودولت علیه‌مك مسافری اولمغله حمایت و صیانتی لازم اولوب و انشاالله تعالی بندر طرفنه مأموراولان طوایف عسکر واروب وله طرفندن دخی ملحوظه موافق خبر کلوب قرال مشارالیهك له مملکتی ایچندن دوستلق طریقیله کیتمسنك وقتی کلنجه ارباب حقوقك حقلری ضایع اولمامق اوزره وجه مناسب ایله تدارك کورلمك مصمم اولمغله بو خصوص ایچون حالا اوجاقده اورته چاوشی اولان قدوةالاماجد والاعیان صالح زیدمجده اوجاق طرفندن اغا مکتوبیله تعیین والیوم بندرده درکاه معلام یکیچری ضابطی اولان زید مجده‌یه دخی امر شریفمله تنبیه

(۱) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ۱۱۹ ، ص ۱۳۱

و سنکه وزیر مشارالیه‌سن سکا دخی امر شریفم اصدار و ارسال اولنمشدر . انشاءالله تعالی وصولنده وجه مشروح اوزره اسوج قرالنك مملکتی ایچندن کتمسنك وقتی کلوب ارباب حقوقك حقلری ضایع اولمامق اوزره وجه‌مناسب ایله بو احوالك تدارکی کورلنجیه دکین اسوج قرالنه و اتباعنه جور و جفا ایتمامك اوزره داینلرینه تنبیه و تأکید والبته منع و دفع ایدوب سندن مأمول وملحوظ اولدوغی اوزره حرکات پسندیده وجوده کتورمکه بذل وسع وقدرت ایلمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر دیو یازلمشدر . فی اواخر حا ۱۱۲٤ » (۱) .

« بندر محافظی اسماعیل پاشایه حکم که

استانهٔ سعادتمده اولان مسقو رهنلریله سویلشلان صورت مصالحه‌ده مسقو چاری عسکرینی اوچ آیه دکین له ایچندن کلیت ایله چیقارمق وفیمابعد بر درلو بهانه ایله له مملکتی حدودینه مسقو عسکری کیرممك واسوج قرالنك کتمسنه برطریقله مانع اولمامق اوزره عقد شرط اولنمشیکن مدت مزبوره تمامندن صکره مسقوچاری عسکریله اول شرطه‌مغایر له‌ایچندن مرور واسوج مملکتی حدودنده واقع پومرانیه ایالتنده بر اسوج قلعه‌سنی محاصره و اسوج قرالنك له ایچندن کیده‌جك یولنك منتهاسنی سد ایلدیکندن ماعدا پومرانیه‌دن هر نه زمان عودت ایدرایسه له‌ایچندن غیری یولی اولمیوب والیوم ویسله (۲) صوینك اوته طرفنده له مملکتنك معمور و ابادان یرلرنده جسته جسته مسقو عسکری اولدوغی متواتر ومسقو چارینك نقض عهدی و رهنلرینك کذبی ظاهر اولمشیدی . الحالة هذه جناب امارت مآب ایالت نصاب سعادت اکتساب بالفعل قریم خانی اولان دولت کرای خان‌دامت معالیه‌طرفندن سابقا چاوش باشی اولان افتخارالاماجد والاکارم محمددام مجده وساطتیله عبودیت نامه و قائمه‌سی و سنك دخی برقطعه مکتوبك کلوب خلاصهٔ مفهوملرنده له اعیاننك و له الچیسی نامیله مسقو ایله متفق اولان نعلقران (۳) طرفندن ایلچینك احوالی تفصیل اوزره اعلام وله قراللغی ادعاسنده اولان نعلقران ایله چار خذلان بنیانك اتفاق ودولت علیه‌می اغفال ایله له‌مملکتنی ضبط ایتمکه و بعده ممالك اسلامیه‌یه سوء قصدی افهام اولندقدن صکره خان مشارالیهك عبودیت‌نامه و قائمه‌سنده اکرچه اسوج قرالی بوقیش‌له ایچروسندن کوندرلمك مراد اولنور ایسه مسقوك ایتدیکی نقض عهد ورهنلرندن ظاهراولان

(۱) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ۱۱۹ ، ص ۱۳۱
(۲) واخسال ، ویستول .
(۳) اوکوست .

كندبه كوره اسوج قرالى مسقوه دشمنلك طريقيله كوندرلمك لازم كلمكله بو قدريجه اسوج قرالى ياننده بولنان لهلو اعيانه اعتبار اولنوب كليتلو آغر قيش عسكرى تعيين و بر وزير دخى بيله كتمك اوزره مأمور اولمغه محتاجدركه له سنورينه واردقده كثرت عسكر پرشكوهى مشاهده ايله سايهٔ دولت عليه‌يه التجا ايله مسقو تعرضندن رهايه وسيله‌جوى اولنلره قوت قلب كلوب ومسقو طرفنده دخى خوف وخشيت مستولى اولمغله خواه وناخواه آنلر دخى بروطرفه مراجعت و بو طرفدن كيدن عسكره متابعت و اسوج قرالنك كندو عسكرينه التحاقنه على الاتفاق معاونت ايدوب مسقولويى اولكه‌لرندن اخراج ايلملرى اميداولنور ديو تأخير اولنمغله بو خصوص حضور همايون جلالتمقرونمده وزرا وسائر علما وسائر مشاوره‌داربابندن اولان خيرخواهان دولت‌عليه‌م ايله استشاره اولندقده بعونه‌تعالى اسوج قرالنك بو وجه اوزره كوترلمسى استصواب و خان مشاراليهك تحرير ايتديكى تدابير صائبه‌يه بالجمله مساعدهٔ همايونم اولمشدر . خصوصاً تحريراتكزدن و اول جانبدن كلن آدملرك تقريرلرندن اكر مسقو له مملكتنه مالك اولمق لازم كلور ايسه لهلونك كندوسنه تبعيتى ايله قوت و ممالك اسلاميه‌يه استيلايه فرصت وقابليت حاصل ايده‌جكى ظاهر اولمغله مسقولك وهوادارلرينك استيلاسندن له‌مملكتى تطهير و قديمى دوستلرمز وقوكشيلرمز اولان لهلودن مسقولونك تعرضلرين دفع وله ولايتندن طرد وابعاديله ممالك اسلاميه دخى مسقولك سوءقصدندن امين وسالم اولمق ايچون مسقواوزرينه سفر لازم اولدیغندن ويريلان فتواى شريفه موجبنجه اعلاى لواء دين‌مبين واعزاز شريعت سيدالمرسلين ايچون اول‌بهار خجسته آثارده عموما روم ايلى وآناطولى عسكرى وآلتى بلوك خلقى و دركاه معلام يكيچريلرى وجبه‌جيلرى وطوپجيلرى وطوپ عربه‌جيلرى وسائر طوايف‌عسكرايله سفرهمايون نصرت مقرونم مقرر اولمغله له‌الچيلكى ناميله مسقوايله متفق‌اولان نعلتران طرفندن چيقان الچى استانهٔ سعادتمه كتورليوب ادرنه‌ده مكث و اقامت ايتدرلمك اوزره آدملر تعيين ومقدما ينه‌ايهك كوچك الچيسى ناميله‌نعلتران طرفندن بچ (١) يوليله استانبوله كلان الچى دخى ادرنه‌ده اقامتى فرمانم اولان الچينك يانته كوندريلوب انشاءالله تعالى اسوج قرالى بوقيش ايچنده آغر قيش عسكريله كوندرلمسى مراد همايونم اولان موادك ترتيب مقدماتنه متعلق اقتضا ايدن كيفيات نامهٔ همايون شوكتمقرونمله خان مشاراليهك حسن‌كفايتنه تفويض وحواله اولنمغله سنكه وزير مشاراليه‌سن سندخى بوسفرده خان مشاراليهك رفاقتلرينه‌مأمور وسندن هروجهله غيرت‌وحميت مأمول‌اولمغله خلع فاخرهٔ‌ملوكانه‌مدن سمور فايض‌السروره قاپلوبرثوب خلعت باهرالبهجت وبش‌بيك غروش عنايت و احسانم اولوب وبوندن اقدم بندر

(١) ويانه

طرفنه كيدوب كلان مومى اليه محمد دام مجده ايله ارسال اولنمشدر . وصولنده عنايت واحسانم اولان خلعت مورث البهجتى لوازم تكريم ايله اكتسا واظهار مفاخرت ومباهات ايتدكدن صكره اسوج قرالنك كوندرلمسى خصوصنده خان مشاراليهك رأيلرينه موافقت ايله سندخى مبادرت و قرال مشاراليهه مقدما بر وجه قرض ويريلوب و تمسك آلنان سكز يوز كيسه آقچه‌دن ماعدا بوسنه ايچنده دخى هر كيسه‌سى بشر يوز غروش اولمق اوزره ايكييوز كيسه آقچه كوندريلوب ومبلغ مزبورك دخى يوز كيسه‌سى كندوسنه تسليم و يوز كيسه حالا بندر طرفنده محفوظ اولمغله حالا اول يوزكيسه آقچه‌نك اوزرينه ينه هركيسه‌سى بشريوز غروش اولمق اوزره طقوز يوز كيسه آقچه دخى ارسال ومجموعى بيك كيسه‌يه بالغ اولمغله ذكر اولنان بيك كيسه آقچه‌يى خان مشاراليه طرفندن سنك معرفتكله قرال مشاراليهه تسليم و بوسنه كندوسنه مقدما ويريلان يوز كيسه آقچه‌ايله جمعاً بيك‌يوز كيسه آقچه‌يه تمسك آلوب وبوندن اقدم ولايتنه كيتمسنه موقوف اليه‌عد ايتدوكى آقچه احوالى دخى بو دفعه مرادى اوزره حاصل اولوب بوندن صكره تأخير و توقفه باعث اوله‌جق برنسنه قالمامغله انشاء‌الله تعالى خان مشاراليه ايله سويلشلوب اسوج قرالنى بندردن قالدرمغه اهتمام و اميرالامراءالكرام بر وجه آرپه‌لق آولونيه سنجاغنه متصرف اولان مصطفى دام اقباله‌يى بندرده بريكه وكيل قويوب و اكر مصطفى پاشادن‌غيرى بندرمحافظه‌سنده برمقدار عسكر دخى اقتضا ايدر ايسه بوطرفه اعلام ايلمك اوزره خان مشاراليهك رأيلرينه حواله وبرمقدار تاتاردخى بولنمق لازم‌ايسه سلطانلردن بريله‌مى اولور يوخسه برميرزا ايله‌مى اولور بر مقدار تاتار عسكرى دخى بندر محافظه‌سيچون طرفلرندن تعيين اولنمسى خصوصى عهدهٔ كفايتلرينه تعليق اولنمغله خان‌مشاراليه ايله جمله احوال سويلشيلوب وقرار ونتيجه ويرلدكدن صوكره سندخى مكمل‌ومرتب قپوك‌خلق ومسلح ومستوفى آدملركله خان مشاراليهه رفاقت ورأى‌رزينلرينه موافقت ايده‌رك صوب مقصوده بله كيدوب سنك مأمول همايونم اولديغى اوزره مساعئ جميله وجوده كتورمك واستحصال رضاى همايونمه دل و جان ايله بذل تاب و توان ايلمك بابنده فرمان عاليشانم صادر اولمشدر . بيوردومكه فى اواسط ل ١١٢٤ » (١) .

اسوج قرالى ايسته‌ديكى پاره‌لره نائل اولدقدن صوكراده كيتمكده.

---

(١) ديوان همايون مهمه دفترى ، نومرو ١١٩ ، ص ٢٠٦ — وولته‌ر ، اون ايكنجى شارل ، آرمان قوله‌ن طبعى ، ص ٢٢٩ ، بو مكتوبك ترجمه‌سى وارسه‌ده غايت ناقص و يا كلشدر .

الآن تعلل ايتدى ، حكومت عثمانيه‌دن بيك كيسه آقچه دها ايسته‌دى ،
اون ايكنجى شارلك بو حركتى اركان دولتجه وبالخاصه كنديسنه مخالف
اولانلرجه تحملك خارجنده ايدى . آرتق اسوج آرسلاننك بندردن
جبراً چيقارلمسنه لزوم حاصل اوليوردى . ايلك اول ويريلن قرارده
شارلك سلانيك قلعه‌سنه نقلى مناسب كورولدى ، بو وظيفه‌نك ايفاسى
ايچون قريم خانته بر نامه (١) ، بندر محافظى اسماعيل پاشايه بر حكم
كوندرلدى :

«بندر محافظى وزير اسمعيل پاشايه حكم كه

بوندن اقدم افتخارالاماجد والاكارم حالا چاوش باشى اولان احمد دام مجده‌نك
اول طرفه واردقدن صكره اسوج قرالنك كيفيت احوالنى متضمن مكتوب وقائمه‌سى
كلوب وجناب امارت مآب ايالت نصاب سعادت اكتساب بالفعل قريم خانى اولان
دولتكراى خان دامت معاليه‌نك وسنكه وزير مشار اليه‌سن سنكدخى برر قطعه
مكتوبكز مومى اليه احمد دام مجده‌نك كاغدلريله مصحوباً واصل ومفهوملرى بالجمله
معلوم همايونم اولمشدر . از جمله اسوج قرالنك كتمكده بعض تعويقات باطله‌يه
توسل وتجه اوضاع ناهموارى مومى اليه چاوش باشى احمدك قائمه‌سنده تحرير
وقرال مسفوره بندردن قالقوب كتمسى تضييق اولندقده تردد وتعلل ايله مقابله
ايدوب كتمسى خصوصى ابرام اولندقده بن دولت عليه‌دن بيك كيسه اقچه دخى
استرم . اول اقچه كلدكجه بنم بردرلو ايشم بتمزو كيتمم (١) ديو جواب ويردوكى

(١) «بزى بوزادن مسلحاً چيقارمايه استعجال ايديورلر . قرال ، پادشاهك بوندن
معلوماتى اولماديغنى بيلديكى ايچون صوك راده‌يه قدر بكلمكه قرار ويردى . غالبا
تاتار خانى اوكوست ايله متمادياً مخابراتده بولنيور . بو ايشلره سبب ، هپ اودر .
دون ضابطلريمزدن وعسكرلريمزدن برچوغنى آلديلر . قراله هجوم ايده‌جكارمش
دينيور . قرالك قيمتلى وجودينى قانمزك صوك دامله‌سنه قدر مدافعه ايده‌جكز .
ايشته كوريورسكز يا ، عزيزم ، بوتون بونلرى ذات شاهانه‌يه بيلديريكز . بز
كنديلرينه بيك كيسه آلمادن كيده‌ميز ديدك . اردومز پولونيادن كلوبده بزه
پاره وهرشى كتيرنجيه‌قدر مساعده ايتملرينى سويله‌دك . فقط بونلرلاف ديكله‌ميورلر .»
غروطوسك مكتوبى ، بندر ، ١٢ كانون ثانى ١٧١٣

«عزيز قردشم ، ذات شاهانه‌يه بر عرضحال ويريكز وبيلديريكزكه تاتارخانى
بزى جبراً قالديرمق ايستيور . اطرافزده شمديدن ٦,٠٠٠ كشى واردر .

سنك وموميٰ اليه احمدك مكتوبكزده اعلام اولنمغله بوايش انجق اسوج قرالنك له ايچندن ولايتنه كتمسنك اكر عسكر واكر ساير جهتدن بوندن اقدم تداركى كوريلوب حركته مانع اوله‌جق برنسنه قالمامش ايكن شمدى كتمكدن ابا وامتناعى محض تعلل وتسول اولوب بركون اول بندردن قالقمسى امر لازم اولمغله قرال مسفورى بركون اول قالدروب صوب مقصوده كوتورمكه اقدام واكر رضاسيله كتمز ايسه باى حال جبر ايله كوتوروب له ايچندن كندى ديارى حدودنده ممكن اولان محله ايصال وله ايچندن جبر ايله كوندرلديكى حالده بوندن دولت عليه‌يه بر نفع ملحوظ اوليوب مضر اولاجغى محتمل ايسه له‌يولنى ترك ايدوب بلاتردد سلانيك قلعه‌سنه نقل وايصال ايليه‌سن ديو خان مشار اليهه خطاباً خط همايون شوكتمقرونم شرفصدور بولوب (١) تبليغى خدمتيله بالفعل بيوك ميراخورم اولان افتخارالاماجد والاكارم محمد دام مجده تعيين اولنمغله (٢) سكادخى اشبو امرشريفم اصدار وارسال اولنمشدر . ايمدى انشاءالله تعالى وصولنده سندخى بو خصوصه خان مشار اليهك رأى رزينلرى نه موافقت ايدرك كمال اهتمام ايله قيام وقرال مسفور بندردن قالديريلوب صوب مقصوده كوتورلمكه اقدام واكر رضاسيله كتمز ايسه باى حال جبر ايله كوتوريلوب له ايچندن كندى ولايتى حدودنده ممكن اولان محله ايصال اولنوب وله ايچندن جبر ايله كوندرلدوكى صورتده بر نفع ملحوظ اوليوب مضر اولاجغى اغلب احتمال اولمغله له يولندن انصراف و سلانيك طرفى اختيار اولنمق اقتضا ايدر ايسه قرال مسفورى سلانيك قلعه‌سنه نقل ايچون حالا بندرده اولوب بروجه آربه‌لق اوخرى واولونيه سنجاقلرينه متصرف اولان اميرالامراءالكرام مصطفى دام اقباله ايله بندرك سوارى نفراتندن وغيريدن كفايت مقدارى عسكر ولازم كلورسه خان مشار اليه طرفندن دخى برمقدار تاتار تعيين اولنوب ينه خان مشار اليهك انضمام رأيلرى وموميٰ اليه محمد واحمد دام مجدهمانك معرفتلريله قرال مسفورى سلانيك قلعه‌سنه نقل وايصاله اهتمام تام ايليوب بوخصوصك وفق رضاى همايونم اوزره اتمامنه وحسن ختامنه بذل وسع وقدرت وسندن مأمول

بونلر ارزاقمزى ومواصلاتمزى قطع ايده‌جكلر . ايچمزدن اللى كشى طوتديلر . خان ايله ميراخور برلك اولمشلر ، بزى قرال اوكوسته تسليم ايده‌جكلر . قرال امر ايديور ، بونلرى هپ پادشاهه بيلديريكز . » بندر، ١٦ كانون ثانى ٧١٣ ـ

(١) ديوان همايون مهمه دفترى ، نومرو ١١٩ ، ص ٢٧١ ـ تاريخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٣٩٠

(٢) تاريخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٣٩٠

همایونم اولدوغی اوزره آثار جمیله اظهارینه مبادرت وصرف مکنت ایلمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر بیوردمکه فی اواسط ر ۱۱۲٤ » (۱)

(۱) دیوان همایون مهمه‌دفتری، نومرو ۱۱۹ ، ص ۲٤۸ - نامه دفتری ، نومرو ٦ ، ص ۲۷۱

دمیرباش شارله امر قطعی ـ سرایده مذاکرات ـ اسوج قرالنك جبراً حدوددن ایچری آلنماسی ـ دیمتوقه‌ده اقامتی ـ شارلك مملکته عودت ایچون تشبثی ـ یول حاضرلنلری ـ عودتی متعاقب سلطان احمد ثالثله مخابراتی ـ سلطان احمد ثالثك شارله صوك مکتوبی .

شارله صوك دفعه اوله‌رق بر نامهٔ همایون دها کوندرلدی . بونامه‌ده سرت بر لسان قوللانیلیوردی :

«سزکه دوستمز اسوج قرالی سز . بوقیش ایچنده ولایتکزه کتمك اوزره جمله تدارکیکز کوریلوب وقریم خانه وبندر محافظنه نقلکز خصوصیچون تنبیه همایونمز اولوب وعسکر دخی حاضر اولوب حرکتکزه مترقب اولملریله ایمدی اشبو خط همایون شوکتمقرونمز واردقده بووقتی فوت ایتمیوب خانك وبندر محافظنك رأیلری اوزره بلا تأخیر قالقوب ولایتکزه عزیمت ایده سز . کتمیوب خلافیله حرکت ایدرسکز امر باشقه شکل اولمق اقتضا ایده‌جکینی فکر ایدوب البته بلا توقف قالقوب کیده سز.» (١)

شارلك تعند واصراری رجال دولتك اغبرارینی موجب اولدی ، کندیسنه (دمیر باش) لقبی ویرلدی . دمیر باش شارل قریم خانی‌ده ، اسماعیل پاشای‌ده دیکله‌میوردی . نهایت اسوج قرالی علیهنده کلن مکتوبلر سلطان احمد ثالث طرفندن‌ده مهم بر قرار اتخاذینه لزوم کوستردی . بوتون وکلای دولت حضور همایونه دعوت ایدلدی (١١٢٥) . اسوج قرالنك مملکتنه کتمسی مسئله‌سی مذاکره اولوندی :

« اسوج قرالی دولت علیه‌نك سایهٔ حمایه‌سنه التجا ایدلدن بر وبرقاچ سنه‌درکه کندیسنك سالما مملکتنه رجعت وعزیمتی خصوصنده وجوهله

(١) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ٦ ، ص ٢٧٦

بذل همت اولنوب هر دفعه‌ده عزيمتنى بردرلو صورتده تعليق وكتمسين بر امر عظيم حصولى ضمننده تحقيق ايده‌رك بر قاچ دفعه‌در كه دولت عليه‌يه كوناكون تكليفات ارتكاب ايتدردكدنصكره ينه‌بر مانع ايراديله تعلل ايدوب حتى بو دفعه‌دخى كندو رأى اوزره له ايچندن كتمسى خصوصيچون عظيم مصارف ارتكاب ويانجه كتمك ايچون بوقدر طوايف عسكريه اتعاب اولنمشيكن ينه امتناع ايلديكنى خان حضرتلرى واسمعيل پاشا اعلام ايلمش . بو بابده رأى حسن نه‌در ؟ »

ديه سؤال ايدلدى . صدراعظم ايله شيخ الاسلام شو مطالعه‌ده بولونديلر :

— قرال مسفورك برقاچ سنه‌دن برو ديارينه كتمسى ايچون تكليفاتنه مساعده اولندقجه كندو ن تعلل وخشونت مشاهده اولنوب دولت عليه‌يه زحمت ويرمدن غيرى بر فكرى اولمديغى ظاهردر . مسافر ايسه مسافرت تمام اولدى . كيده‌جك ايسه بران مقدم قالقسون . يوق ، دشمندن خوف ايدرم درسه ايشته عسكر حاضر وآماده طوريور . ياخود فكرى بويله مكث مديد اقامت ايسه ممالك محروسه‌ده اولان سائر نصارا كبى قبول ذمت ايله دولت عليه اوزرندن دفع ثقلت ايلسون . والا فرمان عاليه اطاعت ايتميوب بو حالاتك برين اختيار ايتمزسه اخذ اولنوب بو طرفه كتورلمسى اقتضا ايدر .

شيخ الاسلام « عدم اطاعتى نمايان اولورسه محاربه واخذى بابنده » (١) فتوى ويردى . بو قرارك دميرباش شارله تبليغى وممانعت ايتديكى تقديرده جبراً ديمتوقه‌يه نقلى ايچون قريم خاننه واسماعيل پاشايه امرلر كوندرلدى .

اركان دولتك مقرراتى كنديسنه تبليغ اولونديغى زمان ، شارل ينه امتناع ايتدى ؛ بو موسمده حركتك مشكل اولديغنى سويله‌دى . ديمتوقه‌يه كتمكى ايسه هيچ قبول ايتمه‌دى . ايشته او زمان ، اسوج قرالى ايله تاتار خاننك واسماعيل پاشانك عسكرلرى بيننده بر مجادله باشلادى . شارل ، معيتنده‌كى

(١) تاريخ راشد ، جلد ٤ ، ص ٢

مائی عسكرلر ايله عثمانليلره قارشی قهرمانانه مدافعه‌لرده بولوندی . بوصره‌ده لزومسز جبرلر ، يغمالرده وقوعه كلدی . شارل ، بوجسيم قوته طاقتی يتديكی درجه‌ده مقاومت ايتدی . نهايت بالضروره تسليم اولمايه مجبور اولدی .

شارلك جبراً ديمتوقه‌يه كوتورلمسی امر اولونمشدی . فقط لزومسز يره مقاومت ايده‌جكی ، قارشيسنده‌كی عسكرك سوء استعمالاتنه ميدان ويره‌جكی عقله كلمه‌مشدی . مع مافيه اوزمانلر سرای خلقندن شارله طرفدار اولانلر بواليم حادثه‌يه سببيت ويرنلردن نفرت ايتمشلردی (١) .

شارلك فلاكتنه سبب اولان بندر حادثه‌سی استانبولده پك زياده سوء تأثيری موجب اولدی . اسوجليلردن برقسمنك اسير ، حتی مالليرينك يغما ايدلمسی ، متجاسرلرك تجزيه‌سنه لزوم كوستردی . بندرده‌كی اسوجليلرك مقدارينی اكلامق ايچون بندر قاضيسنه ودفتردار وكيلنه امرلر كوندرلدی ؛ بو امرلر بروجه آتی ايدی :

بندر محافظی اسماعيل پاشايه حكم كه

جناب امارت مآب ايالت نصاب سعادت اكتساب قريم خانی اولان دولتكرای خان دامت معاليه طرفندن دردولتمدارمه مكتوب وقائمه كلوب منظور همايونم اولدقده بوندن اقدم له قراللغی ادعاسنده اولان استانسلاو بغدان ايچنده اخذ اولنمغله مسفوری اقكرمان قلعه‌سنه نقل ايتمكيچون ادم كوندرلدكده بغدان ويوده‌سی بعض اعذار ايراديله ويرمديكی اعلام اولنمغين سالف الذكر استلانسلاو وانكله بيله اخذ اولنان كفره‌لری بلاتردد خان مشار اليه طرفنه تسليم ايلمكيچون بغدان ويوده‌سنه مؤكد ومشدد وامر شريفم صادر اولوب واسوج قرالنی تضييق اثناسنده يكيچری وسائر طوايف عسكريه‌دن وتاتاردن بعضلری براز اسوجلولری اخذ واسير اولمق اوزره اليوم يدلرنده ايدوكی دخی استماع اولنوب واونلرك استرقاقلرينه قطعا

(١) «لكن برقرال آل عثمانه التجا ومضطر اولوب مسافرازلمشيكن بومثللو استثقال وتكدير عقلايه وغفلايه كره كورينوب ناس بيننده قيل وقال وسوء فال وبو استحقار . سلطنته سزا دكلدر ديدكارين پادشاه استماع ايدوب» شمعدانی زاده اوغلی سليمان افندی ، يازمه تاريخ .

رضای همایونم اولمامغله هر کیمده بولنورلر ایسه یدلرندن نزع وخان مشار الیه طرفنه تسلیم ایچون سنکه وزیر مشار الیه سن مخصوصاً بوماده ایچون شرف صدور بولان امر شریفمده سکا تنبیه همایونم اولوب واکر اسوجلولرك واکر لهلو وقزاقلرك وویوده کیوسکی وعسکرینك احواللری بالجمله خان مشار الیهك عهدهٔ کفایتنه حواله اولنمغله سکا دخی امر شریفم اصدار وارسال اولنمشدر . ایمدی سنکه وزیر مشار الیه‌سن سندخی ذکر اولنان امور وخصوصلرك جمله‌سنه خان مشار الیه ایله مماشات ولوازم وموافقتی مراعات ایدرك اهتمام واستانسلاو وهنوز خان طرفنه تسلیم اولنمیوب بغدار ویوده‌سنده بلا تردد جانب خانی‌یه تسلیم ایتدریلوب واولکی تخمین اوزرینه اقکرمان قلعه‌سنه‌می کوندریلور یوقسه براخر یره‌می قالدیریلور استتباع رأی خانی ایله مستحسن کوریلان وجه‌اوزره صورت ویریلوب واسیر اولمق اوزره یکیچری وسائر طوایف عسکریه وتاتارلرك اختفا ایتدکلری اسوجلولر دخی هر کیمك یدنده بولنورلر ایسه خان مشار ایله توافق وتعاضد اولنه‌رق استخلاص واطلاق اولندقدن‌صکره اکر ذکر اولنان اسوجلولر واکر حالا بندر طرفنده اولان اوچ بیك قزاقلر نره‌ده طورمق ونه ایشده اولمق مناسب کوریلور ایسه انلرك دخی احواللری صورت نظامه افراغ وبونلره امر شریفمله تعیین اولنان ذخایری دخی انضمام رأی خانی حاللو حاللرنجه توزیع واقتضاسنه کوره استمالت ایله قلبلری توطین وویوده کیوسکی وعسکرینك احوالنده ذل موجب اولان وجه قدر کرکی کبی تأمل وتفکر ودولت علیه‌مه تابع ومحذوردن سالم وجه وجیه ایله انلرك دخی نظامنه حسن ختام ویرلدکدن صکره صورت بولان کیفیتی خان مشار الیه طرفندن اعلام اولندقده سندخی علی‌وجه‌التفصیل هر احوالی عرض واعلام وسائر اوحوالیده عهدهٔ کفایتکه لازم کلان امور وخصوصلرك کلیسنده وجه حسن وتدبیر مستحسن ایله اهتمام تام ایلیوب سندن مأمول اولدوغی اوزره علی‌الدوام مساعیٔ جمیله وجوده کتورمکه دقت تام ایلك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر . فی اواخر م ۱۱۲۵» (۱) .

«بندر محافظی وزیر اسمعیل پاشایه حکم که

بوندن اقدم اسوج قرالنی تضییق اثناسنده اسوجلولرك بعضلرینی درکاه معلام یکیچریلری وبعضلرینی تاتار وسائر طوایف عسکر اسیر اولمق اوزره اخذ ایلدکلری استماع اولنوب و مزبورلرك استرقاقلرینه رضای همایونم اولمیوب هر کیمك یدلرنده

(۱) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ۱۱۹ ، ص ۲۷۱

بولنورلر ایسه اطلاق اولنوب ونظام احواللری جناب امارت مآب ایالت نصاب سعادت اکتساب قریم خانی اولان دولتکرای خان دامت معالیه‌نك عهدهٔ اهتمامارینه تفویض وحواله وجمله‌سنك دخی خان مشار الیه طرفلرینه رد وتسلیمی فرمان همایونم اولمغله ایمدی سنکه وزیر مشار الیه سن اشبو امر شریفم واردیغی کبی وجه مشروحا زره مقدما قرال مرقومی تضییق اثناسنده اخذ اولنان اسوجلولرك كرك درکاه معلام یکیچریلری وکرك سایر طوایف عسکردن الیوم کیمك یدنده بولنورلر ایسه ضابطلری معرفتلریله اللرندن الوب واحواللرینه نظام ویرلمکیچون خان مشار الیه طرفلرینه تسلیم ایلیه‌سن . الحاصل ذکر اولنان اسوجلولرك استرقاقنه بر وجهله رضای همایونم اولمامغله هرکیمك یدنده اولور ایسه اواسون بای حال جمله‌سنی بولدروب خان مشار الیهك طرفلرینه تسلیم ایتدرمکده زیاده‌سیله تقید واهتمام ایلك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر بیوردومکه فی اواخر م ١١٢٥) (١) .

«بندر قاضیسنه وبندرده دفتردار وکیلنه حکم که

حالا بندر طرفنده اولان لهلو واسوجلو وبراباش وپوتقالی قزاقلرینك بللو وباشلولری ایله مقدارلری معلوم همایونم اولمق ایچون علی‌الانفراد تعداد وباشقه باشقه دفتر اولنمامی فرمانم اولوب وخصوص مرقوم ایچون درکاه معلام قپوجی باشیلرندن . . دام مجده مباشر تعیین وارسال اولنمشدر. ایمدی سزکه مومی الیهما سز اشبو امر شریف واجب‌الامتثالم وصولنده وجه مشروح اوزره حالا بندر طرفنده اولان لهلو واسوجلو وپوتقالی وبراباش قزاقلری بللو باشلریله مقداردر مباشر مومی الیه معرفتیله ومعرفت شرعله علی‌الانفراد تعداد وباشقه باشقه دفتر ایلیوب ممهور دفترندر دولتمدارمه ارسال وواقع حالی عرض واعلام ایلمکیز بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر بیوردومکه . فی اوائل را ١١٢٥» (٢) .

اسوج قرالی ادرنه‌یه یرلشدکدن صوکرا (تیمور طاش) موقعنه نقلی مناسب کورلدی . بوصره‌ده (بندر) ده اسوج قرالی مسئله‌سنه دائر تحقیقات اجرا ایدلدی . باشلیجه مسببلر شیخ‌الاسلام ایله صدر اعظم وقریم خانی ایدی . بو حادثه‌یه سببیت ویرنلر کاملاً عزل ایدلدی . شیخ‌الاسلام

(١) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ١١٩ ، ص ٢٩٥
(٢) کذا ، ص ٢٩٥

ابه زاده‌نك یرینه عطاءالله افندی ، صدر اعظم سلیمان پاشانك یرینه قپودان ابراهیم پاشا ، قریم خانی دولتكرایك یرینه‌ده رودوسده منفی بولونان كوچوك قاردشی قپلان كرای تعیین ایدلدی (١). شیخ الاسلام ابه زاده اسوج قرالنك جبراً كتیرلمسندن اوقدر ممنون اولمشدی كه ، سروروندن قربانلر كسمش ، بوتدبیرك صرف كندی سایه‌سنده وكندی فكریله وقوعه كلدیكنی اهالی‌یه اشاعه ایله‌مشدی .

بندر محافظی اسماعیل پاشانك ده بو مسئله‌ده دخلی اولدیغی آكلاشیلدی ، پاشا سینوبده قلعه‌بند ایدلدی (٢). بندرده‌كی اسوجلیلر اسماعیل پاشانك بعض اشیایی اغتنام ایتدیكنی خبر ویردیلر . تحریات اجرا ایدلدی ، برشی بولونامادی . قرالك (تیمور طاش) موقعنه نقلی ایله اسماعیل پاشایه ضبط ایدیلن اشیایی اعاده ایتمسی ایچون یازیلان امرلر بروجه آتی ایدی :

« درگاه معلام قاپوجی باشیلرندن شاطر مصطفی دام مجده‌یه حكم كه افتخار الامراء العظام العیسویه مختار الكبراء الفخام المسیحیه اسوج قرالی قارلوس ختم اه عواقبه بالخیر والرشادك ادرنه‌یه قریب تیمور طاش نام محله نقلی اقتضا ایتمكله سنكه قاپوجی باشی مومی الیه‌سن اشبو امر شریفم وصولنده قرال مشار الیهی دیمتوقه‌دن قالدیروب كندی اتباعیله تیمور طاش نام محله نقل ایلمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر . بیوردومكه فی اواسط ر ١١٢٥ » (٣).

« سابقا بندر محافظه‌سنده اولوب حالا سینوبده قلعه بند اولان اسماعیل پاشایه حكم كه

بوندن اقدم دولت علیه‌مك سایهٔ حمایتنه التجا ایدوب حالا بندر جانبنده مكث اوزره اولان لهلو اعیانندن ویوده كیوسكی وسائر لهلولرك اسوجلو ایله اولان وقعه‌ده قطعا مدخللری اولمیوب بندر قلعه‌سنده كندو حاللریله اقامت

---

(١) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ١١٩ ، ص ٢٩٣ ، ١٧٥

(٢) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ١١٩ ، ص ٣٤٠ ، ٣٤١

(٣) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ١١٩ ، ص ٢٩٦

اوزره‌لر ایکن سنکه وزیر مشار الیه‌سن وقعهٔ مذکوره اثناسنده سابق‌الذکر کیوسکینك و اکر سائر لهلولرك اموال واشیالری طرفکدن نهب وغارت اولنوب ومسفورلهلولردن دردولتمدارمه‌دفتر وعرضحال ویریلوب ومنوال مشروح اوزره طرفکدن غصب وغارت اولنان اموال واشیالری کندولره رد ولنمق بابنده استرحام اولندقده درکاه عالی قپوجی باشیلرندن افتخارالاماجد والاکارم خلیل دام مجده مباشرتیله ومعرفت شرعله سنك بندرده تحریر اولنان اشیاك دفترنده دخی مسفورلرك غارت اولنان اشیاسندن بر نسنه بولنمامقله مسفورلرك غارت اولنان اموال دفتری طرفکه ارسال واصحابنه استردادی فرمانم اولمشیکن هنوز خبری واثری نمایان اولمامقله تأکید ایچون تکرار اشبو امر شریفم شرفیافتهٔ صدور اولوب کوندرلمشدر . ایمدی انشاالله‌تعالی وصولنده‌مسفور ویوده کیوسکی وسائر لهلولرك اول وقعه‌ده طرفکدن نهب وغارت اولنان اموال واشیالری ارسال اولنان دفتر موجبنجه معرفت شرعله بالتمام‌اصحابنه ایصال ورد و تسلیم ایله ابرای ذمت ایدوب بوخصوصده بر وجهله تعلل‌ومخالفتدن بغایت احتراز واجتناب ایلمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر . فی اوائل م ۱۱۲۵ » (۱) .

اسوج قرالی مسئله‌سی بوتون ارکان دولتی اشغال ایدییوردی . بندر محافظه‌سنه‌اسماعیل پاشادن صوکرا ، بوایشه موفق اولور امیدیله ، کوسج خلیل پاشا تعیین اولوندی. فقط پاشا اسوج قرالنی نقل ایچون حکومته عظیم مصرفلر تکلیف ایتدی . بو مسئله اوزرینه اوده عزل ایدلدی ، یرینه عبدی پاشاتعیین اولوندی . قرالك دیمتوقه‌یه نقلی‌روسیه ایله باب عالینك مناسباتنده‌ده بر ابیلك حاصل ایتدی . او زمانه قدر ایکی طرف بیننده کرکینلك حاصل ایدن ، اون ایکنجی شارلك بندرده اوطورمسی ومملکتنه‌کیتمه‌مسی ایدی . بوسفر روسلر « اسوج قرالنك دیارینه‌رجعتی خصوصنده ترك‌مخالفت ایتمك‌اوزره اعتماد » (۲) ایتدیلر ، باب عالی ایله مصالحه‌لرنی تأکید ایلدیلر .

اون ایکنجی شارل (بندر قالابالغی)ندن صوکرا دیمتوقه‌ده ایکی

---

(۱) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ۱۱۹ ، ص ۳٤۰

(۲) تاریخ راشد ، جلد ٤ ، ص ٦

سنه‌يه‌ياقين مأيوس ومضطرب برعمر كچيردی. بالآخره آوستريا طريقيله مملكتنه كيتمكه راضی اولدی. سفير بارون غروطوس واسطه‌سيله سلطان احمدخان ثالثه برنامه كوندردی؛ بونامه‌ده اسوج قرالی عودت آرزوسنی اظهارايديوردی :

« جانب همايون شهرياری‌يه اسوج و غوتيلر وانداليلر قرالی و آكا تابع ولايتلرك حكمداری قارولوس طرفندن كلان نامه‌نك ترجمه‌سی صورتيدر :

تقدير ربانی ايله تخت حكومتلری اولان ممالك محروسه‌لرنده بر آز زمان مكث ايلامز مقتضی ومدت مكثمزده دفعاتيله لطف وكرم واخلاص شهنشاهيلری آثاری مشاهده اولنوب بر كون مقدم مملكتمزك سرحدينه قريب كيتامزه نيت وتصميم اولنمغله مجار و نمچه ولايتی اوزرندن كيتامز مناسب كوريلوب باخصوص بوندن اقدم نمچه چاساری طرفندن مملكت موروثه‌لری ايچندن امن وسلامت ايله كيتامز خصوصی بر قاچ كره تكليف اولنمشيدی . الحالة هذه دولت عليهٔ ابد پيوندلريله اولان درون خلوصمز مقتضاسنجه و بو نيتمزك طرف همايونلرينه افاده اولنمسی اوزرمزه فرض مرتبه‌سنده اولديغندن وعد بيورلديغی اوزره كندومزك وجمله اتباع وآدملرمزك ممالك عثمانيه‌دن امناً وسالماً مرور و عبور ايچون اقتضا ايده‌جك اوامر شريفه همان احسان اولنمش مثابه‌سنده عد اولنمغله خلوص درون ايله ادای تشكره قيام و ايام مكثمزده مشاهده اولنان انواع لطف وكرم وآثار محبت شهرياری‌لری مدی‌العمر فراموش اولنمق احتمالی اولميوب دائما تشكراً دولت عليهٔ ابدپيوندلريله اولان مصافاتك استحكامی و دولت عليه‌نك دوستلغی طرفمزدن مراعات‌اولنمسی تعهداولنور واشبو خلوصنامه‌مزی ركاب همايونلرينه تسليم وايراد اولنان خصوصلری ومودت واخلاصمزی لساناً تصديق ايتمك ايچون برالچی نصب وتعيين اولنمی مقتضی‌اولديغنه بناءً قولونل وبكجيلرمزك قوماندانی‌اولان معتمدمز كريستيان البرت بارون غرطوس الچيلك خدمتنه انتخاب و اختيار اولنمشدر . ان‌شاءالله‌تعالی طرف‌همايون شهرياريلرندن آثار اخلاصمزه وعزيمتمزك تسهيلنه متعلق الچی٬ مومی‌اليه طرفمزدن هرنه‌كه تقرير وعرض ايدرايسه اعتماد كلی بيورلمق رجا اولنور . دركاه خدای لايزال‌دن رجای صادقانه‌مز بودركه دولت و سعادتلرين زياد برزياد ايليوب عاقبت خيرلنی ايله كمال دولت و اقبال ايله اول عالی حضرتی دايم و پايدار ايليه آمين . ديمتوقه‌ده ميلاد حضرت عيسانك بيك يديوز اون

دردنجی سنه‌سنده ماه تموزك اوتنجی کوننده یازلمشدر » (١) .

کامل دوستکز
قارولوس

« طرف همایون شهریاریدن اسوج قرالنه نامهٔ همایون شوکتمقرون

افتخارالامراء العظام العیسویه مختارالکبراءالفخام المسیحیه مصلح‌مصالح جماهیر الطائفةالنصرانیه ساحب‌اذیال الحشمة‌والوقار صاحب دلایل المجد والاعتبار اسوج و غوتیلر واندالیلر قرالی و آنلره تابع اولان ولایتلرك حکمداری و دوستمز قارولوس ختمت عواقبه بالخیر والرشاد توقیع رفیع همایون واصل اولیجق معلوم اولاکه جناب خدای متعال تقدس ذاته عن‌الشبیه و المثال حضرتلرینك علوعنایتی وایکی جهان فخری پیغمبر حبیب خدا و رسول مجتبی صف آرای سریهٔ‌انبیا قائد کتیبهٔ‌اصفیا حضرت محمدالمصطفی علیه من‌التحیات‌اتمها وازکاها ومن‌الصلوات اکملها واوفاهانك معجزات کثیرةالبرکاتی ایله مرجع‌سلاطین عظام وملجاء خواقین کرام اولان عتبهٔ علیهٔ شوکت پناه وسدهٔ سنیهٔ سپهر ارتفاعمزه اظهار صداقت ایچون طرفکزدن بعث اولنان ایلچیکز قدوة امراء الملة‌المسیحیه بارون غروطوس ختمت عواقبه بالخیر مقر سلطنت سنیهٔ عثمانی و استانهٔ سعادت اشیانهٔ جهانبانیمزه وصول بولدقده عادت قدیمهٔ اباء بلند اوصاف و دیدنهٔ مستدیمهٔ اسلاف سعادت اتصافمز اوزره دستورا کرم مشیرافخم نظام‌العالم ناظم‌مناظم‌الامم مدبر اموربالجمهور بالفکر الثاقب‌متمم مهام‌الانام بالرأی‌الصایب ممهد بنیان لدولة والاقبال مشیدارکان السعادة والاجلال مکمل ناموس سلطنة العظمی مرتب مراتب الخلافةالکبری المحفوف بصنوف عواطف ملك‌اعلی وزیراعظم و وکیل مطلق قوی‌الهممز علی‌پاشا ادام‌اله اجلاله وساطتیله اذن ورخصت ملوکانه‌مز صدورندنصکره ایلچیکز مومی‌الیه موقع عظمت و اجلال وموئل دلائل سعادت و اقبال اولان عتبهٔ علیهٔ خسروانه‌مزه روی‌مال و رسم قدیم اوزره نامه‌کزی تسلیم ایلدکدنصکره وزیر اعظممز مشارالیه وساطتیله نامه‌کزك ترجمه‌سی پایهٔ سریر سعادتمصیر خسروانه‌مزه عرض وتلخیص اولنوب خلاصهٔ مفهو منده تقدیر ملك منان ایله بر آز ایام ممالك محروسه‌مزده مکث وارم ایدوب حالا مملکتکزه اوفق و انسب کوردیکی اوزره نمچه و مجار ولایتلری اوزرندن توجه و عزیمتکزه قرار ویردیکیکندن اکر کندوکزك واکر بالجمله‌اتباع وآدملرکزك ممالك محروسة‌الممالکمزدن امناً وسالماً صوب مقصودلرینه

(١) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ٦ ، ص ٣٣٢

مرور وعبورلریچون اوامر شریفه مقتضی اولدیغی وسزك صداقت و اخلاصکزه وعزیمتکزك تسهیلنه متعلق الچیکز مومی الیهك لساناً تقریرینه حواله اولنان خصوصلره اعتماد اولنمسی ودولت علیهٔ ابدپیوندمزله ماییننده حاصل اولان دوستلغك صداقت واخلاصی ایله مراعاتی طرفکزدن تعهد اولندیغی اعلام اولنمغله تحریر اولنان مرام مخالصت فرجام و الچیکز مومی الیهك تقدیری دخی وزیر اعظممز وساطتیله بالجمله محاط علم عالم شمول خسروانه‌مز اولوب بعونه تعالی حرکتکز ایچون اقتضا ایدن عربه وبارکیر وذخایری تدارك واحضار ایلدکدنصکره بوندن اقدم طرفکزده اولان درکاه معلام قپوجی باشیلرندن افتخار الاماجد والاکارم یوسف دام مجده ایله معاً کندیکزی اتباعکزی امن و سلامت ایله دولت علیه‌مز حدودی نهایتنه دکین ایصال ایلمك ایچون حالا درکاه معلامز قپوجی باشیلرندن افتخار الاماجد والاکارم مصطفی دام مجده دخی تعیین وبندرده اولان اتباعکزك دخی کذلك اقتضا ایدن عربه‌لرین وبارکیر وذخیره‌لرین تدارك ایلمك وسزك دیمتوقه‌دن حرکتکزدن صکره انلر دخی بندردن قالقوب اثنای طریقده ترغه‌ویشته نام محلده سزه ملاقات ایتدرمك ایچون دولت علیه‌مز امکدارلرندن حالا باش باقی قولی اولان حسن زید مجده تعیین اولنوب وطرف مملکتکزه عزیمته اذن ومساعدهٔ همایونمز اولدیغین اشعار ایچون اشبو نامهٔ همایون ملاطفت مقرونمز اصدار والچیکز مومی الیه ایله ارسال اولنمشدر . لدی الوصول نامهٔ صداقت علامه‌کزده تعهد اولندیغی اوزره دولت علیهٔ ابدپیوندمز ایله حاصل اولان دوستلق طرفکزدن مراعات اولندقچه جناب ملوکانه‌مزدن دخی اجرای مراسم مصافاته حسن توجه پادشاهانه‌مز مصروف ایدوکی معلومکز اوله . والسلام علی من اتبع الهدی . فی اواسط ش ١١٢٦»(١)

فی الحقیقه سلطان احمد ثالث شارلك مملکتنه کوندرلمسی ایچون لازم کلن ترتیباتی اتخاذ ایتمشدی . شارل ممالك عثمانیه‌ده ، معیتی افرادی حدود جوارنده قالدقچه، روسیه ایله صلح ومسالمت اوزره بولونمانك غیر قابل اولدیغی آشکاردی . استانبولدن روسیه حدودینه ، روسیه حدودندن استانبوله کلن روسلرك اسوجلیلر طرفندن بندرده تعرضه اوغرامالری احتمالی دائما موجوددی . حتی بر دفعه‌سنده :

«ادرنه‌دن مکتوبلر ایله بندره واندن دخی مسقو حدودینه کیدن مسقولولرك وکذلك مسقو حدودندن ممالك محروسه جانبنه کلان مسقولولرك دولت علیه

(١) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ٦ ، ص ٣٣٦

طپراغنده نفوس واموال‌لرینه‌عساکر منصوره‌دن‌لهلو واسوجلو قزاق وسایرلردن قطعا بر کونا ضرر وکزند ایرشمامك اوزره محافظه ومحارسه‌لری خصوصنده تقید واهتمام » (١)

ایدلمسی ایچون بندر محافظی مصطفی پاشایه حکم یازلمشدی . کذا شارلك یوللرده محافظه‌سی ایچون‌ده امرلر کوندرلدی . قرالك بلغراد یولیله اسوجه کوندردیکی‌ایکی ذاتك محافظه‌سی ایچون قاضیلره ، کتخدا یرلرینه ، یکیچری سردارلرینه آیریجه تنبهاتده بولونولدی . بوامرلر بروجه آتی ایدی :

«دیمتوقه‌دن بلغراده وارنجه یول اوزرنده واقع اولان‌قاضیلره وکتخدایرلری ویکیچری سردارلرینه واعیان ولایت وایش ارلرینه حکم‌که

قدوة‌الاعیان الملة المسیحیه حالا استانهٔ سعادتمده اولان اسوج الچیسی بارون غروطوس ختمت عواقبه سدهٔ سعادتمزه‌عرضحال کوندروب حالا دیمتوقه‌ده مکث اوزره اولان اسوج قرالی طرفندن‌بلغراد یولیله اسوج ولایتنه ایکی نفر اسوج بکزاده‌سی کوندرلمك اقتضا ایتمکله سزکه مومی الیهم سز ذکر اولنان ایکی نفر اسوج بکزاده‌سی ایکی نفرخدمتکارلریله هرقنغکزك تحت قضاسنه واروب‌داخل اولور ایسه کندولرینه واثواب وطوارلرینه دخل وتعرض ومرور وعبورلرینه ممانعت اولنمامق بابنده امر شریفم رجا ایلدوکی اجلدن وجه مشروح اوزره‌عمل اولنمق ایچون یازلمشدر . فی اواخر ب ١١٢٦» (٢) .

«درکاه معلام قپوجی باشیلرندن مصطفی دام مجده وجزیه محاسبه‌جیسی‌شکری حسین زید مجده‌یه حکم‌که

افتخارالامراءالعظام‌العیسویه‌مختارالکبراءالفخام المسیحیه اسوج قرالی‌قارولوس ختمت عواقبه بالخیر حالا دیمتوقه‌دن ولایتنه عودت وعزیمت اوزره اولمغله سزکه مومی الیهم سز دیمتوقه‌یه واروب قرال‌مشار الیه‌ایله معاً کیدوب افلاق‌حدودندن مجارسنورینه قریب ترغوویشته نام‌محله وارنجه‌قرال مشار الیهك لازم کلان زادو

(١) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ١٢٢ ، ص ٥ ، ٦

(٢) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ١٢٢ ، ض ١٣٩ .

ذخيره‌لرين ويروب كندويه واتباعنه بر درلو ضرورت ومضايقه چكدرميوب واثنای راهده رعايافقراسنه بر كونه جور وتعدی وبر فردك مفت ومجاناً بر شيلرين آلميوب وآلدرميوب ومأكولات ومشروباتی هر نه ايسه سنكه مباشر قپوجی باشئ مومی اليه سن منازلده رايج‌الوقت اولان بها ايله تدارك واقچه‌لرين بالتمام كندويدكله اصحابنه ويروب وقرال مشار اليهك اولدن يانته تعيين اولنان دركاه معلام قپوجی باشيلرندن افتخارالاماجد والاكارم يوسف دام مجده دخی سنك رأيكه مخالف وضع وحركت ايلميوب معيتده واتفاق ايله اجرای خدمته بذل اقتدار اولنمق ايچون افتخارالامراء والاكابر بالفعل باش دفترداراولان عثمان دام علوه‌نك اعلامی موجبنجه ديوان همايونم طرفندن امر شريف تحرير اولنمق ايچون صادر اولان فرمان موجبنجه باش محاسبه‌دن ممهورقايمه ويرلمكله وجه مشروح اوزره عمل ايلمكز بابنده فرمان عاليشانم صادراولمشدر بيوردومكه. فی اواسط ش ١١٢٦ (١).

«حالا باش باقی قولی اولان حسن زيد مجده‌يه حكم كه

افتخارالامراء العظام مختارالكبراء الفخام المسيحيه اسوج قرالی قارولوس ختمت عواقبه بالخير بندرده مكث اوزره اولان باش وكيلی جنرالك يوز قرق طقوز نفر آدميسی اولوب يوميه ويريلان تعييناتلری شئ قليل اولمغله كفايت مقداری تعيينات وساكن اولدقلری خانه‌لرينه شمديه‌دك اجاره ويرلممكله انك دخی ويرلسی ايچون جناب امارت مآب ايالت نصاب سعادت اكتساب بالفعل قريم خانی اولان قپلان كرای خان دامت معاليه اعلام ايدوب قرال مشار اليه حالا ولايتنه عودت وعزيمت ايتمك اوزره اولمغله جنرال مرقومك ونفراتنك وساير اسوجلولرك بندردن ترغوويشته نام محلده قرال مشاراليهه ملحق اولنجه لازم كلان عربه و باركير وكفايت مقداری تعييناتلری و خانه‌لرينك كيرالری اميرالامراء الكرام حالا بندر محافظه‌سنده اولان محمد دام اقباله معرفتيله ترتيب ودفتر وبالجمله مالزمه‌لری تكميل و حاضر و اماده ايتدريلوب و سنكه باش باقی قولی مومی اليه حسن زيد مجده‌سن قرال مشاراليهك باش وكيلی و يانده اولان بالجمله اسوجليلری محل مأموره نقلنه سنی مأمور ولازم كلان مصارفلری دخی سنك بوكون صرف اولنمق اوزره بهر منزلده آلنان تعييناتك نرخ جاری اوزره بهالری ويرلمك اوزره بيك يوز يكرمی يدی سنه‌سی (كيلی) جزيه‌سی مالندن سنكه مومی اليه‌سن علی الحساب سكا بيك غروش حواله اولنوب وافتخارالامراء والاكابر بالفعل باش دفتردارم

(١) ديوان همايون مهمه دفتری ، نومرو ١١٩ ، ص ٢٢٣ ، ١٢٤

اولان عثمان دام علوه اعلامیله دیوان همایونم طرفندن امر شریف ویرلك ایچون باش محاسبه‌دن ممهور قائمه ویرلمکله وجه مشروح اوزره عمل اولنمق بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر . بیوردومکه فی اواسط ش ۱۱۲۶ » (۱) .

شارل آرتق مملکتنه کیتمکه راضی اولیوردی . سلطان احمد ثالث اسوج قرالنه صمیمیتی کوسترمك ایچون خرجلقلر، مکمل آتلر هدیه ویردی . قرال ، معیتنده درت یوز کیشی بولوندیغی حالده، دیمتوقه‌دن حرکت ایتدی (۱۰ رمضان ۱۱۲۶) . شارلی محافظه‌ایچون سابق اوزی محافظی مرحوم یوسف پاشانك کتخداسی مصطفی آغا ایله درکاه عالی قپوجی‌باشیلرندن سلیمان آغا زاده یوسف بك تعیین‌اولونمشدی. شارل‌دائما معاونت کوره‌رك ، یوللرده مشکلاته اوغرامیه‌رق ، اردل حدودینه یاقلاشدی . افلاقده ، (بیدست) موقعنده ، معیتنده‌کی ایکی بیك بش یوز کیشی‌یی بولوکلره آییردی ، هر برینه برر قوماندان تعیین ایتدی . معیتی افرادندن « اون نفر کمسنه‌یه صقال صالیوردوب اردل ایچندن قزل قله یولندن خفیةً » (۲) کوندردی .

اسوج آرسلانی پولتاوا هزیمتندن‌صوکرا عثمانلی طوپراغنده یاره‌سنی تداوی ایتمش ، خصمندن انتقام آلمق ایچون سنه‌لرجه اوغراشمش ، نهایت یأس و المدن باشقه بر شی کورمیه‌رك مقهور و متأثر مملکتنه چیقوب کیتمشدی .

اسوج‌قرالی ، هردرلو سرکذشتلرینه ، محرومیتلرینه رغماً ، عثمانلی

(۱) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ۱۲۲ ، ص ۱۳۹

(۲) تاریخ راشد ، جلد ٤ ، ص ۲۵ — « مقدم سکزاون ادمنه صقال صالدرمش . عسکری اولان اون بیك بشیوز آدمنی بشر بلوك ایتدی وهربلوکه ایکیشر صقاللو الحاق‌ایتمکله کندویی غیب‌ایتدی. هرقنغی بلوکده اولدیغی بلنمادی. بو تقریب ایله سلامت مملکتنه کچدی کیتدی . » شمعدانی زاده اوغلی سلیمان افندی ، یازمه تاریخ .

وطننده كورديكی اكراملردن ينه ممنوندی . شارل وطنمزده كندی مملكتنده ايمش كبی امر وقومانداايتمش ، و بو سربستيسنی عمرينك صوكنه‌قدر اونوتمامشدی. مملكتنه مواصلتنی متعاقب سلطان احمدخان ثالثه كونردیكی تشكرنامه‌ده بوحسياتنی علناً بيان ايله‌مشدی .

شارلك هرنه‌رلو تعندلرينه ، اصرارلرينه رغماً عثمانليلرده خاطره‌سنی بر درلو اونوتاميورلردی . سلطان احمد ثالث بيله دمير باش شارله جواباً كونردیكی نامه‌ده اسوج آرسلانی حقنده‌كی صميميتنی ، اسوج قهرماننك بسالتنه حرمتنی شو صورتله اظهار ايله‌مشدی (١) :

« طرف همايون شهرياريدن اسوج قرالنه نامهٔ همايون

افتخارالامراء العظام العيسويه مختارالكبراء الفخام المسيحيه مصلح مصالح جماهيرالطائفةالنصرانيه ساحب اذيال الحشمة والوقار صاحب دلائل المجدوالاعتبار اسوج وغوتيلر وانداليلر قرالی وآنلره‌تابع اولان ولايتلرك حكمداری دوستمز قارولوس ختمت عواقبه بالخيروالرشاد توقيع رفيع همايون واصل اوليجق معلوم اولا كه حضرت حق و فياض مطلق جل جلاله‌نك علوعنايتی و ايكی جهان فخری پيغمبرمز حبيب خدارسول مجتبی صف‌آرای سريهٔ‌انبيا قائد كتيبهٔ اصفيا حضرت محمدالمصطفی عليه من‌الصلوات ازكيها و من‌التحيات اوفاهانك معجزات كثيرة البركاتيله ملجأ سلاطين روی‌زمين وملاذ خواقين صاحب تمكين اولان سدهٔ سنيهٔ سعادت قرين وعتبهٔ عليهٔ خلافت رهينه‌مزه مؤسس بنيان موانست و ممهد ايوان مصادقت ايچون طرفكزدن ارسال ايلديككز نامهٔ مخالصت علامه‌كز وديعهٔ آغوش امانتی اولان طرف ايله جانب دريادن درالنصر والميمنه محميهٔ‌ادرنه صانهاالله عن‌الافات والبليه‌ده قائد توفيق‌الهی ايله كلوب داب قديم عثمانی و آيين مستديم جهانبانی اوزره وزرای عظام و وكلای فخامز وساطتی ايله ترجمه‌سی پايهٔ سرير سعادت‌مصير خسروانه‌مزه عرض و تلخيص اولنوب خلاصهٔ مفهومی بالجمله محاط علم عالم شمول خسروانه‌مز اولمشدر . ازجمله ممالك فسيحةالمسالكمز حدودندن صوب‌مقصوده توجه وعزيمت وقطع‌منازل وطی‌مراحل ايدرك بتوفيق‌الملك‌الباری آمناً وسالماً نيچه‌لودن مالك اولدوغكز مملكتكزه عافيت وراحت ايله وصولكزی و دولت عليهٔ ابدپيوندمز ايله مابينده حاصل اولان دوستلغك صداقت واخلاص

(١) ديوان همايون نامه دفتری ، نومرو ٦ ، ص ٢٠٢ :

ایله مراعاتی طرفکزدن سنوح ایتدوکی اوزره جانب سلطنت سنیه‌مزدن دخی تأکد واستقراری خلوص فؤادایله مرادکز ایدوکن اشعار ایتدوککزدن خاطر همایون صفامقرونمز محظوظ اولمشدر . مدت مدید و عهد بعیددن برو بو خاندان شامخ‌الارکان و دودمان راسخ‌البنیانمز ایله صداقت و اخلاصده راسخ‌دم و مرکز دوستی و اتحادده ثابت قدم اولمکز سببی ایله خاطر قدسی مناظرمز طرفکزه منجذب و معطوف اولدوغنه بناءً آستانهٔ سعادت آشیانه‌مزده باعث تودد وائتلاف اولسون ایچون سربایلوسکز اقامت ایلمك اوزره بوندن‌اقدم قبول ورغبت واذن ورخصتی متضمن وزیر اعظممز طرفندن مکتوب تحریر و ارسال اولنمشیدی . حالا بوخصوص مقبول و معتبرمز اولوب سبب تزاید مهر و وداد اولمسندن محظوظ اولدوغمزی اشعار ایچون اشبو نامهٔ همایون ملاطفت مقرونمز اصدار ... ایله ارسال اولنمشدر. لدی‌الوصول طرف سلطنت سنیه‌مز ایله مابینده حاصل‌اولان موالات ومصافات مقتضاسنجه فیمابعد خصوص مزبور تکرار استشاره واستیذانه موقوف اولمیوب استانهٔ سعادت اشیانه‌مزده اقامت ایتمك اوزره هر نوقتده طرف باهرالبسالنلرندن بایلوس ارسال اولنور ایسه میانمزده محقق اولان خلوص ومودتی تمهید ایچون صفای خاطر ایله استانهٔ سعادتمزده اقامت وشریطهٔ مسالمت رعایت ایتدیریله‌جکی معلومکز اولوب نامهٔ صداقت علامه‌کزده تعهد اولندوغی اوزره دولتعلیهٔ ابدپیوندمز ایله مابینده حاصل اولان دوستلق واثر مخالصت بروجهله فراموش اولنمیوب جناب ملوکانه‌مزدن اجرای مراسم مصافاته حسن توجه پادشاهانه‌مز مصروف ایدوکی ملحوظکز اوله . جناب میسرالامال بحسب‌التقدیر سبقت‌ایدن متاعب ومهاجرانکز مقابلی امید بعید صفا وعافیت واعداء بدخواهلرکز اوزرینه غلبه ونصرت ویروب وقت وقت نامهٔ مصادقت ختامه‌کز ورود بولدقجه بر مقتضای صدق وسداد طبع همایون جلادت نهادمزه دخی باعث انشراح اولمقدن خالی‌المیه و مزید فوزوعنایت ازلیه‌سندن غرور ورعونته تبعیت ایله مناقض عهد وپیمان اولان بدخواه قرین لخسرانلرمزی مدمر ومقهور ایدوب اودای خلوص اشنامزی دخی سرورمز ایله مسرور ایلیه آمین . بفضله‌المعین والسلام علی من‌اتبع‌الهدی . فی‌اواسط ر ١١٢٩ »

دمیر باش شارلك وفاتی ـ قیز قاردشی اولریقانك باب عالی‌یه مراجعتی ـ یرینه زوجی برنجی فردریقك جلوسی ـ استانبولده اسوج سفیری ـ دمیر باش شارلك بورجلری ـ داماد ابراهیم پاشا صدارتنده اسوجه سفیر اعزامی ـ ایلك سفیریمز قوز بکیجی مصطفی آغا ـ اسوج قرالنك جوابلری .

دمیر باش شارل ، تورکیه‌دن مفارقتندن صوکرا ، محاربه میدانلرنده ترك حیات ایتدی (١١٣١) . شارلك «دانیمارقه قلعه‌لرندن (قرون حولم) (١) نام قلعه‌یی محاصره ایتمکین اثنای جنك وجدالده بالذات کندوسی متریسلرده عسکرینه تأکید حال وحرب وقتال ایدرکن قلعه‌دن قورشون ایله اوریلوب افتادهٔ خاك هلاك » (٢) اولدیغی قریم خانی طرفندن باب عالی‌یه خبر ویرلدی .

استانبولده داماد ابراهیم پاشا صدارته کچمش ، یکی وپارلاق بر دور آچیلمشدی . مملکت صلح و صلاح ایچنده ترقی ایله‌یوردی . اوروپا دولتلریله ، وبالخاصه فرانسه ایله ، مناسباتمز غایت صمیمانه ایدی . دولت عثمانیه ایله اسوجلیلر بیننده طاتلی بر خاطره قالمشدی . دمیر باش شارلك بندرده اقامتی عثمانلیلرله اسوجلیلر ارهسنده صمیمی بر رابطه حاصل ایتمشدی . هرکس اسوجلیلری عثمانلیلره دوست وروسلره دشمن عد ایدییوردی . اسوجله باب عالی بیننده مناسبات دوستانه ایدی .

بر ایکی سنه ایچنده اسوجده مهم تبدلار حاصل اولدی . دمیر باش شارلك یرینه قیز قاردشی اولریقا الهئونورا اسوج تختنه جلوس ایتدی .

---

(١) فریدریقسهالد .

(٢) تاریخ راشد ، جلد ٥ ، ص ١٢٨

بو تبدل سلطنت «بروجه سفارت آستانهٔ سعادتده خوشنشين مسافرت اولان نمچه ايلچيسى وساطتيله استدامهٔ مودت ايچون» (۱) تبليغ ايدلدى. سلطان احمد ثالثه بر نامه ، صدر اعظم داماد ابراهيم پاشايه قراليچه طرفندن بر مكتوب كوندرلدى . بو مخابرات ، باب عالى ايله اسوج بيننده‌كى صميميتك تماديسنه سبب اولدى . «دولت عليه‌نك باب احسان وعنايتى روى احباب واعدايه كشاده اولديغى » آوستريا سفيرينه تبليغ ايدلدى .

بر مدت صوكرا باب عالى اولريقا اله‌ئونورا (۳) نك اختيارى ايله قراللق امورينى زوجى فريدرقوش نام كيمسه‌يه تفويض ايدوب مسفور «بالاستقلال اسوج ممالكنه قرال اولديغنى متضمن» (۲) قرال برنجى فره‌دريقدن نامه ومكتوب كلدى (۱۱۳۲) .

داماد ابراهيم پاشا بوتون دولتلرله صلح ومسالمت اوزره ياشامق فكرنده ايدى . پساروفچه معاهده‌سنى بوفكره بناءً عقد ايتديرمش ، صلح عقد ايدلمه‌دن صدارتى درعهده ايتمه‌مشدى .

داماد ابراهيم پاشا مملكتك ماليه ايشلرينى تدقيق ايتديكى صره‌ده اسوج قرالى اون ايكنجى شارلك بورجى مسئله‌سنى نظر دقته آلدى . بوبورج الآن تسويه ايدلمه‌مشدى . قرالك بورجى ايكى بيك كيسه آقچه ، اوزمانك رايجى اوزره ، ايكى يوز اللى بيك غروشدى . ابراهيم پاشا بوبورجك تسويه‌سنى طلب ايتمك اوزره اسوجه بر سفير كوندرمكه قرار ويردى . بوسفير ، قوزبكجى مصطفى آغا ايدى . عثمانلى سفيرى نامهٔ همايونى تقديم ايده‌جك ، متوفى اسوج قرالنك دولت عثمانيه‌يه بورجى اولان مبلغى تماماً اخذ وقبض ايليه‌جكدى . نامهٔ همايونك صورتى بروجه آتى ايدى :

(۱) تاريخ راشد ، جلد ٥ ، ص ۱۸۱
(۲) عثمانلى تاريخلرنده آنا
(۳) تاريخ راشد ، جلد ٤ ، ص ۲۷۳

«اسوج قرالی وغولوا واندال واكا تابع نجه ولايتلرك حكمداری فردر قوشه نامهٔ همايون .

بوندن اقدم اسوج قرالی ايكن دار دنيادن عالم عقبايه ارتحال ايدن قاينكز قارولش حتنده مبذول اولان عواطف عليهٔ پادشاهانه‌مز وبعده زوجكز مفتخرة الملكات العظيمات العيسويه مختارة المخدرات الفخيمات المسيحيه اولريقه الونار ختمت عواقبها بالخير ايله معاملهٔ مجامله وحسن ملاطفت وموالات ملوكانه‌مز وسز دوستمز ايله دخی مراسله ومابينده حاصل اولان دوستلق مراسمنه رعايت ايله تقويت ويرلمكين وبودوستلغك حقوقنه رعايةً مقدما مشار اليه قارولش قراله مبذول اولان انعامات خسروانه‌مزدن ماعدا ايكی قطعه معمول به تمسكاريله خزينهٔ عامره‌مزدن اقراض ايلدوكی ايكی بيك كيسه اقچه‌نك مطالبه‌سی مملكتكزك حسن نظام بولمسنه توقيف وتأخير اولنمشيدی . الحالةهذه باراده‌اله تعالی حسن تدبيركز سببيله مملكتكز نظام تام بولوب وبواقچه قراللغكز دينی اولوب اداسی لازمهٔ عهدهٔ اهتمامكز اولمغله حالا اخذ وقبض ومابينده پايدار اولان دوستلغك تزايد وتأكيدی ايچون اشبو نامهٔ همايون ملاطفت مقرون پادشاهانه‌مز ايله‌دردولتمدار-مزدن . . . (١) تعيين اولنمغين دستور اكرم مشير افخم نظام العالم ناظم مناظم الامم ممهد بنيان الدولة والاقبال مشيد اركان السعادة والاجلال مكمل ناموس السلطنة العظمی مرتب مراتب الخلافة الكبری المحفوف بصنوف عواطف الملك الاعلی وزير اعظم ستوده شيم ووكيل مطلق قوی الهمم وداماد مكرم ومحترم ابراهيم پاشا ادام‌اله تعالی اجلاله وضاعف بالتأييد اقتداره واقباله طرفلرندن بوخصوص ايچون مفصل ومشروح مكتوب تحرير ومومی اليه ايله ارسال اولنمشدر . لدی الوصول كيفيت احوال علی التفصيل معلومكز اولدقده منوال مشروح اوزره قراللغكز دينی اولان مبلغ مرقومی تماماً اخذ وقبضه مأمور اولان موموی اليهه ادا وطرف دولت عليه‌مزه ارسال ايله دوستلق حقوقنی ايفا وازدياد موالات ومودته اهتمام اوفی ايلمكز ملحوظدر والسلام علی من اتبع الهدی . تحريرا فی اواخر ١١٣٨ (٢) .

مصطفی آغا اسوجه كلدی . (استقوقهولم) ده پارلاق بر صورتده استقبال اولوندی . دمير باش شارلك وطننده اوزون مدت قالدی .

---

(١) قوز بكجی مصطفی آغا .

(٢) ديوان همايون نامه دفتری ، نومرو ٧ ، ص ١٢٨

بومدت ظرفنده اعزاز واکرام ایدلدی . مصطفی آغا نامهٔ همایونی قراله تقدیم ایتدی ؛ فقط بورجی آلمایه موفق اولامادی : اسوج حکومتی عظیم مضایقه ایچنده ایدی . شمال حربی اسوجك منابع ثروتنی خللدار ایتمشدی. بوسببلردن طولایی حکومت بیان معذرت ایدییور، عثمانلی دولتنك دمیر باش شارل حقنده کوستردیکی صحابتدن طولایی اظهار ممنونیت ایلیوردی . اسوجك احوال مالیه‌سی یولنه کیرر کیرمز پاره‌نك تسویه ایدیله‌جکی وعد ایدیلیوردی .

مصطفی آغانك اسوج سفارتی بر سنه‌یه یاقین دوام ایتدی . هوالرك غیرمساعد بولونماسی عودتنك تأخیرینه سبب اولدی. مصطفی آغانك اسوجده اقامتی اثناسنده استانبوله اسوجدن برسفیر کوندرلدی . سفیرك اعزامنه ومصطفی آغانك تأخیر عزیمتنه دائر اسوج قرالنك باش وکیلی طرفندن صدراعظم داماد ابراهیم پاشایه برمکتوب کوندرلمشدی. صورتی بروجه آتی ایدی :

«دولتلو عنایتلو ولی‌النعم صاحب دولت حضرتلرینه اسوج قرالنك باش وکیلی و قنچه‌لیراسی رودوش طرفندن کلان مکتوبك ترجمه‌سیدر .

دولتلو سعادتلو مکرمتلو دولت علیه‌نك وزیر اعظمی دوستمز ابراهیم پاشا حضرتلرینك حضور سعادتمأبلرینه ادعیهٔ متوافره برله عرض خلوص مودت قلنمق سیاقنده دوستانه انها اولنان بودرکه دولت علیهٔ عثمانیه جانبندن تجدید مصافات ایچون حشمتلو اسوج قرالی مروتلو افندم دوستلری طرفنه فرستاده بیوریلان عزتلو مصطفی آغا یدیله طرف سعادتلرندن تحریر وارزانی بیوریلان ایکی قطعه مکتوب مرغوب مودت مشحونلری کلوب وصول بولدقده کمال مرتبه ممنون ومسرور اولمشزدر . طرف سعادتلرندن مومی الیه مصطفی آغانك تبلیغنه سپارش ورؤیت وتحقیق بودوستکزك ذمت اهتمامنه حواله بیوریلان امور مهمه‌ده تکاسل اولنمیوب حشمتلو قرال باوقار مروتلو افندم دوستکز دولت علیهٔ ابد قیامه میل ورغبتلرینی اظهار وبیانه براهین واضحه ایله طرف دولت علیه‌یه تشنه ومشتاق اولدقلری صدق وخلوصی متضمن نیت وعزیمتلرینی قوتدن فعله کتورمکه فرصتیاب اولمق ارزوسنده اولدقلرینی باخصوص دولت علیهٔ ابدقیاملرنده مهمان اولمق تقریبیله

اقربالرندن متوفی اسوج قرالی اولان اون ایکنجی قارولوش نام قرال حقنده مبذول بیوریلوب مظهر اولدقلری التفات علیه‌نك تذکر وتشکرینی اظهار قیدنده ایکن مومی الیه مصطفی آغا هدیهٔ بهیه ایله وصول بولدی. اغای مومی الیه سپارش اولنان خصوصلرك تنفیذ وتمشیتنده بو داعیلری عهدهٔ وسعمده اولدیغی مرتبه‌ده تقصیرات وجوده کتورمیه‌جکمه اعتماد علیه‌لری بیوریله وا کرچه مومی الیه مصطفی اغا حشمتلو قرال باوقار مروتلو افندم دوستلرینك مقر حکومتلرینه واصل اوله‌لی برسنه مرورینه قریب اولدی. لکن امور مهمهٔ مملکت ایله واقع اولان اشتغال کثیره‌دن ناشی قرال باوقار دوستلریله ملاقات واعلام وافاده‌سی عهدهٔ ذمتلرینه سپارش بیوریلان امور وخصوصك قرال باوقاره تبلیغی وبوجمله‌یه قرال باوقاردن دوستانه جوابلرك صدوری برمدت مکث وتأخیره بادی اولمشدر. الحالة هذه اشبوحروف کتب اولنوب جناب سعادتمأبلرینه دوستانه اعلام اولنورکه اغای مومی الیه حشمتلو قرال باوقار مروتلو افندم دوستلرینه ارسال اولنوب قدومندن ممنون ومحظوظ اولوب کرکی کبی اکرام ایله قرال دوستلرینه واردقلرنده مکرم اولمشلردر ودولت علیه‌نك مطلوبی قرال باوقارك معلومی اولدیغی برله رجال دولتندن معتبر ومعتمدی اولان اشترنا حاکمنی دردولته کوندرمك اوزره الچی نصب وتعیین ایلدیلر. تاکم ایلچیٔ مرقوم طرف دولته واردقلرنده دولت علیه ایله ماینده اولان قدیمی دوستلغی تجدید وتأکیده بالذات وسیله اوله وبونیت وعزیمت ایله موانع شتا مندفع اولدیغی برله روبراه اولمق اوزره‌در وسفینه ایله مومی الیه مصطفی آغانك عودتی مراد اولنمشیکن دریامهالکه‌لری ملاحظه اولندقده تهلکه ارتکاب اولنمیوب اول بهاره تأخیر اولندیغی خصوصده عفویکز رجا اولنور. انشاالله بوندن بویله مکث واقامتلری حالنده دوستلغه لایق وجه اوزره کندوسنه اکرام اولنوب عودتلرنده کذلك عزت واکرام ایله شوکتلو وقدرتلو پادشاه ال عثمان حضرتلرینه حشمتلو قرال باوقار مروتلو افندم دوستلری جانبندن نامهٔ مودت مشحون تحریر وارسالیله دوستلغك تأکید وتقویتنه اهتمام اولنور وبو داعیلرینك مقصودم وعمدهٔ مرامم بوایکی دولت اره‌سنده دوستلغی رتبهٔ اعلایه رسیده قلمغه وسیله اولوب بالمشاهده دوستلغك اثاری مبین ونمایان اولمق ارزوسنده اولدوغمده اشتباه بیورلمیه. باقی عمر ابدو سعادت سرمد برله کامیاب اوله‌لر. میلاد حضرت عیسانك بیك یدیبوز یکرمی یدی سنه‌سنده ماه کانون اولك اون التنجی کوننده اشتوهلم نام شهرده تحریر اولنمشدر » (١).

---

(١) دیوان همایون مهمه دفتری، نومرو ٧، ص ١٥٨

نهایت مصطفی آغا استانبوله عودت ایتدی. اسوج قرالك بورجی مسئله‌سی بوصورتله تأخره اوغرادی. قرال فره‌دریق عثمانلیلرك نزاکتندن طولایی متشکر ایدی. بو ممنونیتی صدراعظم ابراهیم پاشایه تبلیغ ایتمکدن کری طورمادی. کرك قرال و کرك باش وکیلی آروه‌د دو حورن طرفندن داماد ابراهیم پاشایه ایکی مکتوب کوندرلدی. بو مکتوبلرده دمیرباش شارلك بورجی نه‌سببه مبنی تأدیه ایدلدیکی صراحةً بیان ایدیلیوردی:

« صدراعظم ابراهیم پاشا حضرتلرینه اسوج قرالی طرفندن کلان مکتوبك ترجمه‌سیدر.

شوکتلو عظمتلو قدرتلو پادشاه معظم حضرتلرینك داماد مکرمی ودولت علیه‌نك وزیر اعظمی دولتلو سعادتلو ابراهیم پاشا حضرتلرینه بز فردریقوش نام که بعنایت‌الله اسوج وغوتوس وواندال مملکتلرینك قرالی یوز جناب دولتلرینه صحت دائمه وسعادت کامله دعواتی تقدیمندن صکره دوستانه انها اولنان بودرکه شوکتلو قدرتلو پادشاه معظم ودولت علیه ایله بونجه زماندن برو ماینده مرعی ومراعات اولنوب مستحکم قلنان مصافات وموالات امرینه تعظیم واعتبار وهرحالده مطلوبمز اولدیغندن غیری اقربامزدن اولوب بوندن اقدم اون ایکنجی قارولوش متوفی قرال ممالك محروسه‌ده اقامتی مدتنده طرف دولت علیه‌دن حقنده مبذول اولان دوستلق فکر وملاحظه اولندقجه پی‌درپی طرفمزدن ممنونیت بالضروره ازدیاد بولقده‌در. واوزرمزه فرض عین اولان تشکر نعمت وذکرود ودادن فرصت ومناسبتنه تشنه ومشتاق اولدوغمزدن الحالة هذه عزتلو رغبتلو مصطفی آغا وساطتیله درونمزده جایکیر مودت وعلاقه‌یی اظهار واعلام ایچون فرصتی نعمت بیلوب جناب خدای متعال حضرتلرندن نیاز اولنورکه شوکتلو عظمتلو قدرتلو پادشاه معظم اولو دوستمز حضرتلرینك وجود شریفلرینه دولت وسعادت برله دائم و برقرار ایلیه نامهٔ همایون شوکتمصیرلری ایلچی قوللری ارسالیله بومخلصلرینی فوق‌الغایه ممنون ومسرور قلمشلردر. باخصوص تذکر وتشکر نعمت سابقه عهدهٔ ذمت خلوصمزه واجب ولازم ایکن نظام مهام واشغال کثیره‌مزك اقتضاسی مانع اولوب دوستانه معامله بیوروب نامهٔ همایون ومراسله برله سبقت ایدن امر ذیشان ذکرندن بنه باعث ممنونیت عظیمه وسبب مفاخرت جلیله‌مز اولمشدر.

(١) دیوان همایون مهمه دفتری ، نومرو ٧ ، ص ١٥٨

انشاالله تعالى بوندن بويله اوزرمزه فرض عين وواجب اولان لوازم دوستلق اجراسنده ذره مقدارى تأخيره جواز ايلچى قوللرى مقر حكومتمز اولان محله وصولنده جناب سعادتلرينك مكتوب مودت اسلوبلرينى تسليم و شمديلك عودتلرى تعجيل اولنمغله جناب دولتلرينه خلوص درونمز اظهار و شوكتلو قدرتلو پادشاه معظم حضرتلرينك اولو دوستمز طرفلرندن دولت عليه‌ده متوفى قرال مدت اقامتنده استقراض ايتديكى مبالغى مقر ومعترفز . قرال مرقوم شجيع وبهادرلغنه مغروراً هرجانبدن اعدايى تحريك وكندوسى دخى تحاشى واجتناب اوزره اولميوب تقدير خداى متعال برله فوتى واقع اولدقده نظام امور جمهور ايچون اعدا الندن بونجه مملكتمزى ترك ايله صلحه مجبور ونظام مملكت ايچون اولان كثير ومتوفا قراله امداد ايچون استقراض اولنان ديونك تأخيرينه علت مستقله اولمشدر وبوصدق وخلوصمزى اظهار وبيان وواقع حالى اعلام ايچون جناب دولتلرينه مكتوب مصادقات تحرير ومومى اليه ايلچى قوللرينه دخى جناب دولتلرينه اعلام وافاده ايلمك اوزره لساناً تفصيل اوزره سپارش اولنمشدر. آغاى مومى اليه قوللرى صاحب رشد وكمال مستقيم بنده‌لرى اولوب بالجمله وضع وحركتى جمله‌يه مقبول اولمشدر. بوندن غيرى دولت عليه ايله اولان مصافات وموالات يوماً فيوماً نشوونما وشرايط دوستلق وهرحالده اجرا برله مرتبهٔ اعلاده استحكام بولمقده بذل مقدورمز دركار اولوب وبوكونه دوستلغى اثبات ايچون درون دلدن تشنه ومشتاق ايديكمزه اشتباه اولنميه . جناب دولتلرى هماى رشد وعقل ايله ممتاز اولدقلرينه بناءً بودوستلغك دوامنه كمال استحكام وقيامنه صرف همت بيورملرى ملحوظ ومأمولمزدر . باخصوص كه شوكتلو قدرتلو پادشاه معظم حضرتلرينك وكيل امور دولتلرى وداماد مكرملرى اولدوغكزه بناءً بوايكى دولت بيننده اولان دوستلغى افاده وعرض ايلكز رجا ونياز اولنور. باقى جناب دولتمآبلرينى حفظ خدايه امانت ايده‌رز. ميلاد حضرت عيسى‌نك بيك يديوز يكرمى سكز سنه‌سنك ماه آغستوسك اون دردنجى كوننده مقر حكومتمز اولان استوحلم نام شهرده تحرير اولنمشدر » (۱).

« صدراعظم ابراهيم پاشا حضرتلرينه ينه بوخصوص ايچون اسوج قرالنك ازدوس حورن (۲) نام باش وكيلندن كلان مكتوبك ترجمه‌سيدر :

شوكتلو قدرتلو پادشاه ال عثمان حضرتلرينك داماد مكرمى و دولت عليهٔ

(۱) ديوان همايون نامه دفترى ، نومرو ۷ ، ض ۲۷۶

(۲) آروه‌د هورن .

ابداتصالك وزير اعظمى دولتلو سعادتلو دوستمز ابراهيم پاشا حضرتلرينه ادعيۀ لايقه تقديمندن صكره دوستانه عرض واعلام اولنان بودركه بوندن اقدم رسالت ايله كلوب دولتمزده مكث واقامت اوزره اولان عزتلو وحرمتلو مصطفى آغا قوللرى يديله برقطعه مكتوب مودتمشحونلرى بو داعيلرينه وصول بولوب وجوابى دخى طرفمدن صدق اوزره تحرير وبوندن اسبق طقوزآى مقدارى زماندركه مومى اليه مصطفى آغانك يدينه تسليم اولنوب و بو آنه دكين طرف دولتلرينه وصول بولديغنده اشتباهمز يوقدر. الحالةهذه مومى اليه الچى داعيلرى عودت ايلمك اوزره اولوب و له طرفلرندن راهى اولمق عزيمتنده ايكن اشبو مكتوب مودتنامه‌مزك ارسالنه وسيله اولوب اعلام اولنوركه دولت عليۀ ابدقياملرى جانبندن اسوج دولتمزه وقراليمزه وقوع بولان رسالت خصوصنده ومصطفى آغانك عاقلانه وضع وحركتندن جمله‌مز ممنون ومسرور اولدق ومومى اليه الچى داعيلرى مكث واقامتى مدتنه دكين طرف دولت عليه‌دن مأمور اولدوغى مصلحتلرك تمشيتى و مصافات وموالاتك تزايد و استحكامى خصوصنده طرفمدن دخى صرف مقدور اولنمش . باخصوص قرال دوستلرى بونجه زماندن برو بوايكى دولتك منافع عظيمه‌سيچون مجرد دوستلغك مراعاتى قيدنده اولميوب بلكه على الدوام دوستلغك ازديادينه و بو دعوايى فعله كتورمكده ليل ونهار تشنه ومشتاق وحاضر ومهيا اولوب مترقب فرصتدر ودولت عليه‌لرى جانبندن متوفى قراله مبذول اولان الطاف عليه برطريقله فراموش اولنمق ممتنعاتيدر و تمشيت امورينه امداد ايچون قرض اولنان مبلغك سبب تأخيرى كرك شوكتلو قدرتلو پادشاه حضرتلرينه و كرك جناب دولتلرينه قرال دوستلرى طرفندن دوستانه تحرير اولنان مكاتبدن صدق خلوص اوزره بيان اولنور و نمايان دركه اسوج دولتنه اطرافنده واقع اعدا ايله يكرمى سنه‌دن زياده جنك وقتال ممتد اولوب دولتمزه ضعف طارى و صلحى دخى تحصيل ايلمك ايچون نجه نجه ممالك اضاعتيله حاصل اولمشدر واحوال دولتمز برصورت نظامه افراغ اولنمق لامحالة بر مدت مرورينه محتاجدر و بواحوال طرف دولتكزدن شوكتلو قدرتلو پادشاه معظم حضرتلرينك حضور همايونلرينه حسن ادا وتعبيريله عرض و اعلام اولنمق قرال دوستلرينك التماسلريدر. باخصوص كه شوكتلو پادشاه معظم حضرتلرينك داماد اكرمى و عقل وكمال ايله موصوف اولدقلرى اجلدن بوايكى دولت بيننده واقع موالات ومصافاتى كماله رسيده قلنمق همتلرى مرجودر وبو داعيلرندن دخى حد وسعمده اولديغى مرتبه بوخدمت شايسته‌يه صرف مقدور اولنور ودرونمزده اولان بوكونه خلوصمزى تصديق ايچون قرال دوستلرى طرفندن دولت عليه‌يه وارمق اوزره مقدما تسميه اولنان الچيمز طرف دولتلرينه وارمق اوزره تعيين اولنمشدر . انشاءالله تعالى وصولى ميسر اولدقده هر احوال طرف دولتلرينه

تفصیلاً عرض واعلام اولنوب قرال دوستلری ایله مابینده واقع مصافات وموالات طرفینك منافع عظیمه تحصیلی ایچون سعی واهتمام اوزره اولدیغمز معلوم دولتلریدر. باقی عمر ودولت دایم وبرقرارباد . ولادت حضرت عیسانك بیك یدییوز یکرمی سکز سنه‌سنده ماه آغستوسك اون دردنجی کوننده استوحلم نام شهرده تحریر اولنمشدر » (١) .

اسوج قرالی دمیر باش شارلك بورجی مسئله‌سی داماد ابراهیم پاشانك صدارتنده ، بوصورتله ، تأخیر ایدلمش ، سلطان احمد خان ثالثك خلعی اوزرینه یرینه کچن سلطان محمود خان اول دورنده بورجلرك تسویه‌سی ایچون اسوجه یکیدن سفیر کوندرمکه لزوم کورولمشدی .

(٢) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ٧ ، ص ٢٧٩

سعيد محمد افنديك اسوج سفارتى — اسوج قرالى ايله ملاقاتى — بورج مسئله‌سنك مذاكره‌سى — اسوجك مضايقهٔ ماليه‌سى — اسوج قرالى برنجى فره‌دريقك سلطان محمود خان اوله وصدراعظم حكيم اوغلى على پاشايه نامه ومكتوبلرى — اسوج قرالنك ويرديكى سندلر .

سلطان محمود خان اولك جلوسندن ايكى سنه صوكرا اسوج حكومتنك روسيه‌ايله اتفاقه ميال اولديغى خبر آلندى . صدراعظم حكيم اوغلى على پاشا بومسئله‌يى حل ايتمك وعين زمانده دمير باش شارلك دولتمزه بورجنى تحصيل ايله‌مك اوزره اسوجه تكرار برسفير كوندرمكه قرار ويردى. بودفعه انتخاب اولونان ذات ، علم وعرفانى ، درايت وكياستى ايله عثمانلى رجالى بيننده تميز ايدن سيملردندى : شق ثالث رتبه‌سنى حائز اولان سعيد محمد افندى بووظيفه‌يى بحق ايفا ايده‌بيله‌جك مزيتلرى حائزدى. سعيد محمدافندى ، پدرى سليمان آغازاده يكرمى سكز چلبى محمدافندى ايله برابر داماد ابراهيم پاشانك صدارتنده پارسه كيتمش، اوروپا آداب وعاداتنى اوكرنمشدى. لسانه، اوروپا احوال سياسيه‌سنه تماميله واقفدى .

حكيم اوغلى على پاشا آلديغى خط همايون موجبنجه (١١٤٥) اسوج دولتنك عثمانليلره نه‌قدر بورجى اولديغنى محاسبه‌دن دركنار ايتديردى. ايكى يوز اللى بيك غروشه بالغ اولان بورجك تسويه‌سى لزومنه دائر سلطان محمود خان اوله برعريضه تقديم ايتدى . عريضه‌نك صورتى بروجه آتى ايدى :

« اسوجلو خصوصيچون شرفيافتهٔ صدور اولان خط همايون شوكتمقرونلرى منطوق معلوم چاكرانه‌م اولدى . نفس الامرده ملاحظهٔ همايون جهاندارلرى عين

کرامتدر . لکن اسوجلونك ضعف حالی ومسقو ایله اتفاق و تبعیتی بوندن مقدم مسموع چاکرانه‌م اولوب اولوقت بومثللو بر ملاحظه اولمدیغندن تحقیق وتدقیقنه چندان وقت اولمامشیدی . بو دفعه شرفریز صدور اولان امر همایونلرینه بناءً اسوجلو مسقولو ایله متفق و مسقولویه تبعیتی واقعمیدر دکلیدر حقیقتنی ارباب وقوفدن استخبار واستکناه و صحتی نه وجهله ایسه رکاب همایونلرینه بعدالعرض اقتضاسی اوزره اسوجلونك طرفندن اولان ایلچیسی ایله مذاکره و مکالمه‌سنه مباشرت اولنور و اسوجلونك دولت علیه‌یه نه مقدار دیوناتی اولدیغی بوندن اقدم محاسبه‌دن درکنار ایتدرلدکده ایکییوز اللی بیك غروش دینلری اولدیغی درکناردن مستبان اولمقله درکنار اولنان کاغد عتبهٔ علیهٔ ملوکانه‌لرینه عرض اولندی . »

حکیم اوغلی علی پاشا بو تدابیری اتخاذ ایلدکدن صوکرا شق ثالث دفترداری سعید محمد افندی‌یی سفارتله (استوقهولم)ه کوندردی . محمد سعید افندی استانبولدن حرکت ایتدی (۱۸ جماذی‌الاول ۱۱٤٥) . یوز اللی طقوز کونده اسوجه واصل اولدی . عثمانلی سفیری پارلاق بر صورتده استقبال اولوندی . او آقشام قرال طرفندن ضیافته دعوت ایدلدی . بر قاچ کون صوکرا محتشم بر آلایله قرالك سراینه کلدی ، نامهٔ همایونی تقدیم ایتدی . سلطان محموداول نامهٔ همایونده دولت عثمانیه ایله اسوج دولتی بیننده من‌القدیم موجود صمیمیتدن بحث ایدیبور ، ازجمله اون ایکنجی شارلك تورکیه‌ده اقامتی اثناسنده کوستریلن مهمان‌نوازلغی تذکار ایتدیکی صره‌ده :

« بوندن اقدم کار فرمای ممالك اسوج ایکن داردنیادن ارتحال ایلیان قاینکز قارولوس مقدما تقدیر خدا ایله دولت علیهٔ عنایت اثره التجا خلالنده طرفیندن کسب ود و موالات و تحصیل دوستی و مصافات قلندیغندن ناشی بر مقدار مسافرةً مکث واقامت و بعده مملکتلرینه سوق مطیهٔ عزیمت ایدنجیه دکین (اکرموا اضیافکم) منطوقهٔ ثمرة‌المصداقه‌سی مصدوقنجه شان مکرمت عنوان دولت آسمان مکنته لائق مراسم شهنشاهی و عوارف سنیهٔ غیرمتناهی ایله مرعی ومشمول » (۱)

قلندیغی درمیان ایدیبوردی .

---

(۱) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ۷ ، ص ۲۷۹

او کون قرال برنجی فره‌دریق عثمانلی سفیری سعید محمد افندی‌یی رسماً حضورینه قبول ایتدی ، بعده کندیسیله صورت خصوصیه‌ده ملاقاتده بولوندی. سفیره ایران احوالندن بحث ایتدی. سعید محمد افندی اوکله یمکنی قرال ایله برابر ییدی . یمکده سعید محمد افندی ایله قرال بیننده شو محاوره جریان ایتدی . برنجی فره‌دریق لطیفه طریقی ایله عثمانلی سفیرینه صوردی :

— چونکه دولت علیه‌نك عجم ایله جنکی اولوب تجبا یکرمی اوتوز بیك عسکر ایله امداد ایچون وارسق شوکتلو افندیکز نه بیوررلر ایدی؟

— شوکتلو مهابتلو افندیمز حضرتلری زیاده حظ ایدوب سزلره عظیم لطف و اکرام بیوررلر ایدی . لکن معلومکزدر که دولت علیه شمدی‌یه کلنجه واقع اولان جنکلرده قطعاً کمسنه‌نك اعانتنه محتاج اولمیوب نه ایسه فتح وظفرلرمز یالکزجه کندو قیلجمز ایله حاصل اوله کلمکله سز دوستلرمزك مالاً ووجوداً زحمته کیرمه‌لرینه حاجت یوقدر همان بوراجقده کوکل یاردیمی ایله‌کلکز کافیدر .

— بو جوابکدن حظ ایلدم کوزل دیدك .

قرال ، دها صوکرا ، عثمانلی خدمتنه کیرن قونت دوبونووالدن ، خمبره‌جی احمد پاشادن بحث ایتدی :

— دولت علیه خدمتنه موفق اولدیغندن زیاده حظ ایلدم . کندو ایله رفاقتمز چوق. برزمان جنکلرده رفیقم ایدی .

دیدی .

سعید محمد افندی او اقشام أوینه دوندی. ایرته‌سی کون باش وکیل ایله ملاقات ایتدی. صدراعظم حکیم اوغلی علی پاشانك مکتوبنی ویردی . برایکی هفته قدر جواب بکله‌دی . هیچ بر جواب چیقمایجه، باش وکیله تکرار مراجعت ایتدی. بورج مسئله‌سی ایچون مذاکراتده بولونمادقجه عودت ایده‌میه‌جکنی سویله‌دی . نهایت برکون باش وکالت خانه‌سنه

دعوت ايلدى. مذاكره‌ده اسوج رجالندن پك چوق ذوات موجوددى.
عثمانلى مرخصى ايله اسوج باش وكيلى آره‌سنده شو محاوره جريان ايتدى:

— سؤالكز نه‌در بيورك. زيرا بو رجال جمهور مخصوص جنابكزك محبتلريله مشرف اولمق ايچون جمع اولديلر.

— سؤالمز صاحب دولت افنديمزك مكتوبلرينى فهم ايلدكزمى؟ جوابكز نه‌در؟

— صاحب دولت حضرتلرينك مكتوبلرينى فهم ايلدك. واولوجهله عرض مودت بيوردقلرندن زياده مسرور اولوب حظ ايلدك.

— يا دين خصوصنه دائر بعض تحريرات يوقمى ايدى؟

— بعض اشارت واردر. لكن بزم كيفيتمز معلومكز اولمق كرك. زيرا بوندن اقدم طرف دولتدن ارسال بيوريلان قوز بكجى مصطفى آغا[1] ايله احوالمز اعلام اولنمشيدى. بزم اكثر محصولدار ولايتلرمز مسقوليه كرفتار اولمغله الآن اليمزده اولان اراضى بحاصلدر. الحالة هذه اداى دين ايتمك دكل، اقتضا ايدن مصارف ضروريه‌مزى وقايه ايده‌جك ايرادمز يوقدر. خصوصاكه جوانب اربعه‌مز دشمندر. شمديكى حالده بزم سعيمز كنديمزى دشمندن قورتارمغه برمكنت تحصيلدر.

ديدى. استرحامكارانه بعض سوزلر سويله‌دى. سعيد محمد افندى باش وكيله شو جوابى ويردى:

— خوش بوسوزلر مانع دكل، لكن بو اقچه استقراض اولنه‌لى يكرمى بش سنه‌يه قريب وقت مرور ايلدى. اول زماندنبرو سنوى يكرمى بشر كيسه دين ادا ايتسه‌كز، شمدى‌يه‌دك بو ايش برطرف اولور ايدى. اكرچه خزينه خصوصنده بر مقدار مضايقه‌كز وار ايسه اداخصوصنه همتده قصوركز اولمش. زيرا بويله طرفليجه دولتدن دين ايچون سنوى

---

(۱) ديوان همايون نامه دفترى، نومرو ۷، ص ۲۷۹

برمقدار اقچه اقراضی برایش دکل ایدوکی ظاهردر . زیرا طرفکزه اولان کرملری اکر خاطردن چیقمق لازم کلسه بهمه‌حال سز بوکا نظام ویریر ایدیکز .

— حاشا بز دولت علیه‌نك کرم ونعمتن فراموش ایدنلردن دکلز وسزلر دخی بو مضایقه اثناسنده تشریفکزدن ممنون اولدق‌که احوالمز معلومکز اولدقدنصکره بلکه دولت‌علیه‌دن برمقدار خرجلق آلیویرمکه سبب اولمغله دولتك نعمتنی اوزریمزه تجدید ایدرسز .

— نه‌شبهه . اکر ذکر ایلدیککز ونقل ایله‌یکم اوزره بوآقچه‌یی تدریجی ادا ایتمش اولیدیکز شمدی افندیلریمزدن هر نه‌التماس ایتسه‌کز حصولنی بو حقیر درعهده ایدر ایدم . لکن نه یوز ایله رجا ایده‌یم . سز انصاف ایدك .

باش‌وکیل ، سعید محمد افندینك بوجوابنه سوز بولامادی . نهایت شو جوابی ویردی :

— اکرچه قرالمز بو آقچه‌یی استدانه ایتمشیدی . لکن بندر وقعه‌سنده مبالغ مرقومی عثمانلی یغما ایلدیکندن ماعدا بزم فی‌الاصل ولایتمزدن کتوردیکمز اشیامزدخی غارت‌زده اولوب‌سزك کنف‌امانکزه التجا ایتمش بر آلای عاجز وبی‌کناه آدملر ایکن بزی اسیر ایتدیکز .

دیدی . سعید محمد افندی باش وکیلك بو جوابنی غایت معقولانه رد ایتدی :

— چونکه‌بندروقعه‌سنی‌ذکر ایتدیکز، اقتضاایلدیکه اول‌خصوصده دولت علیه‌نك سرمو مدخلی اولمیوب تقصیرات ینه طرفکزدن اولوب کندو کسب یدیکز اولدیغنی سزه تفهیم ایده‌لم . اولا دولت علیه سزی امانةً قبول وفوق‌الامکان اکرام واحترامکزده قصور ایتمکسزین قرالکزی ولایتنه کوندرمك ایچون قرق‌بیك‌قدر عسکر ترتیب ومخصوص وزرای عظامدن بر قاچ وزیر وسر عسکر تعیین ایدوب بو قدرعسکر

حركتكزه انتظار ايله بندر آلتنده قشلايوب دنيا قدر زحمت ومشقت چكدكدنصكره متوفى قرال مسقو قرالنى بالطه‌جى محمدپاشا مرحوم نيچون طوتوت اليمه ويرمدى ديو اولكى قولندن نكول و تكرار مسقولو ايله صلحى بوزوب اجراى اغراض نفسانيه صددينه دوشديكى آشكاره‌يه چيقدقده كندى دخى انكار ايده‌ميوب بوعناد اوزره مصر اولدقده شريعت مطهره‌ده ايسه بلاسبب كمسنه ايله نقض عهد ايتمك خلاف شرع شريف اولوب شوكتلو كرامتلو خليفهٔ اسلام افنديمز حضرتلرى اولوقتده چونكه قرال ولايتنه كيتمك ايستميور، بندر سرحدنده بولنمق ايله فسخ صلحه باعث اولمامق ايچون اوته‌دنبرو ويريله كلن تعيينات ينه ويرلسون، كلوب جوار دولت عليه‌ده مناسب محلده ايستديكى قدر مكث ايلسون ديو بيورمشلر ايكن بوخصوص كندويه اوچ درت آى ايچنده مرةً بعد اخرى تفهيم اولنمشيكن حتى عدم قبول ايله اصرار ايلدكده ناچار كندويى سرحددن تبعيد اقتضا ايتمكله كويا كندى سعى ايدوب بوحالتك وقوعنه باعث اولدى. قالديكه دين خصوصى. بوآقچه سزه ويرلدكده مراد ايتديكمز محله صرفه موفق اولور ايسه‌ك ادا ايده‌رز والا برطريق ايله ضايع اولورايسه ادا ايتمزز ديو برقول ايتديكزمى يوقسه على الاطلاق دين آلوب بلا ربح قرض شرعى اولمق اوزره‌مى آلديكز؛ وبومذكورى ايراددن مقصود دينمز بوقدر ديمكمى، مرادنه‌در؟ يوقسه برغيرى ملاحظه ضمننده‌مى سويلديكز؟

ديدى. نهايت باش وكيل شو جواب ايله مباحثه‌يه ختام ويردى:

— بز دينى انكار ايتمزز. لكن شويله برعذر قارشمش معنادر. تحصيلى خصوصنده عجله اولنمق لايق دكلدر. خصوصا بزم دولتمز جمهور اولوب حل وعقد امور مستقلاً برآدمك النده اولميوب جميع ناسك اتفاقنه محتاج بركيفيت اولمغله قانونمز اوزره اوچ سنه‌ده بر دفعه جمعيت كبرا اولوب دولتمزك ايراد ومصرفى محاسبه‌سى وسائر جميع

ناسنك مواجهه واتفاقيله‌اولمغله انشاالله تعالى بربچوق سنه‌دن صكره اوله‌حق جمعيتمزده بوخصوصى مذاكره وخالقك رضاىله دولتمزك ايرادندن سنوى براز ايراد افراز ايدوب يا نقداً ويا اشيا اولمق اوزره تدريجى ادا اولنمق ايچون مخصوص برايلچى دخى انتخاب ايدوب طرف دولت عليه‌يه ارسال ايده‌رز (۱) .

او كون مذاكره بو صورتله ختامه ايردى . سعيد محمد افندى بومذاكره ايله اكتفا ايتمه‌دى ، بر قاچ كون صوكرا باش وكيله تكرار مراجعت ايتدى . قرالك مهريله ممهور برسند آلمق ايسته‌دى ، باش‌وكيل اولا امتناع ايتدى ، صوكرا راضى اولدى . سعيد محمد افندى‌يه ويريلن ايلك سندك صورتى بروجه آتى ايدى :

« ميلاد حضرت عيسانك بيك يديوز اوتوز اوچنجى سنه‌سنده ماه نيسانك يكرمى سكزنجى كوننده اسوج مملكتنك قرليوك نام شهرنده اسوجه مأمور اولان سعيد محمد افندى طرفندن عرض اولنان كاغدده اسوج قرالندن جواب اولمق اوزره ممهوراً ويريلان كاغدك ترجمه‌سيدر :

شوكتلو عظمتلو قدرتلو شهنشاه آل‌عثمان حضرتلرينك نامهٔ همايون شوكتمقرو-تلرينك مضموننده دولتلو وكيل مطلق حضرتلرينك مكتوبلرى مفهومندن و بو طرفه ارسال اولنان سعيد محمد افنديك لساندن وكاغدندن حشمتلو اسوج قرالى غايت ايله ممنون وممتدار اولمشدر . زيرا دولت عليهٔ ابدپيوند بونجه زماندن برو مابينده اولان دوستلغك و مصافات و موالاتك من بعد دخى بلاخلل مراعاته ميل ورغبت كوسترمشدر و حشمتلو اسوج قرالى دخى دولت عليه‌نك دوستلغى نه مرتبه‌ده كرانبها ايديكنى فهم وادراك وقدر وقيمتنى بلوب هروجهله دوستلغه تعظيم و توقير وكمال مرتبه‌ده اعتبار اهتمامنده‌در وبو ايكى دولتك بيننده حقيقى اولان مودتك تأكيد اكيد ايله استحكامنده بر درلو تقصيراته جواز ويرلك قرال مرقوم طرفندن حيز تصور اولمديغنه بناءً شوكتلو قدرتلو شهنشاه معظم پادشاه آل عثمان حضرتلرينك جانبندن دخى بوكونه دوستلغك مراعاته مساعده

---

(۱) سعيد محمد افنديك تقريرى ، تاريخ عثمانى انجمنى مجموعه‌سى ، نومرو ۱۱ ، ص ٦٦٩

بيورلمق مرجو و مأمولدر و بو ايكى دولت بربرلرينك مواقعنه نظر ايله بوكونه وقوعى با تقدير خدا انفع مواقع اولوب بوندن بويله اتحاد درون ايله نيجه نيجه امور عظامك و منافع كثيره‌نك حصولى ملحوظدر . حتى دولت عليه‌يه هروقتده صداقت ايله اولان دوستلق علاقه‌سنى اظهار ايچون قرال مرقوم نيجه نيجه امور عظامى فكر و ملاحظه‌دن خالى دكلدر . باخصوص كه بوندن اقدم فوت اولان قارولوس نام اسوج قرالى دولت عليه‌نك ممالك محروسه‌لرينه ورود و وصول بولدقده مدت اقامتنده كندوسنه نه وجهله اظهار مودت اولندوغى حالا اسوج قرالنك جايكير درونى اولوب بونعمت جليله فراموش اولنمق حيز تصور دكلدر . بالاده ذكر اولان متوفى قرال اولوقتده دولت عليه‌دن استدانه ايلديكى اقچه خصوصى و مبلغ مزبورك اداسى وقتى كلوب طلب اولندقده اسوج دولتنك نظامى مختل و مشوش اولديغندن ادايه اقتدارى بولنمامش . زيرا اول زمانده طرف طرف دشمنلرمز حركت و حكمت خدا ايله جنك و جدالمز متمادى و پيدرپى طرفمز انهزام الود اولدوغى حالت اسوج دولتنى زياده ممدوح و معتبر يرلرندن ايدوب باخصوص مسقولو ايله صلحك اقتضاسى ظاهر اولوب و مسقولو دخى اسوج قرالنك ممالك محروسه‌يه ورودى و دخولى و مكث و اقامتى مسقولو طرفندن نيجه منافعك طرف دولت عليه‌يه عهد نامه ايله تسليمه باعث و بادى ايدوكنى وعد و اسوجلولردن تضمين و مكافات اولنمقده مصر اولوب بو تقريبله صلحك انعقادى ضمننده مسقولويه ويريلوب نيجه معتبر اولكه‌مزى فدايه مجبور اولدوغمز دينك اداسنى تأخيره علت مستقله اولمشدر و دولت عليه ابد پيونده معلومدركه ذكر اولنان قاروليش نام متوفى اسوج قرالينه اشبو استقراض اولنان اقچه‌دن چندان فائده اولمامشدر . زيرا مبلغ مرقومك برمقدارى اولوقتده معيتنه جمع اولنان عسكره خرج و مصرف اولنمغله اول عسكر ايسه اول اثناده واقع اولان مناسبتك اقتضاسنه كوره دولت عليه‌نك وافر خدمتنده بولنمشدر . باقى قالان مبلغك برمقدارى ذكر اولان قرالك عودتى امورينه قبض اولنمغله بو تقريب ايله اولدخى دولت عليه رعاياسنك يدلرينه واصل اولوب قالمشدر . بوجمله برله بخت نامساعدمزدن ناشى اقچه خصوصنده ضرورتمز كمالده‌در ولكن ينه كرك متوفى قرالك و كرك يانده بولنان اسوجلونك دولت عليه رعاياسنه اولان دينلرى ديون سائره‌يه ترجيح اولنوب سائر بورجدن اول ادا اولنمشدر و بو ايراد اولنان موادك هيچ بريسى ذكر اولنان اقچه‌نك اداسنه مانع اولمامغله اسوج قرالى داعيلرى بو خصوصك تمشيتى ايچون مناسب اولان اسبابلره سعى ايدركه حسن معامله برله دينلرينى ادا ايليه . تاكم بوكونه وجه احسن ايله متوفى اسوج قرالينه مبذول اولان الطاف عليه شكرينى يرينه كتوره . باخصوص كه بو ايكى دولتلرك منفعتنه و موقعنه نظر ايله بو خصوص دلپذير اولمق غايت مناسبدر ولكن بوكونه

ارزو واشتياقنده اولدوغمز خصوصده نيت صادقانه‌مزى قوتدن فعله كتورمكه هنوز اقتدار حاصل اولمامغله‌ينه اسوج قرالى داعيلرى بوخصوصده دولت عليه‌نك لطف وكرمى اميديله دولت عليه‌نك معتادى اولان عدالته استناد ايده‌يور وجمله‌دن قطع نظر دولت عليه‌دن فكر وملاحظه بيوريله‌كه اسوج دولتنك بونجه مقاتله‌دن صكره نه مقدار ايرادى اوله‌بيلور وهمجوارلرى عقد صلح اولديغى كوندن برو بووقته دكين امتداد قتال تقريبيله كرك خرابه مشرف اولان اسوج مملكتنك نظام امورى وكرك ضعف ناپذير اولان قوت قديمه‌لرينك تحصيلى ايچون وكرك دوستلرينك منفعتنه تحصيل قدرت ايچون بر مقدار ايامه دخى محتاجدر . بوندن غيرى اسوج قرالى داعيلرى ممنوندركه عزتلو سعيد افندى بوندن اقدم كندوسنه اعلام ايتمش كه دولت عليه‌يه بوكونه‌دكين اسوجلونك اعتذارلرى كركى كبى معلومدر . حتى دولت عليه اسوجلونك اعتذارينى بلدوكنه بناءً بوآنه كلنجه توقف وتأخير ايله بوايكى دولت بيننده عقدهٔ قويه ايله انعقادى لازمهٔ حالدن اولان مصافات وموالاته بردرلو مغايرت كوسترمامش ديلدكده جواب اولنمش كه بوكا بناءً دركه اراده واقع اولان دوستلغك منفعتى وثمره‌سى حصوليچون حالا قرال داعيلرى صدق پر خلوص ايله دولت عليهٔ ابدپيونده دوستلغك واضح نمونه‌سنى اظهار ايلمك اهتمامنده‌در . حتى بونيت وعزيمتى مكاتبات ومراسلات ايله اثبات ايچون ايكى دفعه اسوج ايلچيسى دردولته كوندرلمك اوزره تعيين اولنمش ايدى و بوندن اقدم كلان ايلچينك (١) عودتندن صكره برمعتبر ايلچيمز انتخاب وتعيين اولندقده ازقضا فوت اولوب اسوج قرالى داعيلرينك درونى اولان ارزوسى وجودپذير اوله‌مدى وكرك مومى اليه قرال وكرك زوجه‌سى قراليچه دولت عليه‌يه اولان اعتبار وتعظيمى اظهار ايچون هروقتده وهرحالده فرصته مترقبلردر وبوندن اقدم اسوج تجارتى دولت عليه‌نك ممالك محروسه‌سنه وليمانلرينه شيوع بولمقده اذن ورخصت دركار ايدوكى ايلچئ مرقومك اعلامندن مفهوم ومعلوم اولدقده برقات دخى ممنونيت حاصل اولمشدر ودولت عليهٔ ابدپيوند بوخصوص ايچون جزاير اوجاغنه امدشد ايدن سفينه‌لريمزك امنيتى ايچون مؤكد فرمان بيورمشدر واسوج دولتى طرفندن دخى بوخصوصك تمشيتى ايچون طريق كونا كون ايله تجارته قلب قوت ويرلمشدر ولكن تجارت امورى محير اولوب وتجارك مرادينه موقوف بر ايش اولديغندن غيرى وقته دخى محتاجدر . باخصوص كه دولت عليه ايله اسوج دولتى بيننده مسافهٔ بعيده واقع اولمشدر . الحالة هذه اسوج رعاياسى جزايره واولطرفلرده ساير محلره سفينه‌لر ايله واره‌بلدكلرندن وقرالك دلخواهى بوندن

(١) قوز بكجى مصطفى آغا

دخی اوزاغه وارمق اولوب بوخصوصه تمشیت ویررلر و بوتقریبله طرفین رعایاسنك منفعتی نیجه امتعه‌لر نقل اولندیغندن ماعدا بو ایکی دولتك تقویتنه زیاده‌سیله بر وسیله اولور . بوندن غیری لهه دائر اولان احوال ایچون اسوج دولتی نه‌کونه رأی وتدبیر ایدر دینلدکده مومی الیه الچینك سؤالنه جواب اولنورکه بومادهیه دائر اسوج دولتی وقت وحاجت نه کونه رای وتدبیر ایده‌جکنی دولت علیه‌یه کمال صدق ایله عرض واعلام ایده‌یور ومعلوم اوله‌که اسوج قرالی داعیلری کمال مرتبه ارزو ایدرکه لهملتنك قدیمی اولان قانون سربستیتنه کرکی کبی نائل اولوب وعن قریب اوله‌جق قرال انتخابلرینه بر درلو اختلاللری واقع اولمیه . بوندن ماعدا بوایکی دولت بیننده عن طبع واقع اولان دوستلغك تزایدینه حالا اسوج قرالی طرفندن هروجهله صرف مقدور واهتمام اولنه‌جغنه اعتماد اولنه وکذلك شوکتلو وقدرتلو شهنشاه اعظم حضرتلرینك مساعدهٔ علیه‌لری مبذول بیورلمق مأمول اولنور وانشاءالله تعالی رکاب همایون شهریاری‌یه ووزیر اعظمه بوکونلرده قرال داعیلری طرفندن صدق ایله اولان جوابلری تحریر اولنوب بالاده ذکر اولان سعید محمد افندینك یدینه تعظیم برله تسلیم اولنور » (١) .

سعید محمد افندی بوتمسکی موافق کورمه‌دی ، چونکه بورجك نه‌زمان تأدیه ایدیله‌جکی تمسکده بیان اولونمامشدی . بناءً علیه قرالك مهریله کلن بوسندی رد ایتدی . باش وکیل بو حرکتك قراله قارشی نزاکتسزلك اولاجغنی ، مع مافیه ایکنجی بر سند تنظیمی ممکن اولدیغنی سویله‌دی . برقاچ کون صوکرا سعید محمد افندی قرال ایله کوروشدی ، ارزوسنه موافق برتمسك ایسته‌دی ، نهایت بوتمسکی‌ده آلمایه موفق اولدی . ایکنجی تمسك شوصورتله یازلمشدی :

« اسوج جانبنه مأمور اولان سعید محمد افندی طرفندن ایکنجی دفعه عرض اولنان کاغدده اسوج قرالندن اولمق اوزره ویریلان جواب کاغدینك ترجمه‌سیدر : دولت علیه‌نك ایلچیسی عزتلو سعید محمد افندی جانبندن میلاد حضرت عیسانك بیك یدییوز اوتوز اوچ سنه‌سنده ماه حزیرانك یدنجی کوننده استوحلم نام شهرده ایکنجی دفعه ابراز اولنان کاغدك مضموننده حشمتلو اسوج قرالنك معلومی اولدیکه ایلچیٔ مرقومك ایراد واقوالی بونك اوزرنده‌درکه متوفی اون

(١) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ٧ ، ص ٣٤٠

ایکنجی قارولوش نام اسوج قرالینه طرف دولت علیه‌دن قرضاً ویریلان مبلغ ادا وتسلیم اولنه وچونکه ایلچیء مرقومك اولکی ابراز اولنان کاغدینه ویریلان جوابدن اداسنك وقتی تعیین اولنمامغله بوکا تکراراً ابرام والحاحه مجبور اولوب ایراد ایلدیکه طرف دولت علیه‌یه قرال مشارالیهك ثابت اولان خلوص وصداقتنه بناءً مبلغ مزبورك برمقداری الان ادا اولنمق ایچون قرال طرفلرندن لازم اولان تنبیهلر وارد اوله وقصوری دخی نقود ویاخود بهاسی معتدل اولان اشیا ایله ادا اولنه واکر بوذکر اولنان بریسنه امکانی یوغیسه باری ادا وتسلیمك وقت وطریقی متعین اوله وبو وجه اوزره دولت علیه‌نك رضاسی تحصیلنده بولنه واکرچه حشمتلو قرال داعیلری طرفندن مقدما بوخصوص ایچون ورود ایدن جوابلرنده بوآنه دك وقوع بولان عوق وتأخیر مجرد اسوج دولتنك حالت مضایقه‌سندن ناشی ایدوکی معلوم ومشهود اولمشدر وبوندن غیری ذکری سبقت ایدن اسوج مملکتنك امتعه واشیاسی ومحصولی خصوصنه دائر صدق ایله جواب اولنورکه یومئوله امتعه ومحصول بالاتفاق اسوج مملکتنك نیجه مصارفنه تعیین اولنمش بولندی. ایمدی متقدم ومؤخر ویریلان جوابدن واسوج دولتینك الان بولندیغی احوال وکیفیتندن ومبتلا اولدیغی مضایقه‌سندن مشهود ومعلومدرکه اسوج قرالی داعیلرینك کمال ارزو واشتیاقی بودرکه ایلچیء مرقومك خدمت ومأموریتی اوزره طلب اولنان مبلغك اداسنده قصور اولنمیه ولکن شمدیکی حالده کثرت مصارفندن ناشی بونك برطریقی ممکن اولمیوب ومادامکه اسوج مشورتنك وقتی ایرشمیه مادهء مرقومه نتیجه پذیر اولمق حد امکانده دکلدر. انجق ایکی سنه مدتدن صکره جمعیت مرقومه‌نك وقتی ایرشدیکنده تفتیش ایراد وتحصیل محصولاته سعی اولنوب اولوقتده انشاالله تعالی دولت علیه‌نك مطالبه‌سی ایچون دخی کرکی کبی اهتمام اولنه‌جغی بی‌اشتباهدر وبووجهله مبلغ مزبورك اداسنه نتیجه ویریلور ووقت مرقومه‌ده عین نقد ویاخود اسوج مملکتنك محصولندن هروجهله دولت علیهٔ ابد پیوندك خاطر عاطری تطییب اولنمقده صرف مقدور اولنور. بوندن ماعدا ایلچیء مرقوم طرفندن طریق آخر یعنی حشمتلو اسوج قرالی برمقدار اقچه‌یه غیرت ایلیه دیو ایراد ایلدوکنده مشارالیه قرال متکدر اولمشدرکه شمدیکی حالده بروجهله بوکونه غیرته اقتداری یوق واسوج مملکتینه دخی زیاده تکلیف تحمیل ایلمك امکانده اولمامغله دولت علیه‌نك عدالتندن مأمول اولنورکه منوال محرر اوزره بالاده مسطور اولان بالجمله حالات مضایقه ملاحظه ودوستلغه لایق وجه اوزره مساعده بیوریله. علی الخصوص که متوفی اسوج قرالی اون ایکنجی قارولوش دولت علیه طرفنه تسلیم ایتدیکی تمسکاتده بومنوال اوزره تسطیر وتصریح اولنمش که مبلغ مزبوری ابتدای وقت فرصتده امکان اولدوغی برله اداسیچون اقتضا ایدن تنبیهلرمز وارد اوله که

مبلغ مزبور طرف دولت عليه‌يه ادا وتسليم اولنه . ايمدی بوتقديرجه حالا حشمتلو قرال داعيلری طرفندن ايراد اولنان جوابه مطابقدر. زيرا بووقته دكين اسوج مملكتينك نظام احوالی هنوز نامنتظم اولمغله دولت عليه‌نك مطلوبنه كوره مرادی حصوله كلمكده بروجهله وقتك مساعده‌سی هنوز ظاهر اولمدی. بوكا بناءً دولت عليهٔ ابدپيوندك دوستلغندن مأمول اولنوركه بوكونه دكين مبلغ مرقومك ادا وتسليمنده وقوع بولان عوق وتأخير غيری بهانه‌يه حمل اولنميوب ميانه‌ده واقع مصافات وموالاته قطعا بردرلو خلل ترتب ايلميه. باخصوص كه بوايكی دولتك تزايد منافعنه وسائر عهود وقيودينه نظراً ثمرهٔ دوستلق بالجمله سائر مصالحه ترجيح اولنمق هروجهله شايسته‌در واسوج قرالی داعيلری فرصت ياب اولديغی برله مبلغ مزبوری دولت عليه‌يه تعهد ايدر . والحاصل ايلچیٔ مرقومك اشبو ماده‌يه كمال كرميت مصر ومأمورينك اتمامی ايچون بونجه اقدامی ظاهر اولوب صداقتندن ناشی مأمول اولنوركه جانب دولت عليهٔ ابد استمراره عودت ايلديكنده بوجمله‌يی خلوص وطويت برله كركی كبی اعلام وتقرير ايليه وبوخصوص ايچون دولت عليه‌يه اعتماد كلی ويرلك ايچون اسوج قرالی ودولتی طرفندن خلوص اوزره اولان صداقتی مقتضاسنجه اجرای مراسم مودتدن برآن خالی اولمدوغنه بناءً واراده اولان دوستلغك دوام وثباتينه وجهاً من الوجوه كمال اهتمام اوزره اولدوغندن هراحوال تفصيلاً تحرير اولنمشدر. » (١)

سعيد محمد افندی بوجوابنامه‌يی آلدقدن صوكره مستريح اولدی . اسوجده اوچ آی اون كون اوطوردی . برنجی فره‌دريق ايله متعدد دفعه‌لر ملاقات ايتدی . عودتنده قراله عثمانلی سفيری شو سوزلری سويله‌دی :

— بوقوللری اكرچه احترام وخلوصكزدن فوق الغايه ممنون وخشنود اولدق . چونكه مأموريتمز ماده‌سنده تهی‌دست كيديلور . لكن بندخی اميد ايدرمكه جواب نامه مضمونی خاطردن چيقارميوب وقتی كلدكده وعديكز اوزره حركت ايليه‌سز .

قرال كمال نزاكتله شو جوابی ويردی :

— ايلچی افندی ، بوخصوصده مطمئن الخاطر اول . مبلغ مرقومی

(١) ديوان همايون نامه دفتری ، نومرو ٧ ، ص ٣٤٠

اسوجلودن طلب ايچون سنك وكيلكم . وسكا قراللق‌سوزيمى ويردم .
سعيد محمد افندى وظيفه‌سنى ، شوصورتله ايفا ايلدكدن‌صوكرا مجنوناً استانبوله عودت ايتدى .

اسوج قرالى برنجى فره‌دريق كرك‌سعيد محمد افنديك سفارتنه‌وكرك اون ايكنجى شارلك دولت عثمانيه‌يه بورجنك صورت تسويه‌سنه دائر سلطان محمود اوله برنامه و صدر اعظم حكيم اوغلى پاشايه‌ده برمكتوب كوندردى . نامه ، باش محاسبه‌يه قيد وحفظ ايچون اصلى ايله برابر بافرمان عالى‌دفتردار حضرتلرينه ويرلدى (۱) . كذلك‌اسوج باش‌وكيلى آروه‌د دوهورن‌ده صدراعظمه بومسئله‌يه دائربرمكتوب كوندرمشدى . نامه ايله مكتوبلرك صورتلرى بروجه آتى ايدى :

«ركاب همايون شهرياری‌يه فريدريقوش‌نام اسوج قرالى طرفندن كلان‌نامه‌نك ترجمه‌سيدر .

شوكتلو عظمتلو قدرتلو مكهٔ مكرمه و مدينهٔ منوره و قدس مباركك پادشاهى وبلاد ثلاثهٔ معظمه‌نك يعنى ادرنه وبروسه وقسطنطينيه‌نك مالكى وشام شريف وبغداد ومصر وتماماً عربستان وحلب‌وعراق عجم وموصل ووان‌ودياربكر وكورجستان وكوردستان وارض روم وسيواس وادنه وقرمان ومغرب وحبش وتونس وجزاير وطرابلس غرب وطرابلس شام واق دكز وقره دكز وتماماً اناطولى وروم ايلى وتاتار وبوجاق ونوغاى ودشت قپچاق وافلاق وبغدان‌وساير نيچه نيچه ممالك وبلادك فرمان فرمانى پادشاه اعظم شنهشاه معظم سلطان ابن سلطان سلطان محمود خان ابن سلطان مصطفى ابن سلطان محمد خان ابن سلطان ابراهيم خان حضرتلرينه بعنايةاه تعالى لاندغراويا وحاصيه‌نك حاكمى وقرشته‌تانك برنجى وقائمه يسوچ وديچه وجيه‌كتمين ونده و صاومبرغ قونته‌سى واسوج وغوط ووانداليا قرالى طرفندن حضور همايون شهنشاهيلرينه وشان وشوكتلرينه شايسته تعظيم وتوقير ايله عرض خلوص ومودتلرقلنوب دوام عمرو دولت وقيام سعادت وشوكتلرى دعواتى تقديمندن صكره مخلصانه انها اولنان بودركه سنين سالفه‌ده دولت‌عليهٔ ابد قيام عثمانيه جانبندن اسوج دولتى طرفنه كريمانه معطوف اولان حسن نظر ودوستانه مصروف اولان ميل ورغبت خلوص دل وجان ايله

(۱) فى ۲۷ ، ۱۱٤٦

مرعی ومعتبر ومشکور ومحترم طوتیلوب ومن بعد دخی الی الابد بونیت وعزیمتده
طرفمزدن ثبات اقدام درکارواشکار اولدوغندن ناشی مدت مدیده دولت علیه‌لریله
اسوج دولتی بیننده صدق خلوص ایله مراعات اولنان دوستلق ترقیده ومابینده
جاری اولان موالات ومصافات تزایدده ایکن یقین زمانده وقتا که اقتضای تقدیر
ازلی برله سابقا اسوج قرالی اولوب بوداعیلرینك اقرباسندن اولان اون ایکنجی
قارولش نام اسوج قرالی میلاد حضرت عیسی‌نك بیك یدیوز طقوزنجی سنه‌سنده
حالت منعجه ایله ممالك محروسهٔ دولت علیه‌لرینه ورود وصول ودائرهٔ
فسیحة الفضای دولتلرینه داخل اولدقده ماتقدمدن برو مرعی ومحترم ومتزاید
اولان دوستلق وبووجهله مابیننده جاری ونشو ونماده اولان مصافات وموالات
بوتقریب ایله رتبهٔ اعلایه رسیده وتأکید اکیدایله مستحکم وکذلك جناب شهریاریلرینك
عم امجدلری سلطان احمد خان حضرتلرینك هنگام سلطنتلرنده مومی الیه اسوج
قرالی اون ایکنجی قارولوسك فوتندن صکره متوفای مرقومك خلفی و جالس
مقر حکومتی اولوب بو داعیلرینك زوجه‌سی اولان اولریقه الئونورا نام مودتلو
قرالیچه داعیلری زماننده و مومی الیها ایله معیت اوزره بو داعیلری دخی مقر
حکومت مرقومه‌یه نائل اولدیغمزدن و کرك مومی الیهانك و کرك بو داعیلرینك
وقتمزده دوستلغه میل و رغبت و قیام و دوامی مراسمنه مراعات بیوریلوب
باخصوص بوایام مبارکه‌ده طرف دولت علیه‌دن شق ثالث رتبه‌سیله نامهٔ همایون
شوکت مقرون برله طرف داعیلرینه ارسال وفرستاده بیوریلان عزتلو سعیدمحمد
افندی قوللرینك سفارتلریله مابینده ثابت و استوار اولان دوستلق ذروهٔ علیاده
ازدیاد و استحکام بولمشدر . جناب همایون پادشاهیلریله قراللغمز بیننده بو وجهله
جاری اولان مودت قدیمه‌یه بناءً بوندن اقدم اقربامزدن سلفمز اولان مرقوم
اون ایکنجی قارولوش نام متوفی اسوج قرالی توابعیله معاً ممالك محروسه‌لری
حدودینه داخل وواصل اولدقلری اثناده لطفاً وکرماً مسافرةً قبول اولندوغندن
غیری مومی الیه دولت علیه‌لرنده بش سنه مدتده اقامتی احیاننده طرف دولت
علیه‌لرندن فوق القیاس و توصیف و تعبیردن بیرون وجه اوزره حقنده مبذول
بیوریلان الطاف علیه و وضع کریمانه ممنونیتی آلان جایکیر دروغمز ایدوکنده
اشتباه بیورلمیه وکرك بوداعیلرینه وکرك عموماً اسوج اهالیسی جناب شوکتلریله
علی الدوام موالات ومصافاتی ودولت علیه‌لریله دوستلغی منت عظیمه ونعمت جلیله
عد وشمار ایلدکمزه اعتماد علیه‌لری بیوریله . باخصوص بوندن اقدم اسوج قرالی
اولوب اقربامزدن سلفمز اولان مرقوم اون ایکنجی قارولوش نام قرال داعیلری
حقنده مبذول بیوریلان الطاف علیهٔ متنوعه‌نك شکرونشری عهدهٔ ذمت وخلوصمزه

واجب ایدوکنی مقر ومعترف اولدوغمزدنناشی بو کونه دوستلغك شـامل اولدیغی نعمت‌عظمانك ادای شکرنده توقع وترتب فرصت ایله جناب واهب‌مطلق درکهنه دست تضرعمز آورده وراه انتظاره دیدهٔ امیدیمز کشاده اولوب مابینده ثابت دوستلغك امتدادی وطرفینك ازدیاد منافع حصولی آرزوسیله دوستلغك شروط و قیودی استحکامنده ازدل و درون حاضر وآماده‌لر واستقراض اولنان مبلغی اداده نه‌مرتبه‌ده دلتشنه ومشتاقلر ایدیکمز جناب‌همایون شوکتمصیر جانبندن وارد اولان ایلچی‌قوللرینه اعلام وافاده‌اولنمشدر وطرفمزدن مخصوص ایلچی‌انتخاب اولنوب دولت علیه‌لرینه ارسال‌اولنمق زمانی وبوندن بویله مرور وعبور ووصولی امکانی وقضا احتمالندن امنیتی خصوصی هنوز تحقیقمز اولمیوب باخصوص ابناءبشر مبتلاء انواع تهلکه وخطر اولمغله بوندن اقدم فی‌الحقیقه انتخاب و تعیین وارسال اولنان ایلچی اثناء طریقده کرفتار قضاءازل اولدیغی دخی محققدر. الحالةهذه طرف دولت علیه‌لرندن سفارت ایله بو جانبه مأمور داعیلرینك دخی صادقانه جواب‌نامه‌سنی موصـل عزتلو ایلچی قوللری کرك جناب همایونلرندن عهدهٔ ذمت عبودیتنه امر و فرمان بیوریلان خصوصلردن وکرك ماتقدمدن برو ثابت و استوار دوستلغك تضاعف وتزاید واستحکامی مراسمنی اجراده عقل ورشد تأملاری مقتضاسنجه طرفمزده مکث واقامت ایلدکلری مدتده عاقلانه وضع وحرکت ایله علایم دوستلغی بلا قصور اظهار ایلدیکی مشهودیمز اولمغله صدق و خلوص اوزرینه کندولرینه اعتماد کلی برله اعتماد ایلمشزدر . بناءً علی‌ذلك خاکپای سریر سعادتمصیری‌یه عودت و وصوللرنده خدمت مأموره‌لرینی اتمام و اکمال ایلدکلرندن جناب همایون شهریاریلرندن بوداعیلری ودولتمز مأنوس ومألوف اولدوغی الطاف‌علیه یوماًفیوماً حقمزده مبذول‌ومتزاید اولمق مأمول‌وملحوظمزدر. باقی جناب همایون‌شهریاریلرینی حفظ خدای متعاله سپارش و دوام عمر وشوکت ایله کامران وکامیاب اولملرینی درکاه حقدن ازدل وجان رجا ونیاز ایدرز .

ولادت حضرت عیسانك بیك یدییوز اوتوز اوچنجی سنه‌سنده ماه تموزك اوچنجی کوننده مقر حکومتمز اولان هولیه شهرنده تحریر اولنمشدر » (۱) .

« دولتلو عنایتلو صدر اعظم حضرتلرینه اسوج قرالی طرفندن کلان مکتوبك ترجمه‌سیدر

بز فریدریقوش‌که بعنایةاه تعالی اسوج و غوط ووانداليا قرالی وحاصیه‌نك حاکمی وفرشلندیانك پرنچی وقاتیمه لیسبوح‌ودیجه وجیه کتمین وندده‌وصاوه‌برغ

(۱) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ۷ ، ص ۷۳۱

قونته‌سی طرفمزدن دولت علیه‌نك وزیر اعظمی دولتلو سعادتلو مودتلو دوستمز علی پاشا حضرتلرینك حضور سعادت اتصافلرینه عرض خلوص ومودت برله دوستانه انها واعلام اولنورکه بواثناده جانب دولت علیه‌دن بوداعیلری طرفنه ورود ایدن رسالت مراسمی مجرد جناب والاهمم حضرتلرینك علایم مودتلرندن عدا اولوب کرك رسالت مرقومه‌ورودندن وکرك مضامین مکاتیب محبت‌نمالرنده جانب داعیلرینه وعموماً قراللغمزه اظهار وبیان اولنان محبت ومودتلری بلا انقطاع جاری وخلوص اوزره ثابت واستوار اولدوغنه رغبت بیوردقلری حسن نیتلرینه اطلاع حاصل اولمغله فوق‌الغایه ممنون ومحظوظ اولمشزدر واشبو روابط خلوص ومودت بوایکی دولتك منافع عظیمه‌سنك تزایدینه بادی اولان امور مهمه‌دن اولمغله طرفمزدن خلوص وطویت برله‌هربار حفظ وصیانت اولنمق درکار اولدیغندن ناشی تشیید بنیان وداد وتأیید لوازم صداقت جانب داعیلرندن اظهار وبیان اولنمق ایچون طرف دولت علیه‌یه مخصوص ایلچیلك وساطتیله ادای لوازم صداقت قلنمق کمال ارزو واشتیاقنده اولدوغمزه بناءً اشبو خدمت لازم‌التوفیقه طرفمزدن ممتاز ومعتمد تعیین اولنان کمسنه‌طرف دولت علیه‌یه عزم راه ایتمشیکن ناکاه راه بقایه انحراف ایلدیکندن غیری نیجه موانع سائره‌نك دخی ظهورندن ناشی مصمم اولان مصلحت خیرالانجامك اکرچه بو آنه دکین عوق و تأخیرنه باعث اولمشدر ولکن درون پرخلوصمزده جایکیر اولان صداقت اوته‌دن برو نه مرتبه ثابت ودولت علیه ایله قراللغمز بیننده‌جاری اولان مصافات وموالاتك‌دوام وثباتنه نه کونه مائل وراغب وحاضر وآماده اولدوغمز وعلی‌الخصوص طرف دولت علیه‌دن‌بوندن‌اقدم متوفی اسوج قرالی اون‌ایکنجی قارولوش نام سلفمزك حقنده مبذول بیوریلان الطاف کریمانه وعنایت بی‌نهایه‌دن غیری دولت علیهٔ ابدپیونده اثنای اقامتنده قرضاً ویرلدیکی اقچه ایله اظهار قلنان اعانت ومعاونتك هربار تشکر وتذکرنده اولدوغمز دولت علیه‌نك مشهود ومجربی اولدوغی مأمول وملحوظمزدر وذکر اولنان اقچه‌نك اداسی‌خصوصی ایچون بودفعه دخی فرستاده وبعث اولنان شق ثالث رتبه‌سیله دولت علیه‌نك معتمد ایلچیسی عزتلو محمدافندی بنده‌لرینك وساطتیله ایراد بیوریلوب ذکر اولنان دینك ادا وتسلیمی بوانه‌دکین تکمیل اولنمدوغنك علتی‌جناب سعادتلرینه روشن وهویدا ومملکت اسوجك‌احوالی وکیفیت مضایقه‌سی هنوز اولکی کبی اولوب وقتك مقتضای حالنه کندومز دخی تابع اولمغه مجبور ولمشزدر و بووجه اوزره ایلچی مومی الیه بنده‌لری طرفندن جانب داعیلرینه‌ابراز اولنان ایکی‌قطعه کاغده جواب ویریلوب تفصیلنده‌وبواثناده مملکتمزه دائر مشورتی لازم اولان امور مهمه‌مزك وقوعندن معلوم دولتلری بیوریلور وبوکا بناءً دولت علیه‌نك دوستلغندن مأمول وملحوظ اولنورکه ذکر

اولنان احوالمزه نظر بیوریلوب دوستانه التماس اولنان امهاله وجه شایسته‌اوزره مساعده‌اولنه . علی‌الخصوص‌که ایلچیٔ مومی‌الیه بنده‌لری بوخصوصده کمال کرمیت ایله مقدم ومصر اولوب وبزدخی مبلغ مزبورك اداسنده نه مرتبه ارزو واشتیاق اوزره اولدوغمزه وقوف تام تحصیل ایلدیکندن غیری مومی‌الیه بنده‌لرینك مأمور قلندیغی امورك تمشیتنده‌یانمزده اقامتی مدتنده کمال اقدام واهتمام برله‌عاقلانه‌حرکتی ظاهر ومبلغ مزبورك اداسی خصوصنده وجه آسان اولمق اوزره برایکی طریق ایراد ایلیوب ولکن منوال محرر اوزره اسوج مملکتی الآن حالت مضایقه‌ده بولنمغله خصوص مزبور حصول پذیر اولمق میسراولمامغله مأمول اولنورکه‌ایلچیٔ مومی الیه بنده‌لری بعونه تعالی‌عودت‌ایلدیکنده بوخصوصده نه‌رتبه‌ده ارزوکش اولدوغمزی صداقتی‌مقتضاسنجه پیشگاه‌والالرینه تفصیلاً اعلام وافاده ومعتاددولت اوزره قریباً مصمم اولان امور مشورتمزده کمال اهتمام ایله کرك خصوص مزبور وکرك دولت علیهٔ ابداستمرار ایله بینمزده جاری اولان مصافات وموالاتك‌دوام کیفیتی ویوماً فیوماً ازدیاد منافع ایله حفظ وصیانتی عهدهٔ ذمت خلوصمزده لازم اولدوغنه بناءً طرفمزدن ایراداولنه‌جغی بی‌اشتباهدروچونکه طرف دولت‌علیه‌دن دخی مابینده اولان دوستلق روابطنك وتزاید فوایدینك حفظ وصیانتی امرنده ذاتکزده مرکوز اولان رأی رزین اصابت پذیرلری ورتبهٔ اعلالری‌مقتضاسنجه درکار ایدوکی وجوه ایله مشهودمز اولمغله بعدازین دخی‌دوستلغك دوام وثباتنه همت اصفانه‌لری مبذول‌وبی‌دریغ بیوریله‌جغی مأمول وملحوظ اولنور . باقی‌مسند صدارت‌عظمالرنده طول عمروسعادت برله کامیاب اوله‌لر . میلاد حضرت‌عیسانك بیك یدییوز اوتوز اوچ سنه‌سنده ماه تموزك اوچنجی کوننده هولیه شهرنده تحریر اولنمشدر . » (١)

«دولتلو عنایتلو صدر اعظم حضرتلرینه اسوج قرالنك قولشده هورن نام باش وکیلندن کلان مکتوبك ترجمه‌سیدر .

دولت علیه‌نك وکیل مطلق دولتلو سعادتلو وزیر مکرم حضرتلرینك‌حضور معالی موفورلرینه دوستانه انها اولنان بودرکه طرف‌دولت علیه‌دن حشمتلواسوج قرالی طرفنه رتبهٔ شق ثالث ایله الچیلك خدمتنه مأمور اولان سعید محمد افندی بنده‌لری شوکتلو عظمتلو قدرتلو پادشاه ال‌عثمان حضرتلرینك پیشگاه همایونلرینه وجناب صدارتلرینه حشمتلو قرال مشار الیه طرفندن دوستلق مقتضاسی اوزره

(١) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ٧ ، ص ٣٣٢

جواب نامه‌لريله عودت اوزره اولمغله جناب دولت اتصافلرندن مومى اليه ايلچى بنده‌لرى وساطتيله بومخلصكزه تحرير وفرستاده بيوريلان مكتوب مرغوب مودت مقرونلرينه دوستانه جواب يازلمسى اهم مهامدن عد اولندى . شوكتلو قدرتلو عظمتلو پادشاه آل عثمان شهنشاه والاشان جنابلريله وبالجمله طوايف عثمانيه ايله ماتقدمدن والان وبوندن بويله حشمتلو قرالمزك وتماماً اسوج خلقمزك دوستلغه وتحابه واتفاق واتحاد برله توادده كمال مرتبه‌ده ارزوى دل وخواهش درونلرى دركار اولديغى محقق اولوب دولت عليه ايله اسوج قراللرى اوته‌دن برو مصافات وموالاته مائل و راغبلر ايكن مقتضاى تقدير ازلى اوزره كچن سنه‌لرده بوندن اقدم اسوج قرالى اولان اون ايكنجى قارولش طريق غريب وعجيب ايله ممالك محروسهٔ دولت عليه‌يه وصول برله دخوله اذن ورخصت ارزانى بيورلدوغندن غيرى تماماً بش سنه مدتده دولت عليهٔ ابدپيوندك مهمان ملتزم الكرامى اولوب ايام مرقومه‌ده حقنده مبذول اولان عنايت بى‌نهايه عديم السبق والمثل وجه‌اوزره تماماً عالمده شان وشوكت دولت عليه‌نك نشر وشيوعنه باعث اولمشدر وبومادهٔ كرامنمايه‌نك ذكر بالجميلى الى اخرالزمان قوم اسوج ميانده‌جارى ومعتبراولدوغندن ماعدا بوكونه الطاف سنيهٔ دولت عليه السنهٔ عالمده خير ايله‌داستان اولمق مقرردر. وبوداعيلرى دخى طرف شهرياريدن حشمتلو قرال مخلصلرى قبلنه فرستاده بيوريلان ايلچئ مومى اليه بنده‌لرينك عهدهٔ ذمت اهتمامنه امروفرمان بيوريلان امور وخصوصك رؤيت وتمشيتنده كندولرينه دوستانه معاونتده صرف مقدور ايدوب ايكى دولت بيننده بناء ودودادك واساس موالات ومصافاتك تأكيد وتشييدى دوستلق ضابطه‌لرينك دوام وقيام اوزره امتداد واستمرارى وظيفهٔ مالزم اولان حب منافع وطنيه و مقتضاى حق وعدله رعايت وحشمتلو قرالك دولت عليه ايله واقع دوستلغك ازديادينه واستحكام واستمرارينه دائر واقع اولان نيت وعزيمت خالصه‌لرين واسوج قومنك دولت عليه‌لرى خلقنه بالطبع واقع ميل ومودت ورغبتلرين عين اليقين بيلوب بو ايكى دولت بيننده‌واقع مودت ومحبت ومملكتلرينك موقعلرينه نظر ونسبت ايله طرفينك مقتضاسى صدق وخلوصلرندن مأمول الظهور امور عظيمه‌نك خواهش واشتياقيله ايكى دولتك دوستلق ومنافعنه عايد اولور امور وخصوصده حدامكانده اولديغى مرتبه‌ده بردرلو تقصيراته طرف داعيلرندن جواز كوسترلمامكه اعتماد شريفلرى دركار بيوريلوب ايلچى بنده‌لرينك دخى لساناً وتقريرندن معلوم علم عالم محاطلرى بيورلمق مأمول وحشمتلو قرال داعيلرى الان امور عظيمه فكروملاحظه‌سندن خالى اولميوب افكار ايله مشغول اولدوغى مهام مملكت ميانده جمله‌دن زياده مهم عد ايليوب مباشرتنه مبادرتى واقدامى ترجيح

ايلديكى خصوص بودركه جمله‌دن اقدم اسوج مملكتنى بر صورت ونظامه افراغ ايده‌كه بوندن اقدم اسوج قرالى اولان قارولوش‌دولت عليهٔ ابد استمرارك ممالك محروسه‌لرنده مدت اقامتى اثناسنده استدانه ايلدوكى ديونك وجه اسهل اوزره ادا وتكميلى جمله‌دن اول صورت امكان بوله . خصوص مزبورك حصولى كرك اسوج دولتنه نظراً وكرك شيمديكى حال ووقته نظراً نه‌مرتبه‌ده جايكير درونلرى ايدوكى دولت عليه‌لرينه عودت وعزيمت اوزره اولان الچىٔ مومى اليه سعيد محمد افندى‌يه بوندن اقدم ويريلان جوابلرى حاوى مكاتيب منظوردولتلرى بيورلدقده واضح واشكار اولور . بوداعيلرى‌دخى عهدهٔ ذمت‌خلوصمه لازم ورتبهٔ عتبارمه نسبت وظيفهٔ مالزمم اولديغنه بناءً كرك خصوص مزبورك حصولنه طرف دولت عليه ايله مابينده ثابت واستوار مصافات وموالاتك ازدياد واستحكامى لوازمنده بذل مجهود ايده‌جكمه اعتماد شريفلرى بيوريله . الحالة هذه‌حشمتلو قرال داعيلرينك جواب نامه‌سيله بوداعيلرينك مكاتيب مودت اسلوبلريله الچى بنده‌لرى طرف‌دولت عليه‌يه رجعت وعودت اوزره اولمغله مومى اليه الچى بنده‌لرى بوجانبده مكث واقامتى اثناسنده خدمات مأموره‌سنى ادا و تكميلده عاقلانه وضع و حركتى جمله تحسين ، پسنديده اولوب كندولرينه فوق‌الحد محبت اولنمشدر . باقى جناب دولت اتصافلرى بوداعيلرينك ايكى دولت بيننده واقع روابط مصافاتك كمال مرتبه‌ده استحكامنده بذل مقدور بركه تشنه دل و مشتاق درون اولديغمدن غيرى جناب معالى منقبت مكارم اتصاف صدر والالرينك خلوص ايله مودت و محبتلرى جايكير درونمز ايدوكنه اعتماد بيوريلوب بوندن بويله حفظ خداى متعالده مزيد عمرو دولت بركه كامياب اوللرى دركاه حقدن مسئول ومتوقعدر . ميلاد حضرت عيسى‌نك بيك يديبوز اوتوز اوچنجى سنه‌سنده ماه تموزك اوچنجى كوننده هوليا نام شهرده تحرير اولنمشدر » (١) .

سعيد محمد افندينك سفارتندن صوكرا دولت عثمانيه ايله اسوج‌دولتى بيننده دائما مناسبات دوستانه دوام ايتدى . نهايت بومناسبات بر تجارت معاهده‌سيله نتيجه‌لندى . عين‌زمانده اون ايكنجى شارلك دولتمزه اولان بورجنك تسويه‌سى‌ده بر اصوله ربط ايدلدى .

---

(١) ديوان همايون نامه دفترى ، نومرو ٧ ، ص ٣٣٤

اسوجله تجارت معاهده‌سی عقدی - استانبولده اسوج مرخصلری - سلطان محمود اولك اسوج قرالی برنجی فره‌دریقه نامهٔ همایونی - اون ایکنجی شارلك بورجنی تسویه‌ایچون اسوج قرالیله مخابرات - بورجك صورت تسویه‌سی - اسوج قرالی برنجی فره‌دریقك صدراعظم عوض محمد پاشایه مکتوبی .

عثمانلیلرله اسوجلیلر بیننده الك صمیمی مناسبات سلطان محمود خان اول زماننده تأسس ایتدی. سعید محمد افندینك عودتنی متعاقب اسوجدن استانبوله ایکی مرخص کلدی : بونلردن بری بارون هوپکن ، دیکری ادوار قارلسون ایدی . بو ایکی مرخصك وظیفه‌سی دولت عثمانیه ایله اسوج دولتی بیننده بر تجارت معاهده‌سی عقدینی تأمین ایتمك ، دمیرباش شارلك دولتمزه اولان بورجنی بر صورت تسویه‌یه باغلامق، ایکی دولت بیننده‌کی مناسباتی « بعض رابطهٔ قویه ایله توسیع » ایلمکدی (١) . اسوج قرالی برنجی فره‌دریق بو ایکی ذاتی صلاحیت کامله ایله یوللامش ، سلطان محمود خان اوله کوندردیکی نامه‌ده مرخصلرینك صلاحیتنی تعیین وایضاح ایله‌مشدی :

« رکاب مستطاب جهانداری‌یه اسوج قرالی طرفندن کلان نامه‌نك ترجمه‌سیدر فی اواخر شعبان ١١٤٩ .

مکهٔ مکرمه و مدینهٔ منوره وقدس مبارك وبلاد ثلثهٔ عظیمه یعنی ادرنه وبروسه

(١) بورابطهٔ قویه‌ده دولت عثمانیه‌ایله اسوج بیننده روسیه‌یه قارشی تدافعی ، او زمانك تعبیری‌وجه‌ایله، تحفظی براتفاقدی . اوزمانلر عثمانلی‌اردوسنده خمبره‌جی احمد پاشا نامیله خدمت ایدن‌فرانسز مهتدیلرندن بونوال بواتفاقك تأسیسی ایچون استانبولده بولونان ایکی‌اسوجلی‌یی‌مملکتلرینه کوندرمش ، بواتفاقه مقابل دمیرباش شارلك بورجلرندن صرف‌نظر ایدیله‌جکنی بیان ایله‌مشدی . هامه‌ر ، جلد ٣ ، ص ٤٥٤ .

واستانبول وممالك وبلاد سائره‌دن شام شريف وبغداد وموصل ووان ودياربكر
و كوردستان و كورجستان و عربستان و عراق عجم و ارض روم و سيواس
و ادنه وقرمان ومغرب وحبش وطرابلس غرب وجزائر وآق‌دكز و قره دكز
وبالجمله آناطولی وروم‌ايلی و تاتارستان و بوجاق و طوايف نوغای ودشت‌قپچاق
و افلاق و بغدان وسائر نيجه ممالك وبلادك بالارث والاستحقاق سلطان معدلت
عنوانی شوكتلو قدرتلو پادشاه ال عثمان سلطان محمودخان بن سلطان مصطفی خان
بن سلطان محمدخان بن سلطان ابراهيم خان حضرتلرينك طرف همايونلرينه بز فريدريقوش كه
بلطف اله تعالی اسوج و غوط و واندال طائفه‌لرينك قرالی ولاند قراويا پرنچی
ونواحیٔ شماليه‌ده اراضیٔ سائره‌نك حكمداری‌يوز ، طرفمزدن مشاراليه شهريار
صاحب الاقتدارك جانب همايون شوكتمصيرلرينه دعوات خيريه تقديميله خلوص
و مودت عرض اولنور . شوكتلو قدرتلو پادشاه عالم ارا حضرتلری جانب
شهرياريلرندن بوندن اسبق طرفمزه ايلچيلك ايله فرستاده قلنان سعيدافندی بوجانبده
و مرغوب ومحترم مكث وارام اثناسنده جانب همايونلرندن و دولت عليه‌لرندن
طرفمزه واسوج دولتنه معطوف ومخصوص حسن توجه ومصافات افهام وافاده‌دن
خالی اولمامغله طرفمزدن دخی بالمقابله جانب همايون شهرياريلرينه و دولت عليه‌لرينه
موافقتده دائما جايگير دل درونمز اولان خواهش وعرض وحسن توجه مومی اليه
بالمواجهه تصريح و تنبيه اولنديغندن غيری عودتلری اثناسنده نامهٔ همايونلرينه
جواب نامهٔ صادقانه‌مزك تحرير وارسالی اثبات مدعايه بينه قلندی. بونيت عزيمت
ايله مومی اليه ايلچی قوللری عودت ايليوب سلامت برله‌در دولت عليه‌يه ورودی
و مودت نامه‌مزك حضور همايونلرينه وصولی خبری طرفمزدن لاحق اولديغی برله
طرف همايونلرينه مع زيادةً خدمت شكرانه ادا و تكميل ايچون ممتاز و معتبر
الچيمزدخی منبعث اوله وتوابع اندرونمزدن ليبربارون خوپكن نام فونيقولارسيمز
يعنی قپوجی باشيمز واديوار قارلسون نام قورسپوندنسه قوميسارلكی تسميه
اولنور مخابرات امينی ايكی نفر بكزاده‌لر اذن و رخصت برله اطراف ممالكه
عازم سياحت اولوب قاعدهٔ دولت عليه‌لری دارالسلطنة السنيه‌لری اوزره استانبول
شهرينه وصوللرنده اعيان دولتدن بعضلری حاللرينه اطلاع حاصل ايلدكلرنده اخر
بيگانه‌لره قياس اولنميوب مجرد اسوج طائفه‌مزدن اولدقلرندن ناشی جمله‌نك معتبری
ورغبت ومودت مخصوصه برله الی هذه الآن عامه‌نك مقبول ومرغوبی اولدقلرندن
ماعدا الطاف عليهٔ شهرياری‌يه مظهر وايكی دولتك منافعنی حاوی اموره‌ده طرف
همايونلرندن سزاوار اعتماد قالندقلرنده طرفمزه اعتبار كريمانه‌لری والطاف عليه‌لری
مبذول اولمشدر . جناب همايونلری مومی اليه بكزاده‌لر حقلرنده مبذول اولان
الطاف پادشاهانه‌لری بوداعيلرينه سبب ممنونيت اولمغله من بعد توقف روا كورليوب

بوجانبدن دولت عليه‌يه تجهيز واتباعى مراد اولنان ايلچينك ماببنده واقع مسافهٔ بعيده و يوللرده محقق تهلكهٔ بى‌نهايه و دردولت عليه‌لرينه وصولنده طول زمان مروررينه محتاج اولور فكر و انديشه‌سندن ناشى استانهٔ سعادتدن ونديكه عودت ايدن مارالذكر قوبيقورمز ومخابرات قوميسارمز بكزاده‌لر اولجانبه مكث واقامته و طرفمزدن اعتمادنامه ورودى ترقبنه مأمور قلنملرى مناسب كورلدى . تاكه اعتمادنامه‌مز وصولنده بوداعيلرى واسوج دولتى امورينى رؤيت وتمشيت ايچون استانهٔ سعادته عودت ايده‌لر ودولت‌عليه‌لرندن طرفمزه مبذول ومخصوص اولوب علامات واضحه‌سى الى الآن مشهودمز اولان انظار عليه‌يه والتفات سنيه‌يه برآن اول موفق اوله‌لر ولله‌الحمد ملحوظمز تخلف ايتميوب بوخبر مسرت رسان اولدقده طرفمزدن تمشيت امورمزه توكيل اولنان مومى‌اليهما بكزاده‌لر دولت عليه‌لرينه دوستلغه لايق وجه‌اوزره قبول اولندقلرندن غيرى عهدهٔ ذمت خلوصلرينه حواله اولنان امورك تمشيتنه بر مرتبه موفق اولمشلركه جانب همايونلرندن اوته‌دن برو طرفمزه و دولتمزه لاينقطع مبذول مصافات و موالاتك مجرد حفظنه دكل بلكه بوندن بويله تأكيد و تزايدينه ميل و محبت اظهار بيورمشلردر .

اولا طرفينك رعايا وبرايالرينك منافع‌عظيمه سن شامل تجارت‌موادى سلك تحريره كشيده ونام‌نامىٔ همايون مراسم سامىٔ دولت عليه‌لرى ايله تأكيد ودفاتر اقلام وقايعه ثبت و وكيلان امورمز مومى‌اليهما بكزاده‌لر وساطتلريله قبول وتصديق اولنمق ايچون طرفمزه ارساله مساعده تاكه طرفينك رضالرى ايله معتاد دولت عليه اوزره شروط سائره برله مستحكم قلنوب مصافات دائمه‌نك رابطه واتحادى‌طرفينك ضابطهٔقويه‌سى اولمق‌اوزره دوستلق‌طرفينده حفظ‌وصيانت‌اولنه.

ثانياً بوداعيلرينك قيثم‌اولان متوفى اسوج‌قرالى اون ايكنجى قارلوش طرف دولت عليه‌لرندن استقراض ايلديكى مبلغه‌دائر خصوصده جانب‌همايونلرى بررتبه‌ده دوستلغه شايسته وجه وجيه اظهار بيورمشلركه بو معاملهٔ جميله تمشيتى امور سائره‌مزدن تقويت امورمزه وباخصوص جناب شهريارىٔ جليل الهممك ودولت عليه‌لرينك بوداعيلرى واسوج دولتى جانبنه معطوف ميل ورغبتلرينك يوماًفيوماً واضح و آشكار اولمسنه ومتوفى اسوج قرالى حقنده ثبوت بولان همت كريمانهٔ مهماندارلغك الى‌الابد ذكر جميلنه باعث و بادى اولوب دولت عليه‌يه نسبت على‌الدوام مجد وسعادت واسوج دولتنه سبب ممنونيت اولمشدر .

ثالثاً بوندن اقدم له ديارنده وقوع‌بولان حركاته نظر برله بعض ملاحظات مستقيمهٔ پادشاهانه‌لرى اظهاروطرفينك منافعنه مدار اوله‌جق‌طريقلراشعار وتمشيت امورمزه وكيللرمز اولنلره طرفمزه‌افهام‌اولنمق‌اوزره انهااولنمش. تاكه‌بوخصوصده دخى واقع خيرخواهلق معلوممز اولدقده ايكى دولتك اسوده‌لكنه وبالجمله منافع

سائره‌سنه مؤدى اولور اسبابده بصيرت اوزره تقيد واهتمام دركار اوله. امدى بووجهله تتبع وملاحظه اولندقده طرفمزدن بوندن اسبق يدلرينه اذن ورخصتى حاوى اعتمادنامه ويريلوب دولت عليه‌ده رؤيت وتمشيت امورمزه وكيللرمز اولان مومى اليهما بكزاده‌لرمزك بوندن بويله مع زيادة اذن ورخصت ايله مرخص نصب وتعيين اولنملرى مناسب كوريلوب مجدداً يدلرينه اقصاى مصافاتى شامل اشبو رخصت نامه‌مز ويرلمشدر، تا كم معيت برله ايكيسى دخى تمشيت امورمزه وكيللرمز اولوب ويا بر مقتضاى قضا وقدر ايكيسندن برينه اجل يتشوب موتى واقع اولسه احدهمادن حياتده قلان قنغيسى اولور ايسه اخرك يرينه قائم اولوب تمشيت امورمزده منفرداً ومستقلاً وكيلمز اوله فلهذا . اولاً ايكى دولتك توابع رعايا وبرايالرينك منافعى ايچون برصورته افراغ وطرف همايونلرندن قبول وتأكيد ودفتر اقلام وقايعه ثبت وقيد اولنوب طرفمزه كوندريلان تجارت موادنى طرفمزدن مومى اليهما وكيللرمز امضا ايده‌لر ودولت عليه‌ده معتاد اولان رسوم وشروط وسائره برله تكميل وتتميم ايده‌لر. نتكم بوداعيلرى دخى اشبو مخالصت نامه‌مز ناطق اولديغى اوزره مواد مرقومه‌يى بالطوع والرضا قبول وتصديق وتأكيد ايده‌رز. ثانياً متوفى اسوج قرالى اون ايكنجى قارولوشك دولت عليه‌دن استقراض ايلديكى اقچه خصوصى جناب خلافتمآبلرندن طرفمزه اظهار واعلان اولنان مصافات وموالاته توقير واحترام وطرفينك دوستلقلرى مرعى ومراعات اولنمق اوزره برصورت مرغوبه‌يه افراغ ايده‌لر وبوخصوصه ايكى دولت بيننده واقع مسافهٔ بعيده مقتضاسنه كوره بران اول حسن ختام ويره‌لر . ثالثاً بو ايكى دولت بيننده واقع مصافات وموالات بعض رابطهٔ قويه ايله توسيع ومحكم اولنمق خصوصى طرفمزه فرستاده قلنان مواده نظر اولنوب سياق وسباقندن مفهومز اولدقده چون مقصد اصلى له مملكتلرينك اسوده‌لك واستانسلاو قرالك له تختنده ابقا وتقريرى ايدى ولكن نيچه چاسارى ايله فرانچه قرالى بيننده كچنلرده خلاف مأمول شروع اولنان مصالحه يالكز لهده دكل بلكه تماماً اوروپاده تبدلات عظيمه‌يه سبب اولمغله انفاً مسطور مراد ومقصدك تمشيتى وقتى بوحالده فوت اولمش كورينور . بوداعيلرى استانهٔ دولت عليه‌لرينه تمشيت امورمزه مأمور وكيللرمزه تنبيه ايلدك كه ملوك وملل سائره دولتلرى هرنه كونه تغالب اوزره اولمشلر ويا اولورلر ايسه بوداعيلرى واسوج جناب پادشاهانه‌لريله ودولت عليه‌لريله مابينده ثابت واستوار اولان موالات ومصافات خالصه‌يى بالجمله لوازمى بلا نقص وخلل الى الآن وبوندن بويله الى الابد هرحالده حفظ وصيانتده ثابت قدم وراسخ دم اولدوغمزه واوله غمزه طرف همايونلرينه ودولت عليه‌لرينه اعتماد كلى ويره‌لر. نتكم داعيلرى دخى بالذات خصوص مزبوره اشبو نامه‌مز ايله محكم شهادت وتعهد ايده‌رز وحالا كمال جد وسعى برله

اهتمام تامز بونك اوزرنده‌دركه دولت عليه‌يه اطمينان كلك ايچون دوستلغك وجوه ممكنه‌ايله توفيقنه تشنه ومشتاقز و اقصاى مرامز خصوص مزبور اولمغله عندمزده بوندن احب اشتها برشى اولمديغنه ريب واشتباه اولنميه. باقى بوندن بويله جناب همايونلرينى و دولت عليه‌لرينى خلوص درون ايله قادر مطلق جناب حق حضرتلرينك حفظ وحمايه‌سنه سپارش وامانت ايده‌رز. ميلاد حضرت عيسى‌نك بيك يديوز اوتوز التى‌سنه‌سنده ماه مارتك اونجى كوننده مقر حكومتمز اولان استوقهولم شهرنده تحرير اولنمشدر. » (١)

اسوج سفيرلرينك استانبوله‌ورودينى‌متعاقب بورج مسئله‌سى پك‌چابق حل ايدلدى. بوبورجك « يتمش ايكى پاره طوپ ولوازم سائره ايله دونانمش برقطعه جنك قاليونى واوتوز بيك حربه‌لى توفنك » ايله‌تسويه اولونماسنه مساعده اولوندى. سلطان محمود خان اولك بومساعده‌سى اسوجده‌ممنونيتى موجب اولدى. اسوج دونانماسى‌ضابطانندن‌برى معيتى ايله يتمش ايكى طوپله مجهزجنك قاليونى و اوتوزبيك‌تفنكدن‌ده اون‌بيكى كوندرلدى. باقى قالان يكرمى‌بيك تفنكك سرعت‌ممكنه‌ايله كوندرلمسنه قرار ويرلدى. عين‌زمانده ، استانبولده اقامت‌ايدن اسوج‌مرخصلرندن حوپكن ايله قارلسون اورته ايلچى نصب اولوندى. اسوج قرالى برنجى فره‌دريقدن سلطان محمود خان اوله كوندريلن نامه‌ده بوكيفيتلر تماميله تصريح ايديليورى :

«ركاب مستطاب جهاندارى‌يه فريدريقوش نام اسوج قرالندن كلان نامه‌نك ترجمه‌سيدر . فى ٢٩ ذا ١١٥١ .

مكهٔ مكرمه ومدينهٔ منوره وقدس شريف وبلاد ثلثهٔ عظيمه اولان ادرنه وبروسه وقسطنطنيه وبلاد سائره‌وكردستان وكورجستان وارزن‌الروم وسيواس وادنه وقرەمان ومغرب وحبش وجزائر وطربلوس غرب واق دكز وقره دكز وبالجمله اناطولى وروم ايلى وبوجاق وقريم ونوغاى وقپچاق‌وافلاق وبغدان‌وسائر تحت حكومتلرنده اولان نيجه ممالك وبلدانك پادشاهى شوكتلو عظمتلو وقدرتلو

(١) ديوان‌همايون نامه‌دفترى ، نومرو ٧ ، ص ٤٤

شهنشاه ال عثمان سلطان محمود خان بن سلطان مصطفی خان بن سلطان محمد خان بن سلطان ابراهیم خان دوستمز حضرتلرینه بز فریدریقوش که بلطف الله تعالی اسوج غوت وواندال طرفلرینك وسائر یرلرك قرالی وحاسیانك دوقه‌سی وخرسفه‌دیا وقاتیلیوش ودیه‌چیاو رمخانیا ونیدا وجورکیا مملکتلرینك پرنچی و حاکمی یوز طرفمزدن حضورهمایونلرینه طول عمرودولت وصحت شامله وسعادت کامله ادعیه‌سی تقدیمندنصکره طرف ملوکانه‌لرینه دوستانه اعلام اولنورکه بوندن اقدم سلفمز واقربامزدن اولوب ذکری خیر ایله یاد اولنان متوفی اون ایکنجی قارولوش اسوج قرالنك دولت علیهٔ عثمانیه‌یه‌باقی قالان دیننه دائر دوستانه مبذول بیوریلان مساعدهٔ خسروانه‌لرندن بوداعیلری ممنون ومحظوظ اولمشمدروبوبابده علایم واضحه ایله اظهار بیوریلان مصافاتك وجوهیله تشکرین ایدوب طرف داعیلرندن دخی مصافات وموالاته لایق اولدوغی وجه اوزره خصوص مزبور بر ان اول حصول پذیر اولمق ارزوسیله طرفینه اسهل ومقبول کوریلان حسن صورته مبادرت وحصوله کلمك ایچون بلا عوق وتأخیر اتخاذ اولنان اسبابه مباشرت اولنوب دونمامزك ضابطانندن رغبتلو هندریق وا کنسل نام ضابطمزی یتمش ایکی پاره طوپ ولوازم سائره ایله دونانمش بر قطعه جنك قالیونی واوتوز بیك توفنکدن اون بیك حربه‌لی توفنك تعهد اولندیغی اوزره دردولت علیه‌لرینه تبلیغ وتسلیم ایلمك اوزره تعیین وارسال ایلمشزدر وقصور قالان یکرمی عدد توفنك حربه‌لریله تدارك وبر کون اول ایصال وتسییر اولنمسنه سعی واهتمامز درکار وبودفعه ارسال اولنان مهمات ایله جناب ملوکانه‌لرینه طوجدن افراغ اولنمش التی عدد طوپ وهرطوپك یوزر پاره کله‌سی ویوز عدد جره کله‌لری ایله برقطعه هاون طوپی خاکپای سلطنتلرینه بوداعیلرندن اهدا وارسال اولنوب جایکیر درونمز اولان خلوص وصداقته بناءً قرین قبول خسروانه‌لری بیورلمق مأمولدر وبوایکی دولت ورعایاسی بیننده مدت مدیده‌دن بروم‌راعات اولنان دوستلق بلاخلل حفظ وانا فانا نشوونما وتقویت ویرلمه‌سیچون طرفمزدن علایم واضحه ایله مناسب اولان وقتده اثبات وبیان اولنمق ارزوسنده اولدوغمز اجلدن بوندن بویله مافی الضمیر اولانی صدق ایله اظهار ایچون ارباب استشاره‌مزدن اولوب بوندن اقدم استانهٔ سعادتلرینه ارسال وحالا مکث ایدن رغبتلو معتمد بارون قارولوش خوپکین وادوار قارلسون نام مصلحتکذار-لریمزی اورته ایلچیلك رتبه‌سیله امتیاز ایلمشزدر . ایلچیان مرقومان داعیلری بوآنه دکین الطاف پادشاهانه‌لریله فخریاب اولدقلری اوزره بعدالیوم دخی حضور همایون شهنشاهیلرینه رومالہ اذن ورخصت خسروانه‌لری بیدریغ ودولت علیه‌لریله میانه‌ده ثابت واستواراولان مصافات وموالاتك هرحالده مرعی ومعتبر طوتلمه‌سنده اولان نیت وعزیمتمزی وبوداعیلرندن اولمق اوزره خاکپای دولتلرینه ایراد

ایلدکلری کلماته اعتماد کلی بیورملری مأمول وملحوظمزدر . باقی جناب همایون شهنشاهیلری طول عمرو شوکت وسعادت برله کامیاب اولملری درکاه ذوالجلالدن نیاز اولنور . ولادت حضرت عیسی‌نك بیك یدییوز اوتوز سکز سنه‌سنده ماه اغستوسك اون یدنجی کوننده مقر حکومتمز اولان استوقولم شهرنده تحریر اولنمشدر » (۱) .

اسوج قرالی بونامه ایله برابر پادشاهه هدیه اولارق طونج طوپلر ، کله‌لر ، برده هاون طوپی کوندردی . فقط بوهدیه‌لرك استانبوله قدر کتیرلمه‌سی ممکن اولامادی . اسوچیا قالیونی سبته بوغازنده قضایه اوغرادی . بونك یرینه (پاتریوطا) اسمنده دیکر برقالیون کوندرلدی . بوقالیونده اون بیك تفنك واردی . بوتفنکلر جبه‌خانهٔ عامره‌یه تسلیم ایدلدی . متباقی اون طقوز بیك تفنك ایچون استانبولده‌کی اسوج مرخصلرندن تمسك آلندی ، دمیر باش شارلك بورجنه محسوباً ویردیکی سندلر اسوج قرالنه اعاده اولوندی . برنجی فره‌دریقك ارزوسی وجه ایله حوپکن ایله قارلسونك اورته ایلچیلك عنوانلری باب عالیدن تصدیق ایدلدی . سلطان محمود خان اول اسوج ایله مناسباتك غایت صمیمانه اولماسنه اعتنا ایدییوردی . باب عالینك مقصدی روسیه‌یه قارشی اسوجله اتفاق ایتمك ، عثمانلیلرك ازلی دشمنلرینك استیلا سیاستلرینه خاتمه چکمکدی . محمود خان اول اسوج قرالنه کوندردیکی نامهٔ همایونده بوصمیمیتی پك نازکانه جمله‌لرله احساس ایدییوردی :

« رکاب همایوندن اسوج قرالنه نامهٔ همایون مسوده‌سیدر .

افتخارالامراء العظام العیسویه مختارالکبراء الفخام المسیحیه مصلح مصالح جماهیرالطایفةالنصرانیه ساحب اذیال‌الحشمة والوقار وصاحب دلائل‌المجدوالاعتبار اسوج قرالی وغوط ووandal واکا تابع نیجه ولایتلرك حکمداری فردرقوش

(۱) عین مألده بر مکتوب‌ده صدر اعظم عوض محمد پاشایه یازلمشدر ، دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ۷ ، ص ۵۱۰

ختماه عواقبه بالخیر والرشاد واحسن الیه سبیل الصواب والسداد توقیع رفیع همایون واصل اولیجق معلوم اولاکه مقدما طرفکزدن مقام صدارت عظمی‌یه ارسال اولنوب حالا استانهٔ سعادتمزده مکث واقامت اوزره اولان مصلحتکذار بکزاده‌لر وساطتلریله عرض اولنان مکتوب مودت‌اسلوبکز ناطق اولدیغی کیفیات معاملهٔ دوستانه وارادهٔ خیرخواهانه‌کزه دال اولمقدن ناشی حظ موفور حاصل اولمشدر . فی الحقیقه دولت ابد مدتمزه عائد اولان اقبال وسعادت وفائده ومنفعت اسوج دولتنه دخی راجع وساری اوله‌جغی ظاهر وهمجوار اولان دشمنلرك برینه اعتماد اولنمق مراسم حزم واحتیاطه منافی ومغایر اولمقدن ناشی طرفینك خیرومنفعتنه مؤدی خصوصاتك بران اقدم تمشیت واتمامنده نیچه منافع وفوائد ملحوظ ایدوکی اشکار اولمغله طرفینك خواهشی اوزره درمیان اولان خصوصك مقتضای وقت وحاله انسب اولدیغی وجهله تمهید وتمشیتنه موقوف اولان حالات صدر اعظم وسردار اکرم طرفندن فرستاده قلنان مکتوب مصحوبده مفصلاً ذکر وتحریر قلنوب بعدازین اسوج دولتی ایله مقصود اولان دوستلغك تأکید واستحکامنه سعی مالاکلام اولنه‌جغی جنابلرینك دخی معلوملری اولمغله تفصیل وبیاندن مستغنیدر. بوندن بشقه بو اثناده دخی رکاب همایونمزه ارسال اولنان نامهٔ دوستی علامه‌کزك ترجمه وخلاصهٔ مضمونی قدوة الامراء الملة المسیحیه مومی الیهما حوپکن وقارلسون نام بکزاده‌لرکز وساطتلریله دأب دیرین وقاعدهٔ پیشین اوزره عرض وتقدیم اولنوب مضمون نامه‌دن مستفاد اولان دوستانه ومحبانه تحریراتدن ومومی الیهما بکزاده‌لریکزی اورته ایلچیلك رتبه‌سی ایله ممتاز ایلدیککزدن حظ اولنمق حسبیله بروجه محرر میانه‌ده درکار وثابت اولان دوستلغك ترقی وازدیادینه باعث وبادی اولمق ایچون التماس دوستانه‌لری اوزره طرف دولت علیه‌مزدن بکزادکان مومی الیهمایه اورته ایلچیلك مراسمی اجرا وتتمیم اولنوب وقرال سابق متوفی اون ایکنجی قارولوش قرالك دولت علیه‌مزه اولان دینی مقابلی ایصال وتسلیمی بابنده مقدما بالالتماس قرارداده اولوب صورت ویرلدیکی اوزره ارسال اولنان یتمش ایکی پاره طوب چکر برقطعه دونانمش قالیون استانهٔ سعادتمزه بادبانکشای عزیمت ایکن سبته بوغازی نام محلده باذن جناب پروردکار صدمهٔ امواج قضایه دوچار اولمغله پاتریوت نامنده وارد اولان دیکر برقطعه قالیونکزی دروننده اولان اشیا ایله دولت علیه‌مز طرفندن ذکر اولنان قالیونه بدل مربوط مرسای قبول قلنوب وتسلیمی موعود اولان اوتوز بیك حربه‌لی تفنکدن دخی بودفعه اون بر بیك تفنك ایلچیان مومی الیهما طرفلرندن تسلیم جبه‌خانهٔ عامره‌مز اولنمله قصور اقتضا ایدن اون طقوز بیك حربه‌لی تفنکلر بوندن بویله تسلیم اولنمق ایچون ایلچیان مومی الیهما کندو طرفلرندن تمسك ویرمك شرطیله متوفی قرال مشار الیهك درعلیه‌مزده

محفوظ اولان تمسكارى جناب حشمت نصابلرينه كوندرلمك خصوصلرينى التماس واستدعا ايتملريله مقتضاى شيمهٔ كريمهٔ سلطنت سنيه‌مز اوزره مدت وافره‌دن برو اسوج دولتى ايله دولت عليه‌مز بيننده جارى اولان دوستانه معاملات ومرعى ومعتبر طوتيلان صادقانه مصافاته بناءً بوكونه مواده ارباب صرف وتجارت بيننده دركار اولان اخذ واعطا مراسمنه رعايت مثللو حركت ايكى دولتك دخى شان وعنوانلرينه شايان حالتلردن اولمغله ذكر اولنان قليونه بدل قاليون مرقومك دخى قبولى نيازنده اولمامش اولسه‌لر ايلچيان مومى اليهمايه دولت عليه‌مز طرفندن بوبابده بوكونه نسنه ايراد وتكليف اولنميه‌جغى ظاهر وبديدار اولدوغندن باشقه بروجه محرر اشياى مرقومه وقاليون مذكور دخى ميانه‌ده اولان دوستلق مقتضاسنجه مجرد جنابلرينك هديهٔ بهيه‌كز مثابه‌سنده قبول اولنمغله متوفى قرال مشاراليهك تمسكلرى صوب مودت دستانكزه ارسال وتسيير وبرمنوال محرر كرك دوستانه عقد وتمهيدى التماسنده اولدوغكز خصوصات مرقومه‌نك قواعد دول اوزره عقد وتمهيدينه وكرك استدعا اولنديغى اوزره بوخصوصك تمشيتنه مساعدهٔ همايونمز مبذول وارزانى قلنديغين مشعر اشبو نامهٔ همايون ملاطفت مقرونمز تحرير وادلا وطرفكزه عودت ايتديريلان بكزاده‌كز وساطتيله تسيير وامرا قلنمشدر . ان شاالمولى لدى الوصول كيفيات مرسومه معلوم حشمت مأبلرى اولدقده بوندن بويله دخى طرفيندن دركار اولان دوستى ومصافاتك تزايد واستقرارى ومراد اولنان وجهله اقتضاسى وقت حاله كوره ثمره‌سى اظهارينه دائر خصوصلرده ملحوظ اولان دوستانه حركت و همات ظهورى مأمول خسروانه‌مز اولمغله شرايط محبت وموالات طرفكزدن صيانت اولندقجه سجيهٔ مرضيهٔ اجداد عظام وديدنهٔ حسنهٔ اسلاف كرامز اولان سلطنت سنيه‌مزدن دخى مرعى ومعتبر قلنمسى امر محقق ومقرر ايدوكى معلومكز اوله . والسلام على من اتبع الهدى . اواخر م ١١٥٢ (١) .

باب عالى بونامهٔ همايونى كوندرديكى كبى اون ايكى شارلك استانبولده محفوظ سندلرى‌ده اسوج مأمورينه تسليم ايدلدى . مأمور سيلزيادن كچركن تلف ايدلدى ، نزدنده موجود سندلر ايله سائر اوراق بو اثناده غائب اولدى . بو حادثه اسوجده تأثرى موجب اولدى . حتى قرال فره‌دريق بوتأثرينى سلطان محمودخان اوله كوندرديكى برمكتوبده بوتون صميميتى ايله بيان ايتدى . مع مافيه قرالك ارزو ايتديكى مسئله ، تجارت

(١) ديوان همايون نامه دفترى ، نومرو ٦ ، ص ٥١٢

معاهده‌سنك بر آن اول عقدی ایدی . باب عالی قرالك بو آرزوسنی تأمين ایچون مذاکره اجراسنه مساعده ایتدی . عين زمانده اون ایکی شارلك بورجنه مقابل ويريلن تفنكلردن متباقی اون بيك تفنكك ده سريعاً ارسالنی طلب ايلدی . اسوج قرالی بو تفنكلرك ده بر سنه‌يه قدر استانبوله کوندريله‌جکنی وعد ایتدی . قرال فره‌دريقك بو مسئله‌لره دائر سلطان محمود خان اوله و صدر اعظمه کوندرديکی مکتوبلر بروجه آتی ایدی:

« ركاب همايون شهرياری‌يه اسوج قرالندن کلان نامه‌نك ترجمه‌سيدر . فی ١٦ ش ١١٥٢

مكهٔ مكرمه ومدينهٔ منوره وقدس شريف وبلاد ثلاثهٔ معظمه يعنی ادرنه وبروسه وقسطنطنيه وبلاد سائره‌دن شام وبغداد ومصر قاهره وبالجمله عربستان وحلب وعراق عجم وموصل ووان ودياربكر وكردستان وكورجستان وارزن الروم وسيواس وادنه وقرەمان ومغرب وحبش وتونس وجزاير وطرابلس غرب واق دكز وقره دكز وبالجمله اناطولی وروم ايلی و بوجاق وتاتارستان ونوغای وقپچاق وافلاق وبغدان وسائر نيجه ممالك وبلدانك سلطان معدلت عنوانی شوكتلو عظمتلو قدرتلو پادشاه ال عثمان سلطان محمود خان بن سلطان مصطفی خان بن سلطان ابراهيم خان حضرتلرينك طرف همايون پادشاهانه‌لرينه بز فريدريقوش كه بلطف اله تعالی اسوج وغوت وواندال طائفه‌لرينك قرالی ولاندغراونك پرنچی ونواحی سائره‌نك حكمداری ايز طرف داعيلرندن عرض خلوص ومحبت برله ادعيهٔ لايقه واثنيهٔ فايقه ابلاغندن صكره محبانه انها واعلام اولنور كه بوندن اقدم معتمدلرمزدن ليبربارون‌ده سانقلاره نام بكزاده مزيديله فرستاده بيوريلان نامهٔ همايون شوكتمقرونلرينك اطراف واكنافدن طرفمزه اخبار اولندوغی اوزره مأموريت مرقومه ايله استانهٔ سعادت اشيانه‌لرندن عودتنده اثنای راهده سلزيا مملكتنده اخذوهلاكی ومأموريتنی مشعر كاغدلرينك غصب وغارتی وقوعندن ناشی طرف داعيلرينه عدم وصولی اكرچه باعث انديشه والم اولوب ولكن در دولت عليه‌لرنده اقامت اوزره اولان ارباب استشاره‌مزدن ليبربارون حوپكن وكشی زاده‌لرمزدن قارلسون نام ايلچيلريمز بنده‌لرندن ليبربارون باكر واسوج دولتی حقنده حسن توجهات پادشاهانه‌لری نمايان ومابينده جاری اولان مصافات وموالاتك تشييد واستمرارينه ويوماً فيوماً تزايد واستقرارينه حسن نيت وعزيمتلری دركار اولديغی قلب صداقت مشحونمزده جايكير اولمغله فوق الغايه ممنون ومحظوظلر اولمشدر وعلی الخصوص

طرف دولت علیه‌لرینه متوفی اون ایکنجی قارولوش نام اسوج قرالی دیننك اداسی خصوصنده سهولته مساعدهٔ ملوکانه‌لری مبذول وطرفمزدن ایصال وتسییری مقدما قرارداده اولوب سنهٔ سابقده سبته بوغازی قربنده غادش نام محلده قضارا ضایع اولان اسوچیا تسمیه اولنور سفینه‌نك یرینه دین مرقومك اداسیچون پاتربوطه اسمیله مسمی دیکر سفینه‌مز درونده اولان بعض اشیای موجوده ایله طرف دولت علیه‌لرندن قبولنه مساعده برله داعیلری حقنده ظهوره کلان حسن همت پادشاهانه‌لرندن ومارالذکر بارون لیبرده سانقلاره نام بکزاده‌مزك یدینه دفع اولنوب نیجه علایم واضحه‌لرندن وجوهیله ممنون ومحجوب اولدیغمز لاریب واشتباهدر ودولت علیهٔ ابدپیوندلریله قراللغمز بیننده روابط مصافات ثابت اولدوغنه بناءً طرفیندن بسط وتمهیدی مستلزم معاهده واتفاقك انعقاد واتمامنه طرف دولت علیه‌لرندن مأمور مرخصلر ایله مکالمه ومذاکره ایچون سالف‌البیان ارباب استشاره‌مزدن لیبر بارون خوپکن وکشی‌زاده‌لرمزدن قارلشون نام ایلچیلریمز داعیلری طرفمزدن رخصت کامله ایله مرخص تعیین اولنملری لازمهٔ اموردن اولدیغی طرف داعیلرینه فرستاده قلنان نامهٔ ملوکانه‌لرنده اشعار وافهام بیورلدیغنه بناءً بوکونه خیرلو وطرفینك منافع عظیمه‌سنی مشتمل اولان مصلحتك اتمام واکمالنه خلوص درون ایله خواهش وارزومزی اثبات وبیان ایچون اشبو مصلحت خیر انجامك دولت علیه‌نك مرخصلریله معاً عقد وتمهیده وتکمیلی بابنده تضییع اوقات ایتمکسزین ایلچیان مرقومان داعیلری طرفمزدن رخصت کامله ایله مرخص تعیین اولنمشلردر . باقی مصلحت مرقومه‌نك طرفینه خیرلو اولان خاتمه‌سیله قریباً حصولی میسر وجناب همایون پادشاهانه‌لری سریرسلطنت سنیه‌لرنده دائم وبرقرار اولملری درکاه ذوالجلالدن مرجو ومتمنی‌در . میلاد حضرت عیسی‌نك بیك یدییوز اوتوز طقوز سنه‌سنده ماه تموزك اون التنجی کوننده مقر حکومتمز اولان استوحلم نام محلده تحریر اولنمشدر » (١)

« دولتلو عنایتلو وزیر اعظم حضرتلرینه اسوج قرالندن کلان مکتوبك ترجمه‌سیدر. ٢٦ ش ١١٥٢

بز فریدریقوش که بلطف‌الله تعالی اسوج وغوت وواندال طائفه‌لرینك قرالی ولاند غراویانك پرنجی ونواحی سائره‌نك حکمداری یز دولت علیهٔ عثمانیه‌نك وزیر اعظمی اولان دولتلو سعادتلو دوستمز حضرتلرینك حضور سعادتلرینه طرفمزدن عرض خلوص ومودت

---

(١) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ٦ ، ص ٥٣٤

ابلاغندنصکره دوستانه انها اولنورکه بوندن اقدم حین عودتنده قضایه مصادف و هلاك اولان
لیبربارون ده سانقلاو نام معتمدمزك یدیله فرستاده قلنان مکتوب مودت اسلوبلرینك ارباب
استشاره‌مزدن اولوب استانهٔ سعادتده مقیم لیبربارون حوپکن وکشی زاده‌لرمزدن
قارلشـون نام ایلچیلریمز داعیلرندن طرفمزه ورود ایدن صورتنـدن کرك دین
بقیه‌سنك اداسی خصوصی وکرك طرفینك فوائد عظیمه‌سنی شامل اولان رابطهٔ
معاهده واتفاقك دولت علیه‌دن مأمور اولان مرخصلر ایله عقد وتمهیدی ایچون
ایلچیان مرقومان داعیلرینه طرفمزدن ارسالی مقتضی اولان رخصت نامه‌مزه دائر
ایراد واشعار بیوریلان احوال معلوم داعیلری اولوب فوق الغایه ممنون اولمشزدر.
خصوص مرقوم رکاب همایون شهریاری‌یه طرفمزدن تبلیغ اولان نامهٔ مصادقات
مشحونمزدن معلوم سعادتلری بیوریلوب زیاده تفصیل وبیانه محتاج اولمامغله بودفعه
انجق دینك تکمیلنه باقی قلان توفنکاك بر ان اول تکمیل وتسییری ایچون طرفمزدن
تأکید اوزره تنبیه اولنمغله انشاء الله تعالی بوسنهٔ مبارکه‌ده حربه‌لریله اون بیك توفنك
طرف دولت علیه‌یه ارسال وایصال اولنه‌جغی معلوم سعادتلری بیورلدقده جناب
سعادت اتصافلرندن مابینده جاری اولان مصافات وموالاتك استقرار واستمرارینه
وایکی دولتك منافعنه شامل اولان مصلحت امورك رؤیت وتمشیتنده بو آنه دکین
ظهوره کلان همم آصفانه‌لری درکار ایدوکی مشهودمز اولدیغندن بوندن بویله دخی
طرفینك دوستلغی دوام وقیامنه وطرف دولت علیـه‌دن وبو داعیلرندن رخصت
نامه ایله تعیین اولنان مرخصلرك اقدام واهتمامنه وحصول مرامنه کماکان همت
واعانتلری وجوهیله مأمول وملحوظمزدر . باقی صحت وعافیت برله دائم وقرار
اوله‌لر . ولادت حضرت عیسی‌نك بیك یدییوز اوتوز طقوز سنه‌سنده ماه تموزك
اون آلتنجی کوننده مقر حکومتمز اولان استوحلم نام شهرده تحریر اولنمشدر(۱).

دمیرباش شارلك بورجی مسئله‌سی بوصورتله حل ایدلدی. بو تاریخدن
اعتباراً دولت عثمانیه ایله اسوج دولتی بیننده مناسبات بر قات دها صمیمیت
کسب ایتمش، اسوجله عقد اولونان تجارت معاهده‌سی برقاچ سنه ایچنده
روسیه‌یه قارشی بر اتفاق ایله نتیجه‌لنمشدی .

صوك

بیوك آطه ، ٦ کانون اول ۳۳۲

---

(۲) دیوان همایون نامه دفتری ، نومرو ٦ ، ص ٥۳٤

3 1761 07141818 0

DL
732
R4